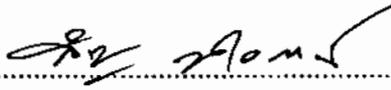


การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

คมนตรี ม่วงมี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ปีการศึกษา 2549
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อนุมัติวิทยานิพนธ์เรื่องการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรี เสนอโดยนายคมกร ม่วงมี เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

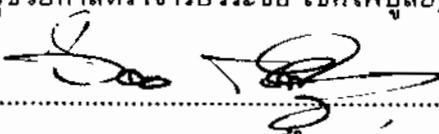

.....รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำราญ พงษ์โอภาส)
วันที่ 18 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2550

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์


.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนห์ สุขเคหา)


.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพงษ์ ปานาทกุล)


.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระชัย ไชคไพบูลย์)


.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(นายชลอ กองสุทธิใจ)

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพงษ์ ปนากกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิระชัย โชคไพบูลย์
ชื่อนักศึกษา คมศร ม่วงมี
สาขา การบริหารการศึกษา
ปีการศึกษา 2549

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ปีการศึกษา 2549 จำนวนทั้งสิ้น 316 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบรายคู่ตามวิธีการของเซฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี แต่ละด้านเป็นดังนี้ 1)ด้านปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง 2)กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการอยู่ในระดับปานกลาง 3)ผลผลิตของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน แต่ละด้านเป็นดังนี้ 1) การประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2) การประเมินกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการไม่แตกต่างกัน 3) การประเมินผลผลิตของโครงการไม่แตกต่างกัน

Thesis Title The Evaluation Of Lab School Projects Under Saraburi Educational Service Area Office

Thesis Advisors Asst. Prof. Surapong Panatkul
 Asst. Prof. Verachai Chokphibul

Name Khomsorn Muangmee

Concentration Educational Administration

Academic Year 2006

ABSTRACT

The purposes of this research are to 1) evaluate Lab School Projects Under Saraburi Educational Service Area Office, 2) compare the results of this evaluation between the general school board members, school administrators, teachers and students. Three hundred and sixteen samples used in this research were the general school board members, school administrators, teachers and students of Lab School Projects under Saraburi Educational Service Area Office during 2006 academic year. This questionnaire was designed by the researcher with a reliability of 0.97. The data were analyzed by a ready-made program in the application of percentage, mean (\bar{X}), standard deviation (S.D.), t-test, One-Way ANOVA and Scheffe's Method.

Findings indicated that:

1. the evaluation of Lab School Projects under Saraburi Educational Service Area Office in each aspects were as follows: 1) the context of the project was rated at a moderate level, 2) the process of the project was rated at a moderate level, and 3) the outcome of the project was also rated at a moderate level.
2. the comparison of results of this evaluation between the general school board members, school administrators, teachers, and students were as follows: 1) the evaluation of the context was at a statistically significant difference at a level of 0.05, 2) the evaluation of the process had no difference and, 3) the evaluation of the outcome also had no difference.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี โดยมุ่งศึกษาการประเมินโครงการโรงเรียนในฝันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการโรงเรียนในฝันต่อไป

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยการอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพงษ์ ปนาทกุล ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัช โชคไพบุลย์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษาและแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณ นายละเอียด กันทรিকা ผู้อำนวยการโรงเรียนพิบูลวิทยาลัย นางสาวศุภวรรณ หรรษภิญโญ รองผู้อำนวยการโรงเรียนพิบูลวิทยาลัย นางกนกมล โพธิ์มัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉัตรเดช พิมพ์ทองงาม และนางกัลยา สุขทรัพย์ ที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหมีวิทยา กรรมการสถานศึกษา ครู และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้กล่าวนามไว้ ที่ได้ให้ความรู้ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี และขอขอบคุณ ภรรยาและบุตรชายที่น่ารัก ที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างฝันให้เป็นจริง

คุณค่าและประโยชน์ใดๆ ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องสักการบูชาแด่บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้ความรู้ ความเมตตา กำลังใจ การศึกษา แก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

คมศร ม่วงมี

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
กรอบแนวคิดของการวิจัย	6
สมมติฐานการวิจัย	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
โครงการโรงเรียนในฝัน	8
โครงการและการจัดการ	11
ความหมายของโครงการ	11
ความหมายของการวางแผน	11
ลักษณะของโครงการที่ดี	13
การวัดความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการพัฒนาของรัฐ	15
ความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของการประเมินโครงการ	16
ความหมายของการประเมินโครงการ	16
ความสำคัญของการประเมินโครงการ	17
ประโยชน์ของการประเมินโครงการ	19
แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ	19
แนวคิดและโมเดลการประเมินของไทเลอร์	19
แนวคิดและโมเดลการประเมินของครอนบาค	22
แนวคิดและโมเดลการประเมินของสคริฟเวน	24
แนวคิดและโมเดลการประเมินของสเตก	27
แนวคิดและโมเดลการประเมินของแฮมมอนด์	31

	หน้า
บทที่ 2 (ต่อ)	
แนวคิดและโมเดลการประเมินของโปรวิส	34
แนวคิดและโมเดลชิปในการประเมินของสต๊าฟเฟิลบีม	37
แนวคิดและโมเดลการประเมินของอัลคิน	44
แนวคิดและรูปแบบของแบบจำลองการประเมิน "ซีโป"	46
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
งานวิจัยในประเทศ	51
งานวิจัยต่างประเทศ	54
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	55
รูปแบบและแนวทางการประเมินโครงการ	55
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	57
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	58
การสร้างและหาคคุณภาพเครื่องมือ	58
การเก็บรวบรวมข้อมูล	59
การวิเคราะห์ข้อมูล	59
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	60
เกณฑ์การประเมิน	63
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	64
การวิเคราะห์ข้อมูล	64
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	77
ความมุ่งหมายของการวิจัย	77
สมมติฐานการวิจัย	77
วิธีดำเนินการวิจัย	77
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	77
การเก็บรวบรวมข้อมูล	78
การวิเคราะห์ข้อมูล	78
สรุปผลการวิจัย	79

	หน้า
บทที่ 5 (ต่อ)	
อภิปรายผล	81
ข้อเสนอแนะ	83
บรรณานุกรม	84
ภาคผนวก	87
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	88
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือ	94
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	102
ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์	104

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 วัตถุประสงค์ของการประเมิน ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ วิธีวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การตัดสิน.....	56
ตาราง 2 จำนวนร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	65
ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการจำเป็นของโครงการโรงเรียน ในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี.....	66
ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเป็นไปได้ของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี.....	67
ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี.....	68
ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพร้อมและทรัพยากรของโครงการ โรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี.....	69
ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการ โรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี.....	70
ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ช่วงเวลาการดำเนินการโครงการโรงเรียน ในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี.....	71
ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลผลิตของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี.....	72
ตาราง 10 การเปรียบเทียบ การประเมินด้านปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของ โครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ระหว่าง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน.....	73
ตาราง 11 ค่านัยสำคัญของการทดสอบรายคู่ ความต้องการจำเป็นของโครงการโรงเรียน ในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ระหว่างคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน.....	74
ตาราง 12 ค่านัยสำคัญของการทดสอบรายคู่ วัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน.....	74

	หน้า
ตาราง 13 ค่านัยสำคัญของการทดสอบรายคู่ ความพร้อมและทรัพยากรของโครงการ โรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ระหว่างคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน.....	75
ตาราง 14 การเปรียบเทียบ การประเมินด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ โรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ระหว่างคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน.....	75
ตาราง 15 การเปรียบเทียบ การประเมินด้านผลผลิตของโครงการโรงเรียนในฝันสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน.....	76

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	6
ภาพ 2 โมเดลความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการพัฒนาของรัฐ.....	15
ภาพ 3 แบบจำลองการประเมินผลของไทเลอร์.....	21
ภาพ 4 โมเดลเคนท์กีแนนซ์ของสเตก.....	27
ภาพ 5 แบบจำลองแสดงการประเมินความต่อเนื่องเชิงสัมพันธ์และความสอดคล้อง.....	29
ภาพ 6 ตัวอย่างการประเมินการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนตามโมเดลของสเตก.....	30
ภาพ 7 โมเดลโครงสร้างทางการประเมินของแฮมมอนด์.....	32
ภาพ 8 การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติกับมาตรฐานตามโมเดลของโปรวัส.....	35
ภาพ 9 แบบจำลองแนวคิดการประเมินของโปรวัสในส่วนของการขยายความต่อเนื่อง.....	36
ภาพ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินและการตัดสินใจแบบจำลองชิป.....	44
ภาพ 11 รูปแบบการจำลองการประเมินโครงการของอัลคิน.....	46
ภาพ 12 แบบจำลองการประเมิน "ซีโป" (CPO'S Evaluation Model).....	47

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จุดหมายสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา คือ การสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพของผลผลิตและการบริการทางการศึกษา รับผิดชอบต่อคุณลักษณะของผู้จบการศึกษาระดับการศึกษา ที่จะมีความสมบูรณ์และสมดุลในการเป็นมนุษย์ปัญญา มนุษย์คุณธรรม และมนุษย์ที่ปรับตัวเก่ง เรียนรู้ตลอดเวลา ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของสังคม ความสำเร็จของการบรรลุจุดหมายของการปฏิรูปการศึกษา อยู่ที่ความสำเร็จในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติในองค์ประกอบต่างๆ ให้สามารถนำไปสู่จุดหมายได้อย่างสมบูรณ์ ทุกคนยอมรับว่ากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่จะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษานั้น คณะจารย์และผู้บริหารสถานศึกษาน่าจะเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดเพราะท่านเหล่านี้คือผู้ที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดประโยชน์ถึงตัวผู้เรียนได้อย่างแท้จริง(ศูนย์รวมแหล่งข้อมูลทางการศึกษา, 2548, มิถุนายน 10)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545-2549 ได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดแผนโดยมีการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และธรรมชาติบูรณาการเชื่อมโยงเป็นกระบวนการโดยรวมที่ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนมีดุลยภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม และมุ่งไปสู่การอยู่ดีมีสุขของคนไทยทั้งปวง การพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล ประกอบด้วยการพัฒนาทุกคนให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อผู้เรียน ปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพึ่งพาตนเอง และเพิ่มสมรรถนะในการแข่งขัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 1-2)

โครงการพัฒนาโรงเรียนในทุกๆอำเภอทั่วประเทศจำนวน 795 โรงเรียน จากจำนวน 795 อำเภอ โดยให้แต่ละอำเภอมี 1 โรงเรียน ซึ่งนโยบายโรงเรียนในพื้นที่จะเน้นการปูพื้นฐานการเรียนรู้ให้กับเด็กตั้งแต่วัยปฐมวัย ให้รู้จักการวิเคราะห์เป็นและรู้จักใช้ความคิดพิจารณาในเรื่องที่เราสนใจ รวมทั้งเป็นการช่วยผู้ปกครองอีกทางด้านหนึ่งด้วย กล่าวคือในบางเรื่องที่ผู้ปกครองไม่มีความรู้ความสามารถก็อาจจะไม่สามารถที่จะสอนบุตรหลานได้ ก็จะได้มีกิจกรรมเสริมสมรรถภาพประกอบกับในปัจจุบัน โรงเรียนดีมีมาตรฐานมักจะรวมกันอยู่ในเขตกรุงเทพฯและในเมืองใหญ่ๆ ส่วนในเขตอำเภอต่างๆในต่างจังหวัดยังขาดแคลนโรงเรียนที่มีคุณภาพ อีกทั้งเด็กในชนบทมีความยากจนผู้ปกครองไม่มีความสามารถที่จะส่งให้เด็กได้เล่าเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ดังนั้นจึงเกิดโครงการโรงเรียนในพื้นที่ขึ้น เพื่อขจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านวิชาการของโรงเรียนต่างๆ ตลอดจนเพื่อให้เยาวชนไทยที่อยู่ห่างไกลได้เติบโตด้วยความพร้อมในทุกๆ ด้าน มีโอกาสเข้าถึง

แหล่งข้อมูลความรู้และพร้อมที่นำพาประเทศก้าวไปสู่ความเจริญยิ่งขึ้นต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548, กรกฎาคม 26)

ผลพวงเป็นรูปธรรมจากการบริหารนโยบายด้านการศึกษา ที่สะท้อนความจริงบางด้าน ที่เจ็บปวดจากโครงการโรงเรียนในฝัน ก็คือเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2548 นายสมใจ ประสุมติวิ ผู้อำนวยการโรงเรียนสุโขทัย-ลก จ.นราธิวาส 1 ใน 31 โรงเรียนทั่วประเทศผ่านการประเมิน เข้าโครงการนี้ ดัดสินใจผูกคอเสียชีวิตในบ้านพักครู เกิดจากความเครียดต่อโครงการโรงเรียนในฝัน ที่ต้องค้าประกันโรงเรียนเป็นหนี้เพื่อนำมาพัฒนาให้เป็นโรงเรียนในฝัน และแม้โครงการนี้จะมีงบสนับสนุนตั้งไว้ 3 ล้านบาท พร้อมทั้งจัดหอพักครูเอกชนช่วยเหลือเรื่องไอซีทีให้โรงเรียนแต่ยังไม่เพียงพอ ตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ 2542 สถานศึกษาทุกแห่งต้องพร้อมรับการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) ทุกๆ 5 ปี แต่นี่คือการก้าวกระโดดแบบการตลาดที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง เพราะผู้บริหารโรงเรียนในฝันอื่นๆ ต่างก็ยอมเป็นหนี้ เพื่อแข่งขันไปสู่โรงเรียนในฝันแบบพิมพ์นิยมของผู้นำ (การตลาด) แม้โครงการโรงเรียนในฝันจะให้โรงเรียนมีสถานะนิติบุคคล มีสิทธิทำนิติกรรมสัญญาเงินกู้ได้ ถ้ามว่าโรงเรียนของรัฐแทบทั้งนั้น ใครเคยทำการค้าหากำไรกับวิชาความรู้ซ้ำของบ้างแล้วจะเอาเงินจากไหนมาหุ้มนบริหารปรับปรุงสถานศึกษาให้เป็นอย่างไรในฝันของผู้นำได้ นี่เป็นการก้าวกระโดดด้านวัตถุที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง กับวิธีการคิดแบบ "คนรวย" ที่จะให้คนอื่นทำตาม (กรุงเทพธุรกิจ, 2548, ตุลาคม 4)

นภาพกรณ์ หะวานนท์ ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินโรงเรียนในฝัน พบว่าจุดอ่อนของโรงเรียนในฝันและโรงเรียนเร่งสู่ฝัน คือ เป้าหมายและงบประมาณไม่เพียงพอกับการนำไปสู่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆภายในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องคอมพิวเตอร์ และสัญญาณผ่านดาวเทียม ทุกสิ่งทุกอย่างต้องใช้เงินทั้งสิ้น ทั้งนี้กลุ่มโรงเรียนเร่งสู่ฝันจะมีการลงทุนเพื่อให้โรงเรียนเข้าสู่เป้าหมายใช้เงินกว่า 10 ล้านบาท ซึ่งทุกโรงเรียนที่เข้าสู่โครงการโรงเรียนในฝันจะเป็นที่คาดหวังของสังคม โดยเฉพาะผู้อำนวยการโรงเรียนจะหยุดก็กลัวว่าจะไม่ผ่านการประเมิน บางโรงเรียนผู้อำนวยการต้องไปยืมเงินเพื่อนำมาพัฒนาโรงเรียน เพื่อเข้าสู่การประเมินเพื่อให้เป็นโรงเรียนในฝันหรือเร่งสู่ฝัน โดยมีทีมประเมินจากกระทรวงศึกษาธิการ จะใช้วิธีประเมินด้วยการดูว่าโรงเรียนที่อยู่ในกลุ่มโรงเรียนในฝันต้องมีความทันสมัย และภายในโรงเรียนต้องมีคอมพิวเตอร์มีระบบที่จะค้นคว้า หาความรู้ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้ ถ้าโรงเรียนใดพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่ได้ก็ไม่ผ่านการประเมิน นภาพกรณ์ หะวานนท์ เสนอแนะว่าแนวทางการประเมินแบบเดิมต้องเปลี่ยนแปลง การมีคอมพิวเตอร์ใช้และเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งที่ดีแต่ไม่พอ เราต้องทำงานอีกมากเพื่อให้เด็กเป็นคนที่เรียนรู้จริงสร้างความรู้ได้ รู้จักที่จะเชื่อมโยงความรู้ และตัวครูอาจารย์ก็ต้องเป็นแบบอย่างด้วย (มติชน, 2549, ตุลาคม 2)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสระบุรี ประกอบด้วย โรงเรียนเทพศิรินทร์พู่แค โรงเรียนประเทียบวิทยาทาน โรงเรียน มวกเหล็กวิทยา โรงเรียนโคกกระท้อนกิตติวุฒิวทยา โรงเรียนวังม่วงวิทยาคม โรงเรียน วัดโนนสภาราม โรงเรียนสองคอนวิทยาคม โรงเรียนหินกองวิทยาคม โรงเรียนหนองแซงวิทยา โรงเรียนหนองโดนวิทยา โรงเรียนสุชีวิทยา โรงเรียนดอนพุดวิทยา และโรงเรียนบ้านหม้อ พัฒนานุกูล โดยใช้แบบจำลองการประเมิน “ซีโป” (CPO'S Evaluation Model) ของเยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี ซึ่งเหมาะสมกับการประเมินโครงการโรงเรียนในฝันเพราะสามารถหาข้อมูล สารสนเทศที่ต้องการได้จากทั้ง 3 ขั้นตอนของการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน คือ ปัจจัยพื้นฐาน ด้านสภาพแวดล้อมของโครงการโรงเรียนในฝัน กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการโรงเรียนในฝัน และผลผลิตของโครงการโรงเรียนในฝัน โดยนำผลการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา โครงการโรงเรียนในฝัน

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ใช้ประกอบการตัดสินใจของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ที่จะปรับปรุงโครงการโรงเรียนในฝันให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของโครงการ
2. ข้อค้นพบที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย และการวางแผนการดำเนินโครงการโรงเรียนในฝัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การประเมินครั้งนี้ ใช้รูปแบบการประเมิน “ซีโป” โดยทำการประเมินปัจจัยพื้นฐาน ด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการโรงเรียนในฝัน (context) กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการโรงเรียนในฝัน (process) และผลผลิตของโครงการโรงเรียนในฝัน (outcome)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี จำนวน 1,573 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากการเปิดสูตรของ ยามาเน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 316 คน จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างนำไปคำนวณหาขนาดความพอดีของกลุ่มตัวอย่างจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี โดยใช้สูตรการกำหนดขนาดตัวอย่างของแต่ละชั้นภูมิโดยขนาดตัวอย่างของชั้นภูมิเป็นสัดส่วนกับจำนวนหน่วยทั้งหมดในชั้นภูมิ (Proportional Stratified Random Sampling) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2540, หน้า 12-13)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้บริหาร

ครู

นักเรียน

ตัวแปรตาม ได้แก่

ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ

กระบวนการการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ

ผลผลิตของโครงการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

โครงการ หมายถึง โครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี
การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีระบบ โดยใช้รูปแบบจำลองการประเมิน"ซีไป"เพื่อนำไปวัดผลสำเร็จของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

การประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ หมายถึง การประเมินสภาวะแวดล้อมต่างๆ ของโครงการโรงเรียนในฝัน พิจารณาความต้องการจำเป็นของโครงการโรงเรียนในฝัน ความเป็นไปได้ของโครงการโรงเรียนในฝัน การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนในฝัน ความพร้อมและทรัพยากรในด้านต่าง ๆ

ความต้องการจำเป็นของโครงการ หมายถึง ความจำเป็นหรือความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการโรงเรียนในฝัน โดยพิจารณาจากสภาพปัญหาที่ทำให้ต้องดำเนิน

ความเป็นไปได้ของโครงการ หมายถึง ความจำเป็นหรือความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการโรงเรียนในฝัน โดยพิจารณาจากสภาพปัญหาที่ทำให้ต้องดำเนินโครงการโรงเรียนในฝัน พิจารณาถึงสภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคหรือเป็นข้อจำกัดต่อการดำเนินโครงการโรงเรียนในฝัน

วัตถุประสงค์ของโครงการ หมายถึง สิ่งที่ต้องการจะให้เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการโรงเรียนในฝัน โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ และความสอดคล้อง

ความพร้อมและทรัพยากร หมายถึง สิ่งที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนในฝัน ได้แก่ สถานที่ อุปกรณ์ บุคลากร เงินทุน และงบประมาณ

การประเมินด้านกระบวนการการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ หมายถึง การประเมินกิจกรรมการดำเนินงานของโครงการโรงเรียนในฝัน วิธีที่จะต้องปฏิบัติโดยพิจารณาถึงความสอดคล้องของกิจกรรมและช่วงเวลา

กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการ หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนในฝัน

ช่วงเวลา หมายถึง ระยะเวลาที่ใช้ดำเนินการของโครงการ ซึ่งมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของโครงการโรงเรียนในฝัน

การประเมินด้านผลผลิตของโครงการ หมายถึง ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการโรงเรียนในฝัน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

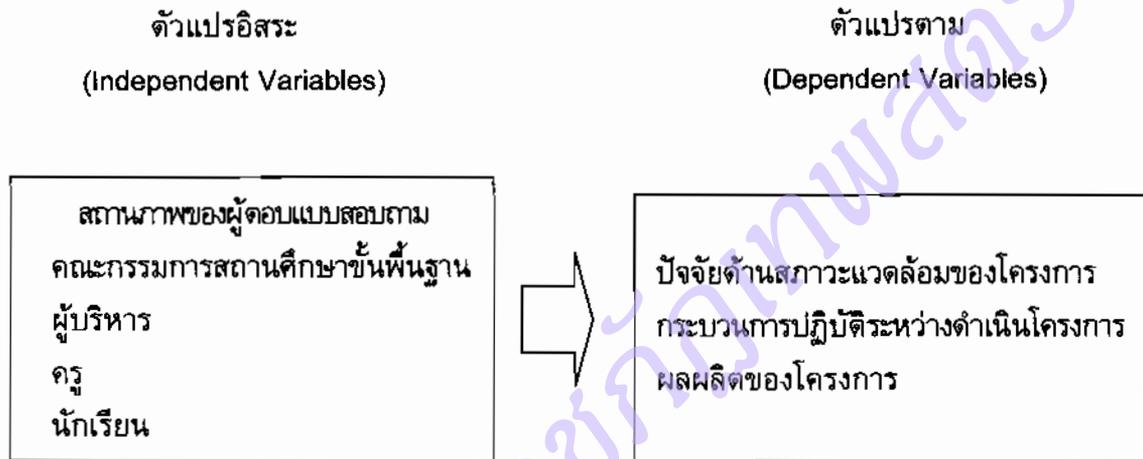
ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

ครู หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่ศึกษาชั้นสูงสุดของสถานศึกษาที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

กรอบแนวคิดของการวิจัย



ภาพ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 6 ตอน คือ

1. โครงการโรงเรียนในฝัน
2. โครงการและการจัดการ
 - 2.1 ความหมายของโครงการ
 - 2.2 ความหมายของการวางแผน
 - 2.3 ลักษณะของโครงการที่ดี
 - 2.4 การวัดความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการพัฒนาของรัฐ
3. ความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของการประเมินโครงการ
 - 3.1 ความหมายของการประเมินโครงการ
 - 3.2 ความสำคัญของการประเมินโครงการ
 - 3.3 ประโยชน์ของการประเมินโครงการ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ
 - 4.1 แนวคิดและโมเดลการประเมินของไทเลอร์
 - 4.2 แนวคิดและโมเดลการประเมินของครอนบาค
 - 4.3 แนวคิดและโมเดลการประเมินของสคริฟเวน
 - 4.4 แนวคิดและโมเดลการประเมินของของสเตก
 - 4.5 แนวคิดและโมเดลการประเมินของแฮมมอนต์
 - 4.6 แนวคิดและโมเดลการประเมินของโปรวัส
 - 4.7 แนวคิดและโมเดลชิปในการประเมินของสตัฟเฟิลบีม
 - 4.8 แนวคิดและโมเดลการประเมินของของอัลคิน
5. แนวคิดและรูปแบบของแบบจำลองการประเมิน "ซีโป"
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โครงการโรงเรียนในฝัน

นโยบาย

โครงการพัฒนาโรงเรียนในทุกๆอำเภอทั่วประเทศ จำนวน 795 โรงเรียนในจำนวน 795 อำเภอ โดยให้แต่ละอำเภอมี 1 โรงเรียน ซึ่งนโยบายโรงเรียนในฝันนี้จะเน้นการปูพื้นฐานการเรียนรู้ให้กับเด็กตั้งแต่ปฐมวัยให้รู้จักการวิเคราะห์เป็น และรู้จักใช้ความคิดพิจารณาในเรื่องที่สนใจรวมทั้งเป็นการช่วยผู้ปกครองอีกทางด้านหนึ่งด้วย ประกอบกับในปัจจุบันโรงเรียนดีมีมาตรฐานมักจะรวมกันอยู่ในเขตกรุงเทพฯและในเมืองใหญ่ ส่วนในเขตอำเภอต่างๆ ในต่างจังหวัดยังขาดแคลนโรงเรียนที่มีคุณภาพ เด็กในชนบทมีความยากจนผู้ปกครองไม่มีความสามารถที่จะส่งให้เด็กได้เรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ดังนั้นจึงเกิดโครงการโรงเรียนในฝันขึ้นเพื่อจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านวิชาการของโรงเรียนต่างๆ ตลอดจนเพื่อให้เยาวชนไทยที่อยู่ห่างไกลได้เติบโตด้วยความพร้อมในทุกๆด้าน มีโอกาสเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ และพร้อมที่นำพาประเทศก้าวไปสู่ความเจริญยิ่งขึ้นต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548, กรกฎาคม 26)

แนวคิดโครงการ

พื้นฐานแนวคิดโครงการหลอมรวมจากความฝันอันสูงสุดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษา ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชนในท้องถิ่นที่ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

1. การกระจายโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนไทยให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพได้มาตรฐานเทียบเคียงกับโรงเรียนชั้นนำ เป็นที่ยอมรับและศรัทธาของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อลดช่องว่างและความเหลื่อมล้ำทางสังคม
2. การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน โดยการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนบนพื้นฐานความเป็นไทยและความเป็นประชาธิปไตย
3. การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีจำนวนเพียงพอ เป็นระบบเครือข่ายและเอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสืบค้นข้อมูลเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในอนาคต
4. การพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนไทย ให้เติบโตขึ้นเป็นคนที่มีความรู้ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ
5. การบริหารจัดการทั้งระบบโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีอิสระในการทำงานอย่างคล่องตัว มีการพัฒนาด้านกายภาพอย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
6. การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชนในท้องถิ่น

7. การวัดประเมินผล เน้นการประเมินเพื่อการพัฒนาตนเองภายในโรงเรียนและการรับรองคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติ โดยการประเมินจากองค์กรทั้งภายในและภายนอก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548, กรกฎาคม 26)

องค์ประกอบของโครงการ

1. ปัจจัย

- 1.1 ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษามืออาชีพและมีจำนวนเพียงพอ
- 1.2 ทรัพยากร เทคโนโลยี และงบประมาณเหมาะสมเพียงพอ
- 1.3 ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนได้มาตรฐานและเหมาะสมต่อการพัฒนา

คุณภาพชีวิต

- 1.4 หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น และมีความเป็นสากล
- 1.5 สื่อและเทคโนโลยีทันสมัยเพียงพอ และเอื้อต่อการเรียนรู้
- 1.6 แหล่งเรียนรู้ในและนอกโรงเรียนหลากหลาย
- 1.7 ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และชุมชนเข้มแข็ง

2. กระบวนการ

2.1 กระบวนการเรียนรู้

- 2.1.1 ปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.1.2 จัดบรรยากาศการเรียนรู้เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และมีความเป็นประชาธิปไตย
- 2.1.3 จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการพัฒนาและแก้ปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขและปลอดภัย

2.2 การบริหารจัดการ

- 2.2.1 บริหารจัดการดี โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
- 2.2.2 บริหารคุณภาพทั้งระบบโรงเรียน
- 2.2.3 บริหารแบบมุ่งสัมฤทธิ์
- 2.2.4 เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ชุมชน และ

องค์กรเอกชน

2.3 การประกันคุณภาพ

มีระบบประกันคุณภาพภายในและพร้อมที่จะรับการประกันจากภายนอก

3. ผลผลิต

- 3.1 ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานชาติ และสามารถพัฒนาสู่มาตรฐานสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย
- 3.2 โรงเรียนเป็นที่ยอมรับศรัทธาเป็นต้นแบบ และเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับโรงเรียนอื่นและชุมชน

3.3 ชุมชนมีเครือข่ายการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง และเกื้อหนุนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548, กรกฎาคม 26)

กลยุทธ์หลัก

1. สร้างพลังขับเคลื่อนให้สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่ดี มีความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามศักยภาพ มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม
2. พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และทักษะการดำรงชีวิตได้ตามศักยภาพ
3. เสริมสร้างศักยภาพบุคลากรทุกระดับให้เป็นมืออาชีพ มีทักษะในการปฏิบัติงาน สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา
4. เพิ่มสมรรถนะของสถานศึกษาให้มีการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ และการบริหารจัดการให้เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน
5. ระดมสรรพกำลังสร้างระบบเครือข่ายอุปถัมภ์ให้เข้มแข็งอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนองค์กร ประชาคมในรูปแบบของผู้อุปถัมภ์ ผู้ร่วมคิดร่วมปฏิบัติ ร่วมพัฒนา (กรมวิชาการ, 2546, หน้า4-5)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เด็กและเยาวชนไทยมีโอกาสได้รับการศึกษาในโรงเรียนที่มีคุณภาพ ส่งผลให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศในอนาคตต่อไป
2. มีโรงเรียนที่มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับ เชื่อมั่นของสังคม พร้อมทั้งได้มาตรฐานและมีความเท่าเทียมกันกระจายอยู่ทุกอำเภอทั่วประเทศไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548, กรกฎาคม 26)

สภาพความสำเร็จของโครงการ

ผู้เรียน มีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านและการค้นคว้า สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นคนดี มีคุณธรรม รู้จักคิดวิเคราะห์ มีทักษะในการดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่ ใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ สร้างงาน สร้างอาชีพ สามารถนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์ สืบสานวิถีวัฒนธรรมไทย และมั่นใจในตนเอง

ครู มีทักษะวิชาชีพในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเหมาะสมกับผู้เรียน มีความกระตือรือร้น สนใจ ใส่ใจ ดูแลช่วยเหลือผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างเต็มกำลังความสามารถ

ผู้บริหาร เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ให้โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่ดี มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาวิชาการ หลักสูตร นวัตกรรม และกระบวนการเรียนรู้ไปสู่การ ปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน โดยอาศัย การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

สถานศึกษา เป็นสถานศึกษาชั้นดี มีคุณภาพ มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่อบอุ่นปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ มีเอกลักษณ์อันโดดเด่น เป็นต้นแบบของการปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง ซึ่งเกิดจากการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมพัฒนา ร่วมสนับสนุนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาสังคม

ผู้ปกครองและชุมชน ให้การยอมรับ เชื่อถือ มีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 3-4)

โครงการและการจัดการ

1. ความหมายของโครงการ

คำว่า โครงการ (project) มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านดังนี้

นิตา ชูโต (2531, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของโครงการว่า ความคิด แนวทาง กิจกรรม หรือผลรวมที่เกิดจากกิจกรรมที่ได้จัดวางไว้ในโครงการนั้นๆ วางแนวคิด การจัดกิจกรรม หรือกลุ่มของกิจกรรม ที่ดำเนินการอย่างมีระบบบนระเบียบ มีงบประมาณ และระยะเวลาดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

สมคิด พรหมจ้อย (2542, หน้า 15) ได้ให้ความหมายของโครงการว่าเป็นหน่วยของแผนงาน หรือกลุ่มของกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีลักษณะเด่นชัด มีระยะเวลาเริ่มต้น และสิ้นสุดที่แน่นอน และมักจะเป็นงานพิเศษที่ต่างไปจากงานประจำ โครงการจะประกอบด้วยงาน (task) และกิจกรรม (activity)

ประชุม รอดประเสริฐ (2547, หน้า 4-5) ได้ให้ความหมายของโครงการ (project) ว่าเป็นแผนงานที่จัดทำขึ้นอย่างมีระบบ โดยประกอบด้วยกิจกรรมย่อยหลายกิจกรรมที่ต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานและคาดหวังที่จะได้ผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า จะต้องมียุทธศาสตร์และจุดสิ้นสุดในการดำเนินงาน จะต้องมียุทธศาสตร์หรือจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน จะต้องมีส่วนในการดำเนินงานเพื่อให้การบริการและสนองความต้องการของกลุ่มบุคคลในพื้นที่นั้น และจะต้องมีบุคคลหรือหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินงาน หรือโครงการเป็นการกำหนดการปฏิบัติงานในรายละเอียดให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า โครงการเป็นแผนงานการจัดกิจกรรมที่มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีระยะเวลาการดำเนินงานที่แน่นอน มีผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน และแตกต่างไปจากงานประจำที่ทำอยู่

2. ความหมายของการวางแผน

สมคิด พรหมจ้อย (2542, หน้า 7) กล่าวว่า การวางแผนเป็นกระบวนการพิจารณาล่วงหน้าในอนาคตว่าจะทำอะไร ให้ใครทำ ทำไม่จึงทำ ทำที่ไหน และทำเมื่อใด เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้ โดยอาศัยการดำเนินงานที่เป็นระบบมีระเบียบและ

มีประสิทธิภาพ ผลผลิตที่ได้จากการวางแผน คือ แผนอันเป็นข้อกำหนดที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว หลักการสำคัญของการวางแผนจึงมุ่งไปที่ความสำเร็จของการปฏิบัติงาน และประสิทธิภาพของการดำเนินงาน การวางแผนจึงเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และถือได้ว่าเป็นงานแรกของกระบวนการบริหารและจัดการของหน่วยงาน

สุพาดา สิริกุดตา และคนอื่นๆ (2543, หน้า 15-16) กล่าวว่า

1. มีความเฉพาะเจาะจง (specific) หมายความว่า แผนนั้นสามารถนำไปใช้ได้โดยตรงสำหรับโครงการนั้น เช่น ระบุว่าควรใช้วิธีการอย่างไรจึงจะได้ผลดีที่สุด
2. ยืดหยุ่นได้ (flexibility) ในบางครั้งองค์ประกอบบางประการของแผนอาจจะต้องการปรับปรุงพอสมควร เนื่องจากสภาพแวดล้อมบางประการมีการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นแผนจึงต้องมีลักษณะยืดหยุ่น เพื่อการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์
3. ทำให้เกิดการประสานงาน (improved coordination) ลักษณะของแผนที่ดีจะต้องกำหนดมีหน้าที่ต่าง ๆ และฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการประสานงานกันในการปฏิบัติงาน
4. ทำให้เกิดการควบคุมที่ดี (better control) แผนที่ดีต้องเป็นแนวทางและเป็นมาตรฐานเพื่อสามารถใช้ควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
5. ทำให้สามารถบริหารเวลาได้ดีขึ้น (better time management) ในลักษณะของแผนที่ดีนั้นจะต้องมีตารางเพื่อช่วยให้การปฏิบัติตามแผนนั้นรวดเร็วและทันเวลา สามารถทำให้การบริหารเวลามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
6. สามารถนำไปใช้ได้จริง (practically plan) เป็นแผนที่เหมาะสมไม่เกินจริงและสามารถปฏิบัติตามแผนนั้นได้

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2544, หน้า 24-25) กล่าวว่า

1. มีความเฉพาะเจาะจง (specific) ที่สามารถนำไปใช้ให้เหมาะสมเฉพาะกับแต่ละโครงการ
2. มีความยืดหยุ่น (flexibility) สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างฉับไวและเหมาะสม
3. มีหลักการประสานงานที่ดี (improved coordination) กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายต่างๆ ภายในองค์การที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน เอื้ออำนวยให้เกิดการประสานงานที่ดีระหว่างภายในองค์การ
4. มีการวางแผนการควบคุมที่ดี (better control) มีมาตรฐานหรือเป็นมาตรฐานที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง และสามารถใช้เป็นมาตรฐานวัดในการควบคุมการปฏิบัติงานโครงการในความเป็นจริงได้

สรุปได้ว่า การวางแผนต้องมีความเฉพาะเจาะจง สามารถยืดหยุ่นได้ กำหนดหน้าที่ และการประสานงานอย่างชัดเจน บริหารเวลาได้ดี และนำไปใช้ได้จริง

3. ลักษณะของโครงการที่ดี

สมคิด พรหมจ้อย (2542, หน้า 15-16) กล่าวว่า

1. มีการกำหนดวัตถุประสงค์ โครงการต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนอาจจะอยู่ในรูปปริมาณหรือคุณภาพ วัตถุประสงค์ของโครงการหนึ่งๆ อาจจะมีหลายข้อ
2. มีความเป็นเอกเทศ โครงการแต่ละโครงการจะต้องมีการกำหนดขอบเขตของการดำเนินงานและความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน
3. มีการกำหนดรูปแบบและรายละเอียดการดำเนินงาน ที่สอดคล้องกลมกลืนกัน โครงการหนึ่งๆ จะต้องมีการดำเนินงานต่างๆ ที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกันไป ตั้งแต่เริ่มโครงการจนสิ้นสุดโครงการที่เป็นระบบและมีระเบียบ
4. มีการระบุทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นในการดำเนินงาน ทั้งทรัพยากรด้านบุคคลและแหล่งทรัพยากรที่สนับสนุนโครงการ งบประมาณและแหล่งเงินทุนที่จะนำมาดำเนินงาน
5. มีการกำหนดระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดที่แน่นอน โครงการจะต้องมีการกำหนดจุดเริ่มต้นว่าเริ่มโครงการเมื่อใด และจะดำเนินงานต่อไปจนถึงระยะเวลาใดอันเป็นเวลาสิ้นสุดโครงการ จึงไม่ใช่งานประจำที่ทำไปเรื่อยๆ แต่มีกำหนดระยะเวลาไว้อย่างแน่นอน
6. สามารถนำไปปฏิบัติได้ เป็นโครงการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงไม่ใช่เป็นโครงการเลื่อนลอยหรือสวยหรูนำไปปฏิบัติไม่ได้

ประชุม รอดประเสริฐ (2547, หน้า 10) กล่าวว่า

1. สามารถแก้ปัญหาขององค์กรหรือหน่วยงานได้
2. มีรายละเอียด วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถดำเนินงานได้ หรือมีความเป็นไปได้สูง
3. รายละเอียดของโครงการต้องเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน กล่าวคือวัตถุประสงค์ต้องสอดคล้องกับปัญหาหรือหลักการและเหตุผลวิธีดำเนินงานต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เป็นต้น
4. สามารถสนองตอบความต้องการของสังคม ของกลุ่มชนส่วนใหญ่ และนโยบายของประเทศชาติ
5. รายละเอียดของโครงการย่อมต้องสามารถเข้าใจได้ง่าย และสามารถดำเนินตามโครงการได้
6. เป็นโครงการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้สอดคล้องกับแผนงานหลักขององค์กรและสามารถติดตามประเมินผลได้
7. โครงการต้องกำหนดขึ้นจากข้อมูลที่มีความเป็นจริง และเป็นข้อมูลที่ได้รับการวิเคราะห์อย่างรอบคอบแล้ว
8. โครงการจะต้องมีระยะเวลาในการดำเนินงาน กล่าวคือจะต้องระบุถึงวันเวลาที่เริ่มต้นและวันผลิตที่แล้วเสร็จที่แน่ชัด

ณรงค์ นันทวรรณ (2547, หน้า 140) กล่าวว่า

1. การวางโครงการที่ดีจะต้องอยู่บนรากฐานของการวิเคราะห์ความจริง โดยจะต้องเชิญผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนมาร่วมเสนอปัญหา และเสนอความคิดด้วยว่าอะไรที่กลุ่มหรือชุมชนนั้นต้องการ
2. เลือกปัญหาเหล่านั้น ค้นหาข้อเท็จจริง เก็บข้อมูลและตัวเลขจากการวิจัยมาเรียบเรียงเสียก่อน
3. การวางโครงการทุกๆ ครั้งจะต้องทราบนโยบายและวัตถุประสงค์อย่างแน่นอนเสียก่อนว่าเป็นอย่างไร และจะต้องปฏิบัติตามนโยบายและวัตถุประสงค์นั้น ๆ
4. โครงการที่ดีต้องยืดหยุ่นได้ คือ เปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ต่อโครงการนั้นอยู่เสมอ
5. การวางโครงการที่ดีจะต้องมีความสมดุล และเน้นหนักในเรื่องความต้องการของชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ไม่ใช่เฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่ง
6. โครงการที่ดีจะต้องมีการกำหนดแผนการทำงานที่แน่นอน หมายความว่าโครงการหนึ่งๆ นั้นไม่ควรเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง
7. โครงการที่ดีจะต้องต่อเนื่องกันไม่มีที่สิ้นสุด หมายความว่า ประชาชนต้องการเพิ่มขึ้นอยู่เสมอ อาทิ คลองส่งน้ำ ป่อเก็บน้ำ โครงการเลี้ยงสัตว์
8. โครงการที่ดีจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้ และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน
9. โครงการที่ดีจะต้องมีกรรมวิธีการประสานงานกันเป็นอย่างดี ทั้งด้านประชาชนกับประชาชน และประชาชนกับรัฐบาล
10. โครงการที่ดีจะต้องมีการประเมินผลได้ กล่าวคือ จะต้องเป็นโครงการที่ก่อให้เกิดผลดีแก่ประชาชนในท้องถิ่นชนบทอย่างแท้จริง และประชาชนได้รับผลประโยชน์จากโครงการนั้น ๆ

สุวิมล ศิริภานันท์ (2548, หน้า 19) กล่าวว่า

1. เข้าใจง่าย มีการใช้ภาษาที่เข้าใจกันทั่วไปเพราะเป็นแผนในระดับปฏิบัติการภาษาที่ใช้จำเป็นต้องมีลักษณะเป็นรูปธรรม
2. มีวัตถุประสงค์หรือผลที่คาดหวังจากการดำเนินงานชัดเจนมีลักษณะเฉพาะเจาะจง
3. เห็นลำดับขั้นในการดำเนินกิจกรรม
4. กำหนดรายละเอียดที่ต้องการปฏิบัติ
5. กำหนดการใช้ทรัพยากรอย่างชัดเจนและเหมาะสม
6. มีวิธีการติดตามและกำกับงาน

สรุปได้ว่า โครงการที่ดีต้องประกอบด้วย การมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีแผนการทำงานที่แน่นอน มีการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม มีการกำหนดวันที่เริ่มต้นและวันสิ้นสุดโครงการที่แน่นอน และมีการประเมินผลได้

4. การวัดความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการพัฒนาของรัฐ

การพิจารณาความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการพัฒนาของรัฐสามารถพิจารณาได้จากผลรวม 3 มิติดังนี้ (วรเดช จันทรศร, และณัฐฐา วินิจฉัยภาค, 2542, หน้า 149-157)



ภาพ 2 โมเดลความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการพัฒนาของรัฐ

5.1 มิติที่ 1

โครงการพัฒนาการศึกษา ต้องพิจารณาว่าอะไรเป็นผลผลิตของโครงการ และเมื่อเกิดผลผลิตแล้วถึงจะมีผลลัพธ์ได้ เมื่อมีผลลัพธ์แล้วจึงจะมีโอกาสบรรลุผลสุดท้ายได้

5.1.1 ผลผลิต เช่น ผลผลิตของโครงการพัฒนาการศึกษา คือจำนวนนักเรียนที่จบการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นการวัดในมิติย่อยเชิงปริมาณอย่างเดียว ความสำเร็จของโครงการต้องวัดด้วยว่า จำนวนนักเรียน นักศึกษาที่ตั้งเป้าว่าจะผลิตให้สำเร็จต้องขึ้นอยู่กับเวลาด้วยการวัดผลผลิตยังสามารถมองเลยไปถึงระบบเปิดด้วยว่า ความพึงพอใจของผู้รับบริการจากโครงการ และหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการเป็นอย่างไร การวัดความสำเร็จจึงต้องมองลึกลงไปถึงความพึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ว่ามีความพึงพอใจระดับไหนอีกด้วย

5.1.2 ผลลัพธ์ คือ ผลที่เกิดต่อจากผลผลิต เช่น ผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาการศึกษา คือจำนวนนักเรียนที่จบออกมาแล้วนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ สัมฤทธิ์ผลของการศึกษาไม่ใช่จะอยู่ที่การได้ปริญญาหรือประกาศนียบัตร แต่อยู่ที่การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้หรือไม่

5.1.3 ผลสุดท้ายหรือผลลัพธ์สุดท้าย เช่น โครงการพัฒนาการศึกษา คือ ความเจริญต่อวิชาชีพนั้น ๆ ตลอดจนเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

5.2 มิติที่ 2

ความสำเร็จของโครงการต้องเป็นความสำเร็จที่แท้จริง ดังเงื่อนไขที่สามารถพิจารณาได้ดังนี้

5.2.1 ไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อโครงการหรือนโยบายอื่นๆ ก่อให้เกิดความสำเร็จตามผลลัพธ์ที่สมบูรณ์ ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่บั่นปลาย แต่อาจก่อให้เกิดผลเสีย

5.2.2 ไม่ก่อให้เกิดปัญหาความเชื่อถือได้ของผลโครงการ กล่าวคือ โครงการที่มีการประเมินผลโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบนั้นๆ เอง เป็นการประเมินผลในระบบปิดทำให้มีปัญหาเรื่องความน่าเชื่อถือ

5.2.3 ไม่มีปัญหาด้านมาตรการของโครงการที่นำไปใช้ในทางปฏิบัติ ใช้ทรัพยากรไปมากมาย แต่กลับได้ผลไม่มากนัก

5.2.4 ไม่มีปัญหาทางด้านมนุษยธรรมหรือศีลธรรม

5.3 มิติที่สาม

ผลรวมความสำเร็จของโครงการแต่ละโครงการ จะก่อให้เกิดผลรวมของการพัฒนาประเทศที่พึงปรารถนาด้วย การวัดผลของโครงการในมิตินี้ไม่อาจจะสามารถทำได้โดยตรงแต่สามารถพิจารณาได้จากความสมบูรณ์ของปัจจัยทางการบริหารต่างๆ ว่าเอื้อต่อการทำให้ผลรวมของโครงการแต่ละโครงการนำไปสู่ความสำเร็จโดยรวมของประเทศได้แค่ไหนและเพียงใด

สรุปได้ว่า การวัดความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการพัฒนาของรัฐ ได้แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับแรก คือ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลสุดท้ายของโครงการ ระดับที่สอง คือ ความสำเร็จที่แท้จริงของโครงการ และระดับที่สาม คือ โครงการก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศ

ความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของการประเมินโครงการ

1. ความหมายของการประเมินโครงการ

นิตา ชูโต (2531, หน้า 9) ได้ให้ความหมายว่า กิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ ความหมายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต้องการ การหาแนวทางวิธีการปรับปรุงวิธีการจัดการเกี่ยวกับโครงการและหาผลที่แน่ใจว่าเกิดจากโครงการเพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของโครงการให้ดียิ่งขึ้น

สมคิด พรหมจักษ์ (2542, หน้า 29) ได้ให้ความหมายว่า การตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการหรือแผนงาน ตลอดจนการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของโครงการหรือแผนงานนั้นๆว่ามีมากน้อยเพียงใด การประเมินผลเป็นกระบวนการบ่งชี้ถึงคุณค่าของโครงการ/แผนงาน กล่าวคือ แผนงาน/โครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการและแผนงานหรือไม่เพียงใด สามารถทำได้ทั้งการประเมินก่อนเริ่มโครงการ การประเมินขณะที่แผนงานโครงการกำลังดำเนินงานอยู่ และการประเมินผลแผนงาน/โครงการหลังจากดำเนินงานได้สิ้นสุดแล้ว

ประชุม รอดประเสริฐ (2547, หน้า 74) ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ และพิจารณาซึ่งให้ทราบถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบ แล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อการดำเนินงานต่อไปหรือจะยุติการดำเนินโครงการนั้นเสีย

Suchman (1967, p. 93) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือการใช้เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาข้อมูลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้เกี่ยวกับโครงการเพื่อการตัดสินใจว่าโครงการดังกล่าวดีหรือไม่ดีอย่างไร หรือเป็นการค้นหาว่าผลของกิจกรรมที่วางไว้ในโครงการประสบความสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ หรือความมุ่งหมายของโครงการหรือไม่

สรุปได้ว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อตัดสินใจคุณค่าของโครงการนั้น ๆ

2. ความสำคัญของการประเมินโครงการ

นิตา ชูโต (2531, หน้า 12) กล่าวว่า

1. ช่วยในการตัดสินใจ ก่อนจะเริ่มจัดทำโครงการ อันได้แก่ กิจกรรมต่างๆ เพื่อค้นหาความต้องการเกี่ยวกับโครงการ ทดสอบเกี่ยวกับแนวความคิด ด้านเทคนิค และแหล่งทุน และความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการ ฯลฯ

2. ช่วยสำหรับตัดสินใจว่าจะขยาย ดำเนินการต่อ หรือรับรองยุติโครงการ

3. ช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงโครงการในแง่มุมใด หรือจุดหนึ่งจุดใดในช่วงระยะเวลาที่โครงการกำลังดำเนินอยู่ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ บุคลากร หรือระบบการให้บริการ หรือตรวจสอบเนื้อหาของโครงการนั้นๆ

4. เพื่อเป็นประจักษ์พยาน และเป็นเครื่องมือช่วยในการหาการสนับสนุนที่เกี่ยวกับโครงการ ทางด้านสาธารณสุข การเมือง การเงิน และด้านวิชาชีพ ฯลฯ

5. ช่วยส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ และความรู้พื้นฐานในขบวนการพัฒนาสังคมในด้านวิทยาการทางสังคมวิทยา จิตวิทยา และอื่นๆ นอกเหนือไปจากการให้ความรู้ข้อเท็จจริงและความเข้าใจเฉพาะที่เกี่ยวกับโครงการที่ประเมิน

สมคิด พรหมจ้อย (2542, หน้า 30) กล่าวว่า

1. ช่วยให้ข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนงานและโครงการ ตลอดจนตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่างๆที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ ตลอดจนตรวจสอบความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ

2. ช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ มีความชัดเจน

3. ช่วยในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า มีปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ

4. ช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จ และความล้มเหลวของโครงการเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจและวินิจฉัยว่าจะดำเนินโครงการในช่วงต่อไปหรือไม่ จะยกเลิกหรือขยายการดำเนินโครงการต่อไป

5. ช่วยให้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการว่าเป็นอย่างไรคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่

6. เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานโครงการ เพราะการประเมินโครงการด้วยตนเองจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประชุม รอดประเสริฐ (2547, หน้า 76-77) กล่าวว่า

1. ช่วยกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานของการดำเนินงานมีความชัดเจนขึ้น คือ ก่อนที่โครงการจะได้รับการสนับสนุนให้นำไปใช้ ย่อมจะได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียดจากผู้บริหารและผู้ประเมิน

2. ช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่าหรือเกิดประโยชน์เต็มที่ เพราะการประเมินโครงการจะต้องวิเคราะห์ทุกส่วนของโครงการ ทรัพยากรทุกชนิดจะได้รับการจัดสรรให้อยู่ในจำนวนหรือปริมาณที่เหมาะสมเพียงพอแก่การดำเนินงาน

3. ช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์ โครงการเป็นส่วนหนึ่งของแผนดังนั้นเมื่อโครงการได้รับการตรวจวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขให้ดำเนินการไปด้วยดี ย่อมจะทำให้แผนงานดำเนินไปด้วยดี และบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้

4. ช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบของโครงการ และทำให้โครงการมีข้อที่ก่อให้เกิดความเสียหายลดน้อยลง

5. ช่วยในการควบคุมคุณภาพของงาน การประเมินโครงการเป็นการตรวจสอบและควบคุมชนิดหนึ่ง ซึ่งดำเนินงานอย่างมีระบบและมีความเป็นวิทยาศาสตร์อย่างมาก ทุกส่วนของโครงการและปัจจัยทุกชนิดที่ใช้ในการดำเนินงานจะได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียด

6. ช่วยในการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานตามโครงการ เพราะเป็นการศึกษาวิเคราะห์หรือการปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนะวิธีการใหม่ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติโครงการอันย่อมจะนำมาซึ่งผลงานที่ดีเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องทั้งปวง

7. ช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการ การประเมินโครงการจะทำให้ผู้บริหารทราบถึงอุปสรรคปัญหาข้อดี ข้อเสีย ความเป็นไปได้ และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการโครงการ

สรุปได้ว่า การประเมินช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจนขึ้น ช่วยในการควบคุมโครงการให้มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ ช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

3. ประโยชน์ของการประเมินโครงการ

จากความหมายและสำคัญของการประเมินโครงการ เราสามารถสรุปประโยชน์ของการประเมินโครงการ ได้ดังนี้

1. การประเมินโครงการทำให้ผู้เกี่ยวข้องยอมรับการดำเนินโครงการ
2. การประเมินโครงการทำให้ทราบความพร้อมก่อนเริ่มโครงการ
3. การประเมินโครงการทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน
4. การประเมินโครงการทำให้ทราบผลการดำเนินงานของโครงการ
5. การประเมินโครงการทำให้ทราบข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

1. แนวคิดและโมเดลการประเมินของไทเลอร์

ไทเลอร์ (สํารายณ์ มีแจ้ง, 2543, หน้า 112-115) เป็นนักประเมินรุ่นแรกๆ ในปี ค.ศ. 1930 และเป็นผู้ที่เริ่มต้นบุกเบิกแนวคิดเห็นที่เกี่ยวกับการประเมินโครงการ เขามีความเห็นว่าการประเมิน คือ การเปรียบเทียบพฤติกรรมเฉพาะอย่าง (performance) กับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่วางไว้” โดยมีความเชื่อว่า จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน รัดกุม และจำเพาะเจาะจงแล้วจะเป็นแนวทางช่วยในการประเมินได้เป็นอย่างดีในภายหลัง จากคำจำกัดความของการประเมินดังกล่าวแล้วนี้จะเห็นได้ว่า

ไทเลอร์มีแนวคิดเห็นว่าโครงการจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ดูได้จากผลผลิตของโครงการว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้แต่แรกหรือไม่เท่านั้น แนวความคิดในลักษณะดังกล่าวนี้ เรียกว่า “แบบจำลองที่ยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก” (goal attainment model of objective based model)

ไทเลอร์มีความเห็นว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินนั้นคือ

1. เพื่อตัดสินใจว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้ในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมนั้นประสบผลสำเร็จหรือไม่ ส่วนใดที่ประสบผลสำเร็จก็อาจเก็บไว้ใช้ได้ต่อไป แต่ส่วนใดที่ไม่ประสบผลสำเร็จก็จะได้ปรับปรุงแก้ไขต่อไป
2. เพื่อประเมินค่าความก้าวหน้าทางการศึกษาของกลุ่มประชากรขนาดใหญ่ เพื่อให้สาธารณชนได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ ในอันที่จะช่วยเข้าใจปัญหาและความต้องการทางการศึกษาได้และเพื่อใช้ข้อมูลนั้นเป็นแนวทางในการที่จะปรับปรุงนโยบายทางการศึกษา ที่คนส่วนใหญ่เห็นด้วยได้

จากจุดมุ่งหมายของการประเมินโครงการดังกล่าวแล้วนี้ จะเห็นได้ว่าไทเลอร์เห็นว่าการประเมินโครงการเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรควร

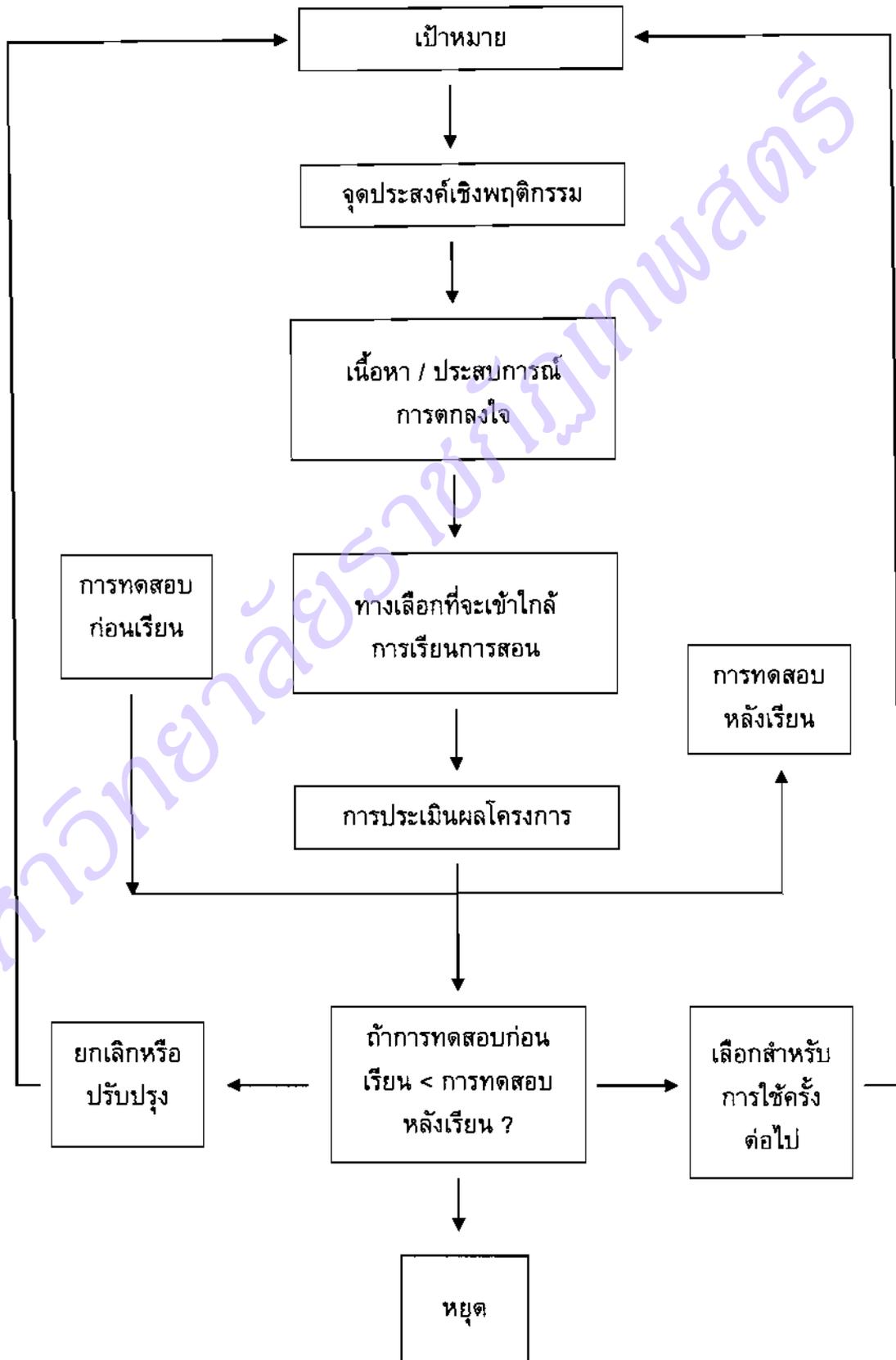
จะทำการประเมินผลโครงการเป็นงานส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร หรือการประเมินค่าของหลักสูตรได้ด้วย โดยไทเลอร์ได้จัดลำดับขึ้นในการเรียนการสอนและการประเมินผล ดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมด้วยข้อความที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจงโดยปกป้องถึงพฤติกรรมที่ต้องการวัดในภายหลังด้วย
2. กำหนดเนื้อหาหรือประสบการณ์ทางการศึกษาให้บรรลุตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้
3. เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่จะทำให้เนื้อหาที่วางไว้ประสบผลสำเร็จ
4. ประเมินโครงการโดยการตัดสินด้วยการวัดผลทางการศึกษา หรือการทดสอบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน

ดังนั้น เราจะเห็นได้ว่าไทเลอร์คิดว่าการประเมินผลโครงการเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน การประเมินนั้นอาศัยแบบทดสอบสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา (achievement tests) การประเมินและการสังเกตเป็นพื้นฐานในการประเมินผลคุณค่าของโครงการ

ในการประเมินผลโครงการนั้น ไทเลอร์ มีความเห็นว่าควรต้องยึดความสำเร็จของคนส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์ในการตัดสินความสำเร็จของโครงการ กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กจะถือเป็นความสำเร็จของโครงการย่อมไม่ได้ และการตีความจากคะแนนที่ได้จากการทดสอบเพื่อการประเมินผลนั้น อาศัยคะแนนรวมเป็นหลักและข้อทดสอบที่ใช้้นั้นควรเป็นแบบทดสอบที่มีลักษณะเป็นเอกพันธ์ (homogeneity) จึงจะสามารถตีความของคะแนนรวมได้ถูกต้อง การประเมินผลตามแนวคิดของไทเลอร์อาศัยการจัดพฤติกรรมเฉพาะอย่างก่อนและหลังการเรียน และมีการกำหนดเกณฑ์ไว้ก่อนล่วงหน้า ว่าความสำเร็จระดับใดจึงจะถือว่าจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ประสบผลสำเร็จ การประเมินผลตามแนวความคิดของไทเลอร์นี้เหมาะสำหรับ การประเมินผลสรุปมากกว่าการประเมินผลความก้าวหน้า

จากแนวคิดของ ไทเลอร์ เกี่ยวกับการประเมินผลโครงการดังกล่าวแล้วง่ายต่อการตรวจสอบความสำเร็จของโครงการ เพราะวัดและประเมินผลเฉพาะแต่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เท่านั้น แต่ว่าการประเมินผลดังกล่าวนี้มีคุณค่าค่อนข้างจำกัด เพราะว่ามีประโยชน์มากสำหรับการประเมินผลสรุปมากกว่าการประเมินผลความก้าวหน้า และให้ความสำคัญของคุณค่าของจุดมุ่งหมายเพียงเล็กน้อยเท่านั้นและเกณฑ์ในการตัดสินการบรรลุวัตถุประสงค์ยังเป็นอัตนัยมาก



ภาพ 3 แบบจำลองการประเมินผลของไทเลอร์

2. แนวคิดและโมเดลการประเมินของครอนบาค

ครอนบาค (สำราญ มีแจ้ง, 2543, หน้า 116-121) มีความเห็นว่า การประเมินผลมีความหมายกว้าง ๆ คือการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูล และใช้ข้อมูลนั้นเห็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษา คำว่า โครงการในความหมายของครอนบาคนั้น อาจจะเป็นกิจกรรมใดก็ได้ เช่น กิจกรรมการเรียนการสอน คำแนะนำที่แจกจ่ายให้คนส่วนใหญ่ปฏิบัติตาม หรือการทดลองทางการศึกษาก็ได้ ครอนบาคมีความเห็นว่าการประเมินผลนั้นเกี่ยวข้องกับกิจกรรมมากมายหลายอย่าง และไม่มีหลักการใดจะครอบคลุมได้ว่าจะยึดถือกิจกรรมใดบ้างในทุกๆ สถานการณ์ ดังนั้นจึงเชื่อว่าการทดสอบสัมฤทธิ์ผลในการเรียนเพียงอย่างเดียว ย่อมไม่เพียงพอสำหรับการประเมิน

จุดมุ่งหมายของการประเมินผลนั้นอาจแยกได้ 3 ประการคือ

1. เพื่อปรับปรุงรายวิชา เพื่อตัดสินว่าอุปกรณ์การเรียนการสอน และวิธีการสอนใดที่น่าพอใจ และมีส่วนใดที่ดำเนินการอยู่แล้วต้องแก้ไข
2. เพื่อตัดสินเกี่ยวกับตัวบุคคล ในการจัดสรรในการวางแผน การคัดเลือก หรือการแยกกลุ่ม หรือแจ้งผู้อยู่ในโครงการทราบว่าส่วนใดที่เขาเด่น และส่วนใดที่เขาควรต้องปรับปรุงแก้ไข เป็นต้น
3. เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีในการบริหาร เช่น เพื่อการตัดสินว่าระบบการศึกษาของโรงเรียนดีหรือไม่ อย่างไร และครูแต่ละคนของโรงเรียนมีประสิทธิภาพดีหรือไม่อย่างไร เป็นต้น

สำหรับการประเมินผลโครงการเรียนการสอนนั้น ครอนบาค มีความเห็นว่าควรทำการทดสอบทั้งจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้และผลพลอยได้อื่นๆของโครงการนั้นด้วย ไม่ควรแต่จะทำการประเมินเฉพาะแต่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เพียงอย่างเดียว การทดสอบนั้นควรทดสอบความรู้ความสามารถทั่วไปของผู้เรียน ซึ่งมีความสำคัญมากกว่าการทดสอบความรู้ความจำเพาะเจาะจงของแต่ละรายวิชาเพราะสิ่งเหล่านี้ได้วัดจากการวัดผลของแต่ละรายวิชาแล้ว ขั้นตอนในการประเมินผลโครงการเกี่ยวกับการเรียนการสอนนั้น ครอนบาค มีความเห็นดังนี้

1. บรรยายโครงการนั้นให้กว้างที่สุดเท่าที่จะทำได้ แม้ว่าเนื้อหาในการบรรยายนั้นจะเกี่ยวกับโครงการแต่เพียงผิวเผินก็ตาม
2. การประเมินผลนั้นควรประเมินผลที่เกิดขึ้นทุกๆ ด้าน ไม่เฉพาะแต่ผลที่เกิดตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เท่านั้น เช่น ทักษะคติ ความสนใจ การเลือกอาชีพ ความก้าวหน้าต่างๆ ไปกำลังทางสติปัญญา และความถนัดในการเรียนวิชาอื่นๆ ด้วย
3. การวิเคราะห์คะแนนควรวิเคราะห์คะแนนของแต่ละข้อ ซึ่งจะมีความสำคัญมากกว่าคะแนนรวม

4. ไม่จำเป็นต้องทดสอบกลุ่มตัวอย่างด้วยข้อสอบชุดเดียวกัน แต่ควรทำการทดสอบด้วยข้อสอบหลายๆ ชุด กับกลุ่มตัวอย่างขนาดกลางที่แตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้ผลดีมากกว่าการทดสอบกลุ่มใหญ่ด้วยข้อทดสอบเพียงชุดเดียว

5. การสัมภาษณ์ และข้อทดสอบแบบอัตนัยอาจมีความจำเป็นในการประเมินผลโครงการแต่ไม่ควรใช้กับกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ เพราะว่่าสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก

6. ในการประเมินผลไม่ควรใช้การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่เรียน เนื้อหา หรือวิธีที่แตกต่างกัน เพราะว่าเป็นการยากยิ่งที่จะตีความผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการทำให้กลุ่มตัวอย่างเท่าเทียมกันนั้นทำได้ยาก เพราะการเก็บข้อมูลอาจมีความลำเอียง ซึ่งยากต่อการแก้ไข นอกจากนี้ครอนบาค เชื่อว่าผลที่ได้จากการเปรียบเทียบในลักษณะกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองนั้นให้ผลได้ไม่เที่ยงตรงนัก หมายความว่า ครอนบาคมีแนวความคิดเกี่ยวกับแนวการประเมินที่ไม่มีการเปรียบเทียบ และเชื่อในการศึกษาภาคตัดขวาง ไม่เชื่อในแนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินที่ไม่มีการเปรียบเทียบ หรือการทดลอง และการศึกษาแบบจุลภาค

จากแนวคิดดังกล่าวแล้วเกี่ยวกับขั้นตอนในการประเมินผลโครงการของครอนบาค ทำให้เราพบได้ว่า ครอนบาค เห็นว่า การประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน และมีความเชื่อว่าหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของการประเมินก็คือ การค้นหาว่าส่วนใดของโครงการที่บกพร่องและต้องปรับปรุงแก้ไข ดังนั้น หน้าที่ของนักประเมินผลโครงการก็คือ การรวบรวมข้อมูลรายวิชาในโครงการเพื่อให้รู้ที่พัฒนายรายวิชานั้น นำมาใช้ทำการปรับปรุงรายวิชานั้นให้ดีขึ้น และข้อเท็จจริงที่ได้นั้นต้องได้จากการเข้าใจอย่างลึกซึ้งของขบวนการเรียนการสอนนั้นด้วย

นอกจากนี้ แนวความคิดที่น่าสนใจของครอนบาค คือ เขามีความคิดว่าการกำหนดจุดมุ่งหมายที่เฉพาะเจาะจงมากเกินไปนั้น ให้ผลในการเรียนการสอนน้อยกว่าการกำหนดวัตถุประสงค์กว้างๆ เพราะว่าการกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะลงไป จะทำให้ผู้เรียนให้ความสนใจกับสิ่งที่กำหนดไว้เฉพาะเท่านั้น ไม่สนใจเรียนสิ่งอื่นนอกจากสิ่งที่เกี่ยวข้อง ทำให้การเรียนการสอนได้ผลน้อยกว่าที่ควรจะเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อทดสอบไม่ควรให้ผู้เรียนรู้คำตอบเลยไม่ควรแนะนำแนวทางการสอน และข้อสอบควรเป็นเอกพันธ์โดยมีเนื้อหาเดียวกันด้วยจึงจะดี และแต่ละครั้งควรต้องออกข้อสอบใหม่ การจะนำผลของการทดสอบของข้อสอบเดียวกันมาเปรียบเทียบกันย่อมไม่ได้ ดังนั้นเนื้อหาเดียวกันควรมีข้อสอบหลายๆ ข้อ เพื่อใช้ในแบบทดสอบหลายๆ ชุดได้

วิธีการประเมินผลตามแนวคิดของครอนบาค มี 4 ขั้นตอน คือ

1. การติดตามผล (follow-up studies)

แม้ว่าครอนบาคไม่เห็นด้วยกับการประเมินที่มีการเปรียบเทียบ แต่เขาก็คิดว่า สำหรับการศึกษเพื่อติดตามผลนั้น ควรต้องศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่าง จากการศึกษา รายวิชาใดรายวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ หรือกลุ่มตัวอย่างในโครงการกับกลุ่มตัวอย่างอีกจำนวนหนึ่ง ที่มีพื้นฐานทางชีวประวัติคล้ายคลึงกัน แล้วจึงศึกษาเปรียบเทียบดูผลที่เกิดขึ้นระหว่าง 2 กลุ่มนี้ ว่าแตกต่างกันหรือไม่ ในความก้าวหน้าทางวิชาชีพหรือความก้าวหน้าทางการศึกษาในระยะยาว

ผลที่ได้จากการศึกษาแบบนี้ ไม่มีผลโดยตรงในการปรับปรุงหลักสูตรหรือรายวิชานั้นๆ ควรได้รับการปรับปรุงด้านใดโดยเฉพาะบ้าง แต่ก็มีประโยชน์ในการวางหลักสูตรใหม่ เพราะอาจใช้วิธีการเรียนแบบหลักสูตรเดิมหรือจำกัดรายวิชานั้นๆ เสียก็ได้

2. การวัดทัศนคติ (aptitude measurement)

การวัดทัศนคติทำได้หลายอย่าง เช่น การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถามก็มีประโยชน์มาก แต่ควรอย่างเชื่อผลจากแบบสอบถามมากนัก ต้องดูว่าอัตราส่วนของผู้ตอบในการแสดงความคิดเห็นแต่ละข้อ มีน้ำหนักเพียงพอหรือไม่ และที่สำคัญคือ ทัศนคติเปลี่ยนแปลงได้ง่ายผู้ตอบมีความลำเอียงได้มาก ถ้าผู้ตอบมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องด้วย ถ้าถามความคิดเห็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาอย่างตรงๆ จะได้ผลที่น่าเชื่อถือได้มากกว่าผลของแบบสอบถาม ควรดูรายละเอียดเฉลี่ยต่างๆ ไป แทนที่จะดูรายละเอียดของแต่ละบุคคล

3. การวัดความสามารถทั่วๆ ไป (proficiency measurement)

การวัดความสามารถทั่วๆ ไป (ประสิทธิภาพ) ควรใช้แบบทดสอบมาตรฐาน ควรใช้แบบทดสอบต่างฟอร์มกับนักเรียนต่างกลุ่มก็จะเป็นการดี เพราะว่าจะได้ข้อมูลที่จำเป็นมากกว่าในเวลาเดียวกันและประหยัดค่าใช้จ่ายมากด้วย การทดสอบกลุ่มประชากรควรเป็นตัวแทนของประชากร และข้อทดสอบควรเป็นตัวแทนของเนื้อหาวิชา ส่วนข้อสอบแบบเขียนตอบควรใช้วัดความสามารถเฉพาะอย่างด้วย และใช้กับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กก็พอ

เป็นที่น่าสังเกตว่าครอนบาค ให้ความสำคัญกับข้อสอบแต่ละข้อมากกว่าจะแนรวม และเมื่อรู้ผลการสอบแต่ละข้อแล้ว ก็นำมาปรับปรุงการเรียนการสอนได้ทันทีตลอดเวลา ดังนั้น การประเมินผลแบบครอนบาคจึงเป็นการประเมินผลสรุปผลการเรียน และเชื่อว่าการประเมินผลไม่ใช้การทดสอบก่อนการสิ้นสุดโครงการแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

4. การศึกษากระบวนการ (process studies)

การศึกษากิจกรรมการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาสิ่งที่เกิดขึ้นในโครงการเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น ส่วนนี้เป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการ ซึ่งเกิดขึ้นในขณะที่ดำเนินการอยู่

อนึ่ง ตามความเห็นของครอนบาคนั้น เห็นว่าการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงหลักสูตรหรือรายวิชาในการเรียนการสอน ควรกระทำโดยผู้เชี่ยวชาญเมื่อการปรับปรุงหลักสูตรนั้นเป็นการปรับปรุงระดับชาติ แต่ในระดับโรงเรียนหรือท้องถิ่นนั้นผู้สอนควรทำหน้าที่การประเมินผลโครงการเอง

3. แนวคิดและโมเดลการประเมินของสคริฟเวน

ในปี ค.ศ. 1967 ได้มีบทความชื่อ "the methodology of evaluation" ของสคริฟเวน (เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2548, หน้า 35-38) ออกเผยแพร่ ในบทความดังกล่าว สคริฟเวน ได้ให้นิยามการประเมินไว้ว่า "การประเมิน" เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูล และการกำหนดเกณฑ์ประกอบในการประเมิน

เป้าหมายสำคัญของการประเมิน ก็คือ การตัดสินคุณค่าให้กับกิจกรรมใด ๆ ที่ต้องการจะประเมิน

สคริฟเวนได้จำแนกประเภทและบทบาทของการประเมินออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การประเมินระหว่างดำเนินการ (formative evaluation)

เป็นบทบาทของการประเมินงาน กิจกรรม หรือโครงการใดๆ ที่บ่งชี้ถึงข้อดีและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงานนั้น ๆ ผลจากการประเมินดังกล่าวนี้ สามารถจะนำไปใช้เพื่อการพัฒนางานดังกล่าวให้ดีขึ้น จึงอาจเรียกการประเมินประเภทนี้ว่า เป็นการประเมินเพื่อการปรับปรุง

2. การประเมินผลรวม (summative evaluation)

เป็นบทบาทของการประเมินเมื่อกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ สิ้นสุดลง เพื่อเป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณค่าความสำเร็จของโครงการนั้น ๆ รวมทั้งนำเอาความสำเร็จหรือแนวทางที่ดีไปใช้กับงานหรือกิจกรรมอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในโอกาสต่อไป จึงอาจเรียกการประเมินประเภทนี้ว่า เป็นการประเมินสรุปรวม

นอกจากนี้ สคริฟเวนยังได้เสนอสิ่งที่ต้องประเมินออกเป็นส่วนสำคัญอีก 2 ส่วน คือ

1. การประเมินเกณฑ์ภายใน (intrinsic evaluation) เป็นการประเมินในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของเครื่องมือใด ๆ ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลรวมทั้งคุณภาพของคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ เช่น เป้าหมาย โครงสร้าง วิธีการ ตลอดจนทัศนคติของบุคลากรที่รับผิดชอบในการดำเนินโครงการ ความเชื่อถือจากสาธารณชน และข้อมูลอื่น ๆ ในอดีตที่เกี่ยวข้องกับโครงการนั้นๆ การประเมินในส่วนนี้ถือว่ามีความสำคัญมาก ข้อที่น่าสังเกตก็คือ การประเมินเกณฑ์ภายในจะไม่สนใจถึงผลผลิตหรือผลกระทบที่มีต่อผู้รับบริการของโครงการ ตัวอย่างเกณฑ์ภายในของโครงการ เช่น โครงการพัฒนาหลักสูตรก็จะเกี่ยวข้องกับเป้าหมายของหลักสูตร ความเหมาะสมของเนื้อหา ระบบการจัดการเรียนการสอน วิธีการให้คะแนน ทัศนคติของผู้บริหารและครูที่มีต่อโครงการ เป็นต้น

2. การประเมินความคุ้มค่า (payoff evaluation) เป็นการประเมินในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของโครงการ ทฤษฎี หรือสิ่งอื่นๆ ของโครงการ (ดังที่กล่าวในข้อ 1) แต่เป็นการประเมินในส่วนซึ่งเป็นผลที่มีต่อผู้รับบริการจากการดำเนินโครงการ เช่น ผลที่ได้จากคะแนนสอบหรือผลการปฏิบัติงานของผู้รับบริการจากการดำเนินโครงการ หรือผลกระทบต่อด้านสุขภาพอนามัยของผู้รับบริการ ฯลฯ การประเมินความคุ้มค่า ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับผลของโครงการที่ให้แก่ผู้รับบริการ จึงจัดว่าเป็นการตัดสินคุณค่าของโครงการโดยอิงเกณฑ์ภายนอก (extrinsic criteria)

สคริฟเวนยังกล่าวถึงการประเมินทั้งสองส่วนข้างต้นว่า ควรให้ความสำคัญต่อการประเมินเกณฑ์ภายใน แต่ขณะเดียวกัน นักประเมินก็ต้องตรวจสอบผลผลิตในเชิงสัมพัทธ์ของตัวแปรระหว่างกระบวนการกับผลผลิตอื่นๆ ที่เกิดขึ้นด้วย แนวคิดทางการประเมินของสคริฟเวน

ในระยะต่อมา คือในช่วงปี ค.ศ. 1970 – 1971 ได้พัฒนาไปจากแนวคิดเดิมของการประเมินที่ยึดตามวัตถุประสงค์แต่เพียงอย่างเดียว มาเป็นการประเมินที่มุ่งเน้นถึงผลผลิตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ในทุก ๆ ด้าน โดยให้ความสนใจต่อผลผลิตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งที่เป็นผลโดยตรงจากโครงการและผลกระทบหรือผลพลอยได้ ทำให้มีการแบ่งประเภทของการประเมินตามแนวคิดของสคริฟเวนออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ (1) การประเมินที่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (goal – based evaluation) ดังแนวคิดแรก ๆ ของสคริฟเวนที่กล่าวมาแล้ว และ (2) การประเมินที่ไม่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (goal-free evaluation) ดังจะได้อธิบายถึงในตอนต่อไป

แนวคิดการประเมินที่ไม่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก

ในแนวคิดของสคริฟเวนนั้น การประเมินที่ไม่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก ไม่ได้หมายความว่า จะไม่ประเมินผลที่เกิดขึ้นจากวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น ๆ แต่มีความหมายว่า ผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการหรือกิจกรรมใด ๆ นั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของผลอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นด้วย แนวคิดดังกล่าวนี้ได้รับคำวิจารณ์ทั้งในทางสนับสนุนและไม่สนับสนุน ในทางสนับสนุนมีความเห็นว่า แนวคิดการประเมินในลักษณะนี้ ทำให้นักประเมินมองผลงานในทัศนะที่กว้าง สามารถทราบผลทุก ๆ ส่วนที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ซึ่งย่อมจะส่งผลดีในการทำงานหรือในการวางแผนงานต่าง ๆ ส่วนในทางที่ไม่สนับสนุนนั้น จะมีจุดโต้แย้งหนักไปในด้านวิธีการ คือ มีความเห็นว่าในทางปฏิบัติคงยากที่จะติดตามผลการประเมินใด ๆ ที่เกิดขึ้นให้ครบทั้งหมดได้ นอกจากนี้ มาตรการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินให้ครอบคลุมผลทุก ๆ ด้านที่เกิดขึ้น ก็ย่อมยากที่จะกำหนดหรือระบุแนวทางที่ชัดเจนในการประเมินให้บรรลุหลักการดังกล่าวได้

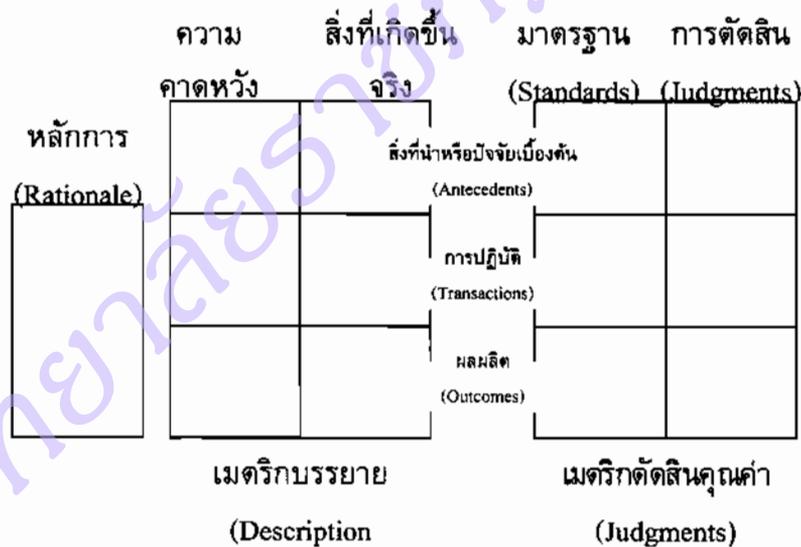
ในแนวคิดที่สนับสนุน ได้มีการนำวิธีการประเมินที่ไม่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลักไปประยุกต์ใช้กับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีการการประเมินโครงการประเภทให้บริการสังคมได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งมักจะเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับชุมชน มีความซับซ้อนในการดำเนินโครงการ มีองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อโครงการ เช่น ทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ รวมทั้งสภาวะแวดล้อมที่แตกต่างกันไป ดังนั้น การประเมินแนวนี้ควรออกแบบการประเมินให้ยืดหยุ่นได้ เพื่อเป็นการรวบรวมสารสนเทศที่มีคุณค่า ซึ่งจะช่วยให้การประเมินโครงการมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ และสามารถให้ข้อมูลข่าวสารที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงดีกว่าการประเมินที่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยใคร่ขอเน้นอีกครั้งว่า การประเมินที่ไม่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก มิได้หมายความว่า การประเมินจะไม่มีวัตถุประสงค์ แต่การประเมินนั้น นอกจากพิจารณาวัตถุประสงค์แล้ว ยังต้องมีการคัดเลือกข้อมูล ข่าวสารที่จำเป็นอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงการ โดยอาศัยพื้นฐานของการตัดสินใจคุณค่าอย่างมีคุณธรรม รวมทั้งมีการเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ด้วย โดยนักประเมินต้องมีอิสระในการเลือกเกณฑ์มาตรฐานเอง ดังนั้น

มโนทัศน์การประเมินที่ไม่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก จึงจำเป็นต้องมีการออกแบบการประเมินให้สามารถรวบรวมสารสนเทศ ทั้งผลผลิตโดยตรงและผลกระทบอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการทั้งหมดที่มีคุณค่าต่อการตัดสินใจโครงการนั้น ๆ

4. แนวคิดและโมเดลการประเมินของสเตก

การประเมินในทัศนะของสเตก(เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2548, หน้า 39-45) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่ง เพื่อนำมาจัดให้เป็นระบบระเบียบและมีความหมายในการประเมิน โดยสเตกได้สร้างแบบจำลองทางความคิดเกี่ยวกับการประเมินขึ้น เรียกว่า โมเดลเคาน์ทิแนนซ์ (stake's countenance model) ดังมีโครงสร้างต่อไปนี้



ภาพ 4 โมเดลเคาน์ทิแนนซ์ของสเตก

โมเดล ตามความคิดของสเตกนั้นมีมิติทางการประเมินอยู่ 2 มิติ คือ

1. มิติในแนวตั้ง

1.1 สิ่งนำ (antecedents)

“สิ่งนำ” หมายถึง ภาวะของสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ก่อน ก่อนที่จะมีกิจกรรมหรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามมา เช่น ในเรื่องของการเรียนการสอน ก็จะหมายถึง ภูมิหลัง ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน เป็นต้น

1.2 การปฏิบัติ (transaction)

“การปฏิบัติ” หมายถึง ภาวะของการกระทำ การเคลื่อนไหว หรือการจัดกิจกรรมใดๆ ตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของงานในโครงการนั้น ๆ เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับครูและนักเรียน

1.3 ผลผลิต (outcomes)

“ผลผลิต” หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการที่มีภาวะของการกระทำในโครงการ เช่น ในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน ผลผลิตที่คาดหวัง หมายถึง การที่นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีทัศนคติที่ดี มีความสามารถ มีทักษะ หลังจากที่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปแล้ว

2. มิติในแนวนอน

2.1 ส่วนของการบรรยาย หมายถึง ภาวะที่ได้เกิดขึ้นจริงหรือต้องการจะให้เกิดขึ้น โดยสามารถสังเกตได้ ภาวะในส่วนของการบรรยายนี้ แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนย่อย คือ

2.1.1 ความมุ่งหมายหรือความประสงค์ที่คาดหวัง หรือที่วางแผนไว้เพื่อต้องการให้เกิดขึ้น

2.1.2 ผลหรือสิ่งที่สังเกตได้จริง

2.2 ส่วนของการตัดสินใจ หมายถึง ภาวะของการตัดสินใจเชิงประเมิน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนย่อย คือ

2.2.1 เกณฑ์ ได้แก่ ภาวะที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เทียบกับปรากฏการณ์ใด ๆ ที่สังเกตได้ และเพื่อระบุว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีคุณภาพระดับใด

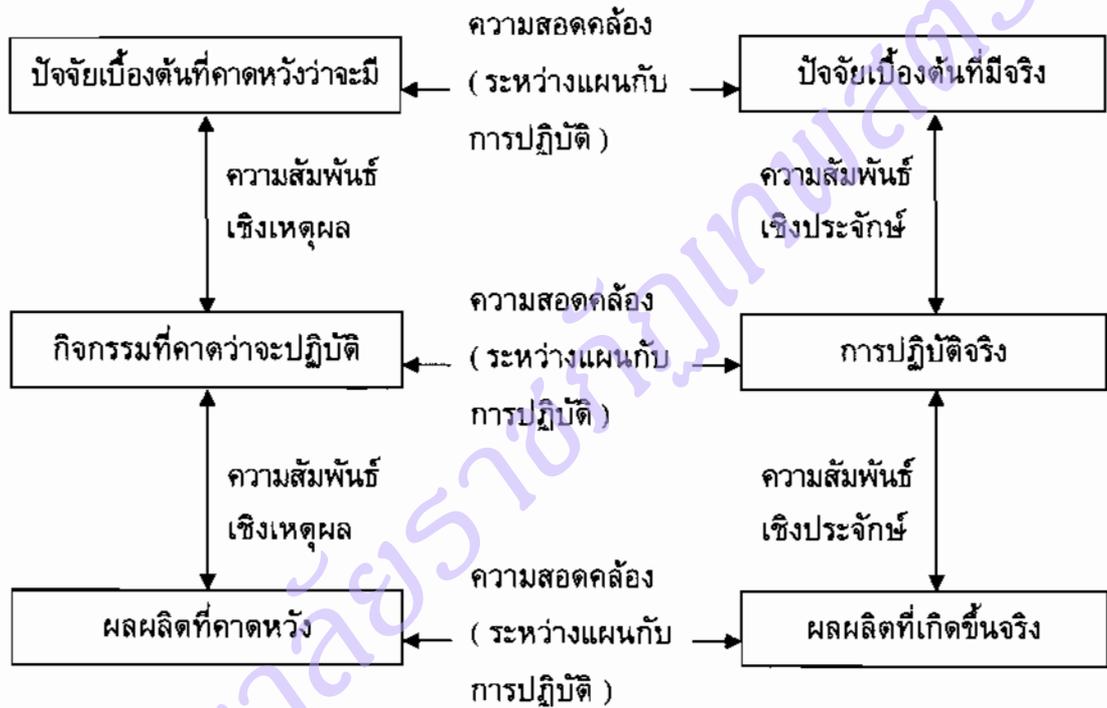
2.2.2 การเลือกตัดสินใจ ได้แก่ ผลที่เกิดจากการนำเอาเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ภาวะของ contingency และ congruence

สเตกใช้คำว่า “contingency” ในความหมายที่เป็นความต่อเนื่องเชิงสัมพันธ์ในแนวตั้ง ซึ่งหมายถึง “ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล” (logical contingency) และ “ความสัมพันธ์เชิงประจักษ์” (empirical contingency) จากภาวะของปัจจัยเบื้องต้นกับภาวะปฏิบัติการ และผลผลิตที่คาดหวัง ตามลำดับส่วนคำว่า “congruence” ใช้ในความหมายที่เป็นความสอดคล้องระหว่างภาวะของความคาดหวังกับภาวะที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งเป็นความสอดคล้องในแนวนอนและเป็นความสัมพันธ์เชิงประจักษ์

สเตกได้เขียนโมเดลที่แสดงความหมายของคำว่า “contingency” และ “congruence” ในเมตริกบรรยาย ดังนี้

เมตริกบรรยาย



ภาพ 5 แบบจำลองแสดงการประเมินความต่อเนื่องเชิงสัมพันธ์และความสอดคล้อง

เมตริกการตัดสินคุณค่า ประกอบด้วย มาตรฐานการตัดสิน 3 ประการ คือ (1) ปัจจัยเบื้องต้น (2) การปฏิบัติ และ (3) ผลผลิต นักประเมินต้องหามาตรฐานในแต่ละส่วน แล้วตัดสินคุณค่าโดยการเปรียบเทียบกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ดังตัวอย่างการประเมินการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนต่อไปนี้



ภาพ 6 ตัวอย่างการประเมินการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ตามโมเดลของสเดก

นอกจากแนวคิดตามรูปแบบการประเมินดังกล่าวข้างต้นแล้ว สเดกยังได้เสนอแนวคิดการประเมินที่สนับสนุนมโนทัศน์ของการประเมินในรูปแบบที่ไม่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลักของสคริปต์เวนด้วย โดยเรียกว่า การประเมินตอบสนอง (responsive evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินที่ต้องอาศัยการบรรยายและตีความข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นระบบจากการสังเกตกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง และค้นหาคุณค่าจากความเห็นที่แตกต่างกันของบุคคลต่าง ๆ เน้นกระบวนการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศที่เกี่ยวกับโครงการ ด้วยการกำหนดประเด็นองค์ประกอบที่สำคัญและอธิบายจุดเด่นจุดด้อย หรือจุดบกพร่องที่สัมพันธ์กับประเด็นเหล่านั้น และทุกลักษณะของสิ่งที่ถูกประเมินควรได้รับการพิจารณาด้วยกันตั้งแต่เริ่มต้น โดยไม่มีองค์ประกอบใดที่คิดว่าสำคัญว่าองค์ประกอบอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็เป้าหมาย แหล่งทรัพยากร

กระบวนการ หรือผู้ร่วมโครงการ ฯลฯ นั่นคือ การประเมินจะต้องดูผลผลิตที่มีคุณค่าทั้งหมด ควบคู่กันไป

สเตกยังได้เสนอแนะแนวทางการประเมินที่ไม่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก ว่า ประกอบด้วยกระบวนการประเมินอย่างมีระบบ ดังนี้

1. พูดยุกับบุคลากรและผู้รับบริการที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
2. กำหนดขอบเขตของโครงการ
3. ศึกษาทบทวนกิจกรรมทั้งหมดของโครงการ
4. ค้นหาจุดมุ่งหมายและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
5. รวบรวมประเด็นและปัญหาต่าง ๆ ที่น่าจะประเมิน
6. กำหนดข้อมูลที่สำคัญตามประเด็นปัญหาที่กำหนด
7. คัดเลือกผู้สังเกต ผู้ตัดสิน และเครื่องมืออย่างเป็นระบบ
8. สังเกตข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งนำเข้าหรือปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการปฏิบัติ รวมทั้ง

ผลผลิตของโครงการ

9. เตรียมการพรรณนาและกรณีศึกษา

10. ชี้ประเด็นปัญหาของผู้เกี่ยวข้อง

11. เตรียมและนำเสนอรายงานการประเมินฉบับสมบูรณ์อย่างเป็นทางการ

อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ต่าง ๆ ตามกระบวนการที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ไม่จำเป็นต้องดำเนินการตามลำดับเสมอไป ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยได้มากหรือน้อยตามควรแก่กรณี

5. แนวคิดและโมเดลการประเมินของแฮมมอนด์

แฮมมอนด์(เยาวตี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2548, หน้า 47-52)ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโปรแกรมการศึกษา โดยเน้นหนักทางด้านโครงการนวัตกรรมในระดับท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะเป็นโมเดล 3 มิติ ดังนี้

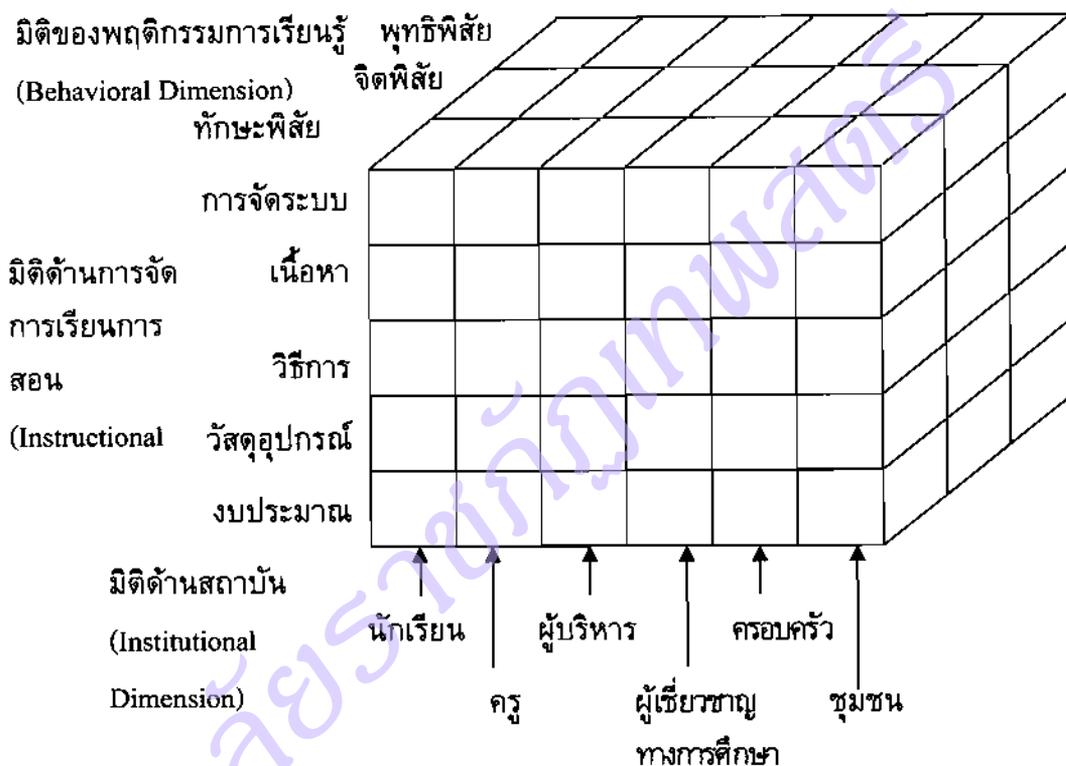
1. มิติด้านพฤติกรรมการเรียนรู้

มิติในส่วนนี้แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนย่อย คือ

1.1 พุทธิพิสัย หมายถึง การเรียนรู้เนื้อหาวิชาการต่างๆ ที่ต้องใช้ปัญญาและสมองเป็นที่ตั้ง

1.2 จิตพิสัย หมายถึง การอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี มีความประพฤติที่ถูกต้อง มีความสนใจในค่านิยมที่เหมาะสม

1.3 ทักษะพิสัย ได้แก่ การเรียนรู้ที่เน้นด้านการทำงานด้วยการใช้ทักษะทางกล้ามเนื้อ



ภาพ 7 โมเดลโครงสร้างทางการประเมินของแอมมอนด์

2. มิติด้านการจัดการเรียนการสอน

มิติในส่วนนี้แบ่งรายละเอียดได้ดังนี้

2.1 การจัดระบบ การจัดระบบในส่วนนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนย่อย คือ

2.1.1 เวลา หมายถึง ช่วงเวลาและลำดับขั้นตอนของการใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอน

2.1.2 การจัดกลุ่มนักเรียน แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะย่อย คือ การจัดกลุ่มนักเรียนตามระดับของพัฒนาการทางการเรียนรู้ และการจัดกลุ่มนักเรียนเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2 เนื้อหา หมายถึง องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

2.3 วิธีการ หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดหรือนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม

2.4 สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ที่อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ

2.5 ค่าใช้จ่าย หมายถึง รายจ่ายในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์และครุภัณฑ์ที่จำเป็นต้องใช้ รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการจัดโปรแกรมการศึกษา

3. มิติด้านสถาบัน

มิติในส่วนนี้แบ่งออกได้อีก 6 ด้าน คือ (1)นักเรียน (2)ครู (3)ผู้บริหาร (4)ผู้เชี่ยวชาญ (5)ครอบครัว (6)ชุมชนแวดล้อม โดยมีประเด็นที่ควรได้รับการพิจารณาในแต่ละด้านดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.1 ตัวนักเรียน เช่น อายุ ระดับชั้นเรียน เพศ ภูมิหลังทางครอบครัว ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม สุขภาพทางกาย สุขภาพทางจิต ผลการเรียนรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความเกี่ยวข้องกับนวัตกรรมต่างๆ

3.2 ครู ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย

3.2.1 ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น อายุ เพศ เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา สุขภาพ และบุคลิกภาพ

3.2.2 ข้อมูลทางการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน เช่น วิชาเอก วิชาโท ที่สำเร็จในการศึกษาระดับต่างๆ วุฒิสูงสุด ประสบการณ์ทางการศึกษาและประสบการณ์ด้านอื่น ๆ

3.2.3 ข้อมูลด้านสภาวะแวดล้อม เช่น เงินเดือน สมาชิกชมรมวิชาชีพ สมาชิกชมรมอื่น ๆ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม นิสัยทางการอ่าน และงานอดิเรก

3.2.4 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับของการมีส่วนร่วมในโปรแกรมต่าง ๆ

3.3 ครอบครัว ประกอบด้วย

3.3.1 ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนวัตกรรมการเรียน เช่น มีบุตรอยู่ในโรงเรียน และมีส่วนร่วมในด้านนวัตกรรมการเรียน หรือมีบุตรอยู่ในโรงเรียนแต่บางคนมีส่วนร่วมและบางคนไม่มีส่วนร่วมในนวัตกรรมการเรียน หรือไม่มีบุตรอยู่ในโรงเรียน

3.3.2 ลักษณะทั่วไปของครอบครัว เช่น เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ขนาดของครอบครัว การกระจายของอายุ สถานภาพด้านการสมรส และรูปแบบของครอบครัว

3.3.3 รายได้ เช่น ระดับของรายได้ จำนวนผู้ทำงาน แหล่งของรายได้ และอาชีพ

3.3.4 สถานที่พักอาศัย เช่น ในเมือง ชานเมือง ชนบท

3.3.5 ระดับการศึกษาและอาชีพของบิดามารดา พี่น้องและญาติที่เกี่ยวข้อง

3.3.6 สมาชิกชมรมต่าง ๆ เช่น ชมรมทางศาสนา การเมือง สังคม วิชาชีพ หรืออื่นๆ

3.3.7 อัตราการเคลื่อนย้าย เช่น ภูมิสำเนาของบิดา มารดา ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน อัตราการย้ายถิ่น

3.4 ชุมชนแวดล้อม ประกอบด้วย

3.4.1 สภาพทั่วไปของสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เช่น ทำเลและสภาพแวดล้อมทั่วไป

3.4.2 ลักษณะด้านภูมิหลังของประชากร เช่น ความหนาแน่น อัตราการเกิด และการตาย เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา ภาษา ระบบการเคลื่อนย้าย และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

3.4.3 ลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เช่น ธุรกิจการค้า อุตสาหกรรม รายได้ และภาษีอากร

3.4.4 ลักษณะภูมิหลังของสังคม เช่น การปกครอง การศึกษา ศาสนา การบริการ การเงิน การพักผ่อน และความปลอดภัย

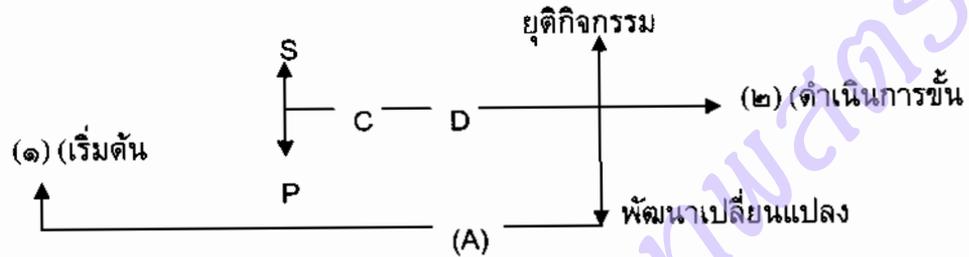
แนวคิดที่สำคัญจากโมเดลการประเมินของแฮมมอนด์ ก็คือ การชี้ประเด็นที่ว่า ในการจัดการเรียนการสอนที่มีวัตถุประสงค์ปลายทาง คือ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมทั้งสามส่วนที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งได้แก่ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยนั้น ย่อมมีความจำเป็นที่ผู้ดำเนินการจะต้องคำนึงถึงมิติที่สำคัญในอีกสองส่วนควบคู่กันไป คือ (1) มิติด้านการจัดการเรียนการสอน และ (2) มิติด้านสถาบัน นอกจากนี้ การประเมินยังมีจุดเน้นสำคัญที่การกำหนดและการวัดผลตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมโดยใช้ผลการประเมินเป็นปัจจัยพื้นฐานเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านการจัดการเรียนสอนขององค์กรศึกษารวมทั้งผลสัมฤทธิ์ด้านพฤติกรรมของผู้เรียน

การประเมินตามแนวคิดและโมเดลการประเมินของแฮมมอนด์นับว่าเป็นการประเมินอย่างมีระบบและมีความสำคัญทางการศึกษา ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา การประเมินมักจะอิงนิยามของการวัดผลแต่เพียงอย่างเดียว จึงไม่ครอบคลุมทุกมิติ แต่การประเมินตามโมเดลของแฮมมอนด์ นับว่าเป็นโมเดลที่สมบูรณ์ เอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา และสามารถให้ข้อมูลพื้นฐานเชิงระบบสำหรับการตัดสินใจคุณค่าทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี ถึงแม้โมเดลการประเมินของแฮมมอนด์จะมีความซับซ้อนและยากต่อการนำไปใช้แต่ในปัจจุบัน ถ้านักการศึกษา ครู นักจิตวิทยา นักบริหาร รวมทั้งนักประเมินผลทางการศึกษาได้ให้ความสนใจและร่วมมือกันอย่างจริงจัง โดยร่วมกันประเมินเป็นคณะ (team evaluation) ภายใต้การสนับสนุนของผู้รับผิดชอบทางการศึกษาแล้ว ผู้เขียนเชื่อว่า โมเดลการประเมินของแฮมมอนด์คงจะทวีความสำคัญและคงจะมีการนำไปประยุกต์ใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการศึกษามากขึ้นกว่าเดิม

6. แนวคิดและโมเดลการประเมินของโปรวัส

โปรวัส(ยาวดี ราชย์กุล วิบูลย์ศรี, 2548, หน้า 52-56)ได้ให้นิยามว่า "การประเมิน" คือ การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและการค้นหาช่องว่างระหว่างภาวะที่เป็นจริงกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด เพื่อใช้ภาวะดังกล่าวนี้เป็นตัวชี้หรือระบุข้อบกพร่องของกิจกรรมหรือโครงการใดๆ

แนวคิดการประเมินของโปรวัส สามารถนำเสนอเป็นโมเดลการประเมินที่เรียกว่า "การประเมินความไม่สอดคล้อง" (the discrepancy evaluation model) ซึ่งมีรูปแบบที่เข้าใจได้ง่ายดังนี้



ภาพ 8 การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติกับมาตรฐานตามโมเดลของโปรวัส

จากแผนภูมิดังกล่าว สัญลักษณ์ที่ใช้มีความหมายดังนี้

S คือ standard หมายถึง เกณฑ์มาตรฐาน

P คือ program performance หมายถึง การปฏิบัติงานของโครงการ

C คือ comparison หมายถึง การเปรียบเทียบ

D คือ discrepancy information หมายถึง สารสนเทศที่แสดงความ

แตกต่าง

A คือ alternative หมายถึง ทางเลือกเพื่อการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่

อาจจะเกิดขึ้นในลักษณะของการพัฒนาการทำงานของโครงการให้มีผลดียิ่งขึ้น

ผลของภาวะความแตกต่างระหว่าง S กับ P ซึ่งส่งผลทำให้เกิด D นั้น สามารถนำไปสู่การตัดสินใจเพื่อดำเนินการในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อไปนี้

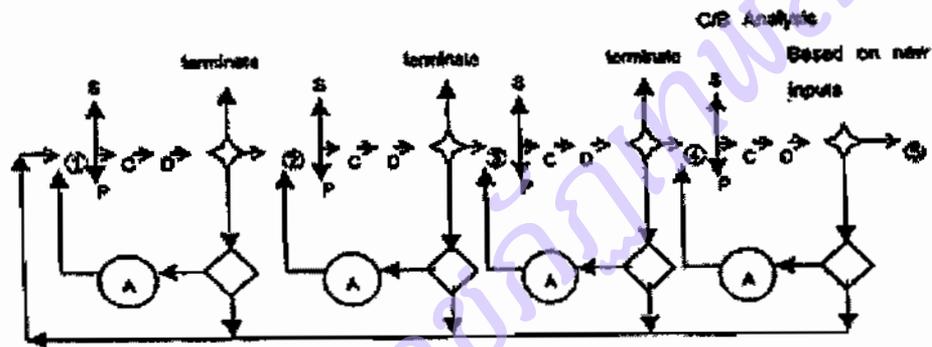
1. ดำเนินการขั้นต่อไป
2. กลับไปพัฒนางานเฉพาะในส่วนของขั้นตอนที่ได้ดำเนินการมาแล้ว
3. กลับไปเริ่มต้นงานหรือกิจกรรมนั้น ๆ ใหม่ทั้งหมด
4. ยุติกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ

ขั้นตอนการประเมินงานหรือกิจกรรมใด ๆ นั้น โปรวัสถือว่า การประเมินเป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับโครงการ โดยการประเมินดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนการประเมินรายละเอียดของการออกแบบโครงการ ซึ่งได้แก่ การพิจารณาถึงจุดประสงค์ของโครงการ ทีมงานที่เกี่ยวข้อง วัสดุ สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ แผนการ กิจกรรม ตลอดจนการกำหนดผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

2. ขั้นตอนการปฏิบัติและการกำหนดแผนในการดำเนินงานตามโครงการ
3. ขั้นตอนการดำเนินงานตามแผนการที่กำหนด
4. ขั้นตอนการติดตามผลที่เกิดขึ้นจริงจากโครงการหรือกิจกรรมที่กำหนด
5. ขั้นตอนการพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายของโครงการหรือกิจกรรมที่กระทำ

การประเมินในขั้นตอนต่าง ๆ ทั้ง 5 ขั้นตอนนั้น สามารถที่จะนำแนวคิดตามโมเดลที่โปรวัสได้พัฒนาขึ้นมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาโครงการได้ทั้งสิ้นด้วยเหตุนี้ โมเดลในขั้นตอนดังกล่าวจึงได้รับการนำมาเชื่อมโยงให้ต่อเนื่องเข้าด้วยกันเป็นรูปแบบที่ขยายเพิ่มขึ้นได้ดังนี้



ภาพ 9 แบบจำลองแนวคิดการประเมินของโปรวัสในส่วนของขยายความต่อเนื่อง

จากแผนภูมิดังกล่าว สัญลักษณ์ต่าง ๆ มีความหมายเหมือนเดิม ดังนี้

S = standard

D = discrepancy information

P = program performance

A = alternative

C = comparison

แนวคิดและโมเดลการประเมินที่นำเสนอโดยโปรวัสนั้นจะเห็นว่า มีความพยายามในการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการประเมินร่วมกับทฤษฎีการจัดการในการประเมินโครงการ โดยให้การประเมินดำเนินไปในลักษณะที่เป็นพลวัต (dynamics) ควบคู่กันไปกับการดำเนินโครงการ นับว่าเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาโครงการ และช่วยให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าจะต้องประสบความล้มเหลวอย่างน่าเสียดายเมื่อโครงการดำเนินไปแล้วนอกจากนั้นแนวคิดของโปรวัสมีจุดเน้นที่สำคัญของการประเมิน ก็คือ การหาความแตกต่างหรือความไม่สอดคล้องกันระหว่างมาตรฐานกับการปฏิบัติโดยใช้การทำงานเป็นทีม และโดยให้บทบาทของนักประเมินเป็นอิสระจากคณะผู้ดำเนินโครงการ ในขณะเดียวกัน ผู้ดำเนินโครงการจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการประเมิน ดังนั้น ความเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างคณะผู้ประเมินกับคณะผู้ปฏิบัติงานโครงการ จึงต้องมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ยากแต่ก็มีคุณค่ามากต่อการประเมิน ถ้าหากว่าสามารถดำเนินการไปตามกฎเกณฑ์หรือตามหลักฐาน ต่าง ๆ ได้ โดยปราศจากความลำเอียงส่วนบุคคล และโดยใช้นักประเมินทำหน้าที่แต่เพียงการให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือช่วยกระตุ้นให้ผู้ดำเนินการได้ตัดสินใจดำเนินโครงการอย่างอิสระเท่านั้น การประเมินตามแนวคิดนี้จะต้องอาศัยหลักการที่สนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน

และให้ความสำคัญต่อการพัฒนา โดยมีหลักเกณฑ์มาตรฐานที่เป็นปรนัยและมีความเป็นไปได้ ควบคู่กันไป

7. แนวคิดและโมเดลชิปในการประเมินของสตีฟเฟิลบีม

สตีฟเฟิลบีม (จำเนียร สุขหลาย, กรรณิการ์ แสนศักดิ์, นันทนา รัตนอาภา, และ สุพักตร์ พิบูลย์, 2533, หน้า 206-217) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่ รูปแบบของการประเมินแบบ CIPP MODEL

แบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็น การประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่างๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วยโดยเฉพาะ การประเมินผลโครงการประชุม ซึ่งมีลักษณะเป็นการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุดด้อยของการประชุมเพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันทั่วทั้งที่ และมีการประเมิน รวมสรุปหลังโครงการประชุมแบบจำลองที่เหมาะสม ที่จะใช้เป็นกรอบความคิดในการประเมิน แบบชิปจึงเป็นที่นิยมใช้ ทั้งนี้เพราะนักประเมินจะได้ข้อดีข้อบกพร่องและประสิทธิภาพของ โครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดีซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสมช่วยในการตัดสินใจ ของผู้บริหารเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่ายสะดวกในการปฏิบัติจึงเป็นที่นิยม กว้างขวาง

แบบจำลองชิปจะประเมินในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (context evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (input evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง เพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (process evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ
4. การดูประเมินผลผลิต (product evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจ เพื่อตัดสินใจ และดูผลสำเร็จของโครงการ

การประเมินต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม (context evaluation) การประเมินสภาวะ แวดล้อมเป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่วไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยประเมินในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับ สภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหาเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินสภาวะแวดล้อมนี้มีลักษณะเด่นๆ ที่สำคัญมากมาย จัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่ เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมิน การบรรยาย และการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม นอกจากนี้

ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย การประเมินสถานะแวดล้อม ทำให้ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์โดยอาศัยการวินิจฉัย และการจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

วิธีการประเมินสถานะแวดล้อมมี 2 วิธี คือ

1. contingency mode
2. congruence mode

contingency mode เป็นการประเมินสถานะแวดล้อม เพื่อหาโอกาสและแรงผลักดันจากภายนอกระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้พัฒนาส่งเสริมโครงการให้ดีขึ้น โดยใช้การสำรวจปัญหาภายในขอบเขตที่กำหนดอย่างกว้างๆ เช่น การสำรวจงานวิจัยและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง การประเมินค่านิยมของชุมชน ข้อเสนอแนะต่างๆ แนวโน้มของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมประชากร ฯลฯ การสำรวจปัญหาเหล่านี้ทำให้สามารถที่จะคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต ซึ่งมีประโยชน์ในการวางแผนโครงการต่อไป คำถามที่ใช้การประเมินสถานะแวดล้อมแบบ contingency mode คือ คำถามประเภท “ถ้า...แล้ว”

1. ถ้าต้องการให้แรงงาน สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแล้ว ควรจะจัดระบบการศึกษาอย่างไร จึงจะตอบสนองความต้องการนี้ได้
2. ถ้ามีโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นในเขตนี้แล้ว ระบบการจัดการศึกษาของไทย ควรจะเป็นเช่นไร จึงจะสอดคล้องกับอัตราการเพิ่มของประชากร

congruence mode เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริงกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประเมินแบบนี้ทำให้เราทราบว่า วัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การประเมินสถานะแวดล้อมจะได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับระบบเพื่อประโยชน์สำหรับผู้บริหาร ในทางปฏิบัติสถาบันการศึกษาควรจะได้มีการประเมินสถานะแวดล้อม เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็น contingency mode และ congruence mode กำหนดเป้าหมายและคุณค่าของระบบ จำเป็นต้องมีการตรวจสอบเพื่อดูว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ ต้องใช้แบบ congruence mode แต่ในสภาพของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงควรใช้วิธีการประเมินแบบ contingency mode โดยใช้คำถามแบบ “ถ้า...แล้ว” เพื่อตัดสินใจว่าเป้าหมายและนโยบายเดิมนี้ควรจะได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ดังนั้นในการประเมินสถานะแวดล้อมโดยทั่วไปควรจะใช้ การประเมินทั้ง 2 แบบ เพราะ congruence mode จะเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของวัตถุประสงค์ ในขณะที่ contingency mode เป็นไปเพื่อการปรับปรุง

ในการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับสถานะแวดล้อมนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดทิศทางของหน่วยที่จะประเมิน เพื่อที่จะได้สอดคล้องกับนโยบายและการตัดสินใจในการบริหารของระบบ ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างนักประเมินกับผู้บริหารนักประเมินจะให้

ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการตัดสินใจในปัจจุบัน และข้อมูลเกี่ยวกับโครงการที่ต้องการใช้เพื่อการตัดสินใจในอนาคตให้แก่ผู้บริหาร

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (input evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ความเหมาะสมของแผนงานต่างๆที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่างๆ คือ

1. ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
2. ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
3. การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ

ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในการอุปราคาและกำไรที่จะได้รับ โดยการประเมินในด้านอัตรากำลัง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ แต่ถ้าเป็นการประเมินด้านการศึกษาผลกำไรอาจจะไม่อยู่ในรูปตัวเลขก็ได้การประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ข้อมูลที่จะตัดสินใจได้ว่า ควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร ใช้อัตรากำลังเท่าใด วางแผนงานและดำเนินการอย่างไร ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินสภาวะแวดล้อมในแง่ที่ว่า การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะกรณีนั้นๆ และวิเคราะห์ภายในโครงการเท่านั้น

รูปแบบของคำถามที่ใช้มีมากมาย เช่น วัตถุประสงค์จะกำหนดวิธีการดำเนินการได้หรือไม่ และจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ วิธีการที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร ฯลฯ คำถามต่างๆ เหล่านี้จะแสดงถึงความสำคัญของการประเมินข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้นเพื่อที่จะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธีเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยคำถามที่จะใช้มีตั้งแต่ระดับกว้างๆ และคำถามเฉพาะ

3. การประเมินกระบวนการ (process evaluation) เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติและลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับขั้นการประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
 2. เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
 3. เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้น
- ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ มี 3 วิธี คือ

1. แสดงให้เห็นหรือกระตุ้นเตือนถึงศักยภาพของทรัพยากร ที่ทำให้เกิดความล้มเหลวในโครงการ ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งต่อไปนี้ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มและนักศึกษา วิธีการสื่อสาร การให้เหตุผล ความเข้าใจและเห็นพ้องกันในวัตถุประสงค์ของแผนการ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในแผนการนั้น และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากแผนการ ความเพียงพอของแหล่งทรัพยากร อุปกรณ์อำนวยความสะดวก บุคลากร ปฏิทินการปฏิบัติงาน เป็นต้น

2. เกี่ยวกับการวางโครงการและการตัดสินใจก่อนวางแผน โดยผู้อำนวยการโครงการ ระหว่างการดำเนินโครงการนั้น ตัวอย่างการตัดสินใจก่อนวางแผน เช่น ในโครงการพัฒนาแบบสอบ ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องเลือกโรงเรียนอย่างเจาะจง สำหรับเข้าร่วมในการทดสอบสร้างข้อกระทงใหม่ๆ ของแบบสอบ ผู้ตัดสินใจจะสามารถจัดเตรียมวางโครงการล่วงหน้าได้ดีเมื่อมีโรงเรียนมาให้เลือก แต่ตัวเลือกเหล่านี้จะยังไม่มีจนกว่าจะมีรายชื่อของโรงเรียนที่จะสอบถามเข้าไป เมื่อโรงเรียนได้รับการติดต่อแล้ว จึงจะมีการตัดสินใจเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีความเต็มใจเข้าร่วมในการทดลองแบบสอบ ดังนั้น ผู้พัฒนาแบบสอบจึงต้องเลือกโรงเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการตามแบบการสุ่มตัวอย่างมากที่สุด(แบบการสุ่มจะได้รับการตัดสินใจเลือกวิธีการมาก่อน) และเขาต้องกำหนดตารางเฉพาะในการบริหารแบบสอบในการทดลองตามรูปแบบของแบบสอบ ดังนั้นในโครงการส่วนใหญ่สถานการณ์จึงต้องตัดสินใจจึงมีจำนวนมาก และนี่เป็นเครื่องแสดงความชัดเจนถึงความต้องการข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ

3. ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ จะบอกลักษณะสำคัญใหญ่ๆ ของโครงร่างโครงการ เป็นต้นมา มโนทัศน์ที่ต้องการสอน และปริมาณของการอภิปรายที่จะมีในความหมายนั้นเพื่อบรรยายว่าเกิดอะไรขึ้นจริงๆ สารนิเทศนี้จะให้ประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดว่าทำไม่วัตถุประสงค์จึงบรรลุหรือไม่บรรลุผล

ส่วนประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญของการประเมินกระบวนการมี 4 อย่าง คือ

1. การจัดหาทรัพยากรประเมินกระบวนการเพิ่มเติมเวลา
2. เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ
3. การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมินกระบวนการ และบุคลากรใน

โครงการ หรือในแผนงานเอง

4. การปรับปรุงโครงร่างการประเมินอยู่เป็นนิจสิน

นักประเมินกระบวนการควรได้ประชุมพบปะกับผู้ตัดสินใจในโครงการเป็นระยะ แต่ในการประชุมนี้ผู้อำนวยการอาจจะอภิปรายกับบุคลากรในแผนงาน เพื่อชี้ถึงผู้เกี่ยวข้องและผลประโยชน์ของกิจกรรมในอนาคต โดยที่ผู้ประเมินจะยังคงเรียบและฟังเป็นส่วนใหญ่ ผู้ประเมินอาจจะจัดเตรียมสารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินการที่ผ่านมาให้พร้อม เพื่อช่วยในการจำแนกประเด็นที่จะกระทำต่อไป หลังจาก(ตัดสินใจเอง)ได้แจกแจงประโยชน์และคำถามแล้วผู้ประเมินอาจจะให้ข้อมูลอีกครั้งว่าอะไรอยู่ในประเด็นที่เขาได้อยู่ ถึงแม้ว่าจะมีข้อมูลอื่นๆที่น่าสนใจผู้ประเมินก็จะเก็บเอาไว้จนกว่าจะถึงเวลาที่เหมาะสมถึงแม้ว่าจะมีข้อมูลอื่นๆที่น่าสนใจ ผู้ประเมินก็จะเก็บเอาไว้จนกว่าจะถึงเวลาที่เหมาะสม ระหว่างการประเมินเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการประเมินกระบวนการ ผู้ตัดสินใจอาจจะกำหนดเงื่อนไขของประเด็นที่ต้องการข้อมูลย้อนกลับและผู้ประเมินให้สารนิเทศตามกรอบที่ให้ไว้ นั้น หรือผู้ประเมินอาจจะช่วยผู้วางแผนเองในการกำหนดปัญหาที่ต้องการคำตอบในการประชุม เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับครั้งต่อไปซึ่งผู้ประเมินอาจทำได้โดยการวางแผนรวบรวมข้อมูลย่อยๆ แทรกในขณะนั้นทันที และชี้แจงให้ผู้ตัดสินใจทราบว่ามีจะช่วยให้

สารสนเทศที่เขาต้องการหรือไม่เช่นนั้น นักประเมินอาจทำได้มากกว่านั้นกับผู้วางแผนงาน โดยกำหนดปัญหาที่ต้องการคำตอบและข้อมูลที่ต้องการเลยก็ได้

ในการรวบรวมสารสนเทศ นักประเมินกระบวนการต้องใช้วิธีการทั้งที่มีแบบแผนและไม่มีแบบแผน เช่น การวิเคราะห์ปฏิบัติการ การบันทึกอย่างอิสระภายหลังสิ้นสุดการดำเนินงานแต่ละวัน การสัมภาษณ์ การจัดอันดับ บันทึกประจำวันของเจ้าของโครงการ วิธีการ semantic differential บันทึกการประชุมคณะกรรมการ การปรับปรุงรายงานของ PERT และ suggestion นอกจากนี้ตัวแปรที่สำคัญตามทฤษฎีแล้ว ผู้ประเมินกระบวนการยังอาจจะค้นหาเหตุ หรือกรณีอื่นที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมแต่เป็นเหตุการณ์ที่มีความสำคัญต่อกระบวนการ ดังนั้น ผู้ประเมินจึงต้องใช้เครื่องมือใดๆ เท่าที่จะหาได้ เพื่อสืบสาวไปถึงสิ่งที่แสดงให้เห็นปัญหาอย่างแท้จริง

คุณค่าของการประเมินกระบวนการไม่ได้อยู่ที่ความสัมพันธ์กับการประเมินอื่นๆ เท่านั้น แต่อยู่ที่

1. การประเมินกระบวนการขึ้นอยู่กับผลประเมินบริบท หรือสภาวะและการประเมินปัจจัย คือ ถ้าสามารถประเมินสภาวะแวดล้อมและปัจจัยได้ดีมาก ผู้จัดการโครงการก็มีความมั่นใจมากขึ้นในการเลือกการดำเนินการและถ้าปรากฏความขัดแย้งเล็กน้อยก็ต้องมีการประเมินกระบวนการมากขึ้น นั่นคือ ถ้าการกำหนดวัตถุประสงค์และการวางโครงการคลุ้มคลั่งโครงการนั้นอาจจะเป็นหัวข้อของปัญหาและบางครั้งก็เป็นเหตุแห่งความล้มเหลว ซึ่งการประเมินสภาวะแวดล้อมและปัจจัยจะช่วยชี้ให้เห็นและแก้ปัญหาแล้วตั้งแต่ต้นพอลถึงการทำตามกระบวนการจำเป็นที่จะต้องมีย้อนกลับ โดยต่อเนื่องเกี่ยวกับว่าทำอะไรโครงการนั้นจึงจะทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ที่สุดดังนั้นกรณีเช่นนี้การประเมินกระบวนการจึงจำเป็นที่สุดที่สามารถกระทำหน้าที่นี้
2. การประเมินกระบวนการมีความสำคัญมากกว่าการประเมินผลผลิตในระยะแรกของการกำหนดแผนงาน แต่แนวโน้มนี้จะกลับกันถ้าโครงร่างของการพัฒนาแผนงาน อาศัยการสำรวจน้อยลง แต่มีโครงร่างที่แน่นอนมากขึ้น การประเมินกระบวนการและการประเมินผลผลิตจะขึ้นต่อกันและกัน คือ การประเมินกระบวนการจะเข้าไปมีส่วนในการแปลความสิ่งที่เกิดขึ้น และถ้าต้องการเปลี่ยนแปลงกระบวนการ จะไม่สามารถตกลงใจได้โดยไม่ทราบว่าการดำเนินการนั้นให้ผลอย่างไรบ้าง การตัดสินใจออกแบบโครงร่างใหม่ หรือระเบียบปฏิบัติในกระบวนการใหม่ จึงต้องอาศัยสารสนเทศจากการประเมินผลผลิตเข้ามาร่วมด้วย

โดยสรุป ภายใต้การประเมินกระบวนการ สารสนเทศจะถูกวิเคราะห์รวบรวมและนำเสนอเท่าที่ผู้ดำเนินโครงการต้องการสารสนเทศนั้น อาจจะบ่อยทุกวันถ้าจำเป็น เฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระยะแรกๆ ของโครงการ ทั้งนี้ การประเมินนี้ไม่เพียงแต่ให้สารสนเทศที่ต้องการแก่ผู้ตัดสินใจในการคาดคะเนล่วงหน้า และการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาเท่านั้น แต่ยังต้องบันทึกสารสนเทศของกระบวนการสำหรับแปลความหมายของความสำเร็จของโครงการด้วย

4. การประเมินผลผลิต (product evaluation) มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้นแต่ยังมีความจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการ

ระเบียบวิธีทั่วไปของการประเมินผลผลิตจะรวมถึงต่อไปนี้อยู่ด้วยกันคือ การดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เกณฑ์ในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้ด้วยมาตรฐานสัมบูรณ์ (absolute criteria) หรือมาตรฐานสัมพันธ์ (relative criteria) ที่กำหนดไว้ก่อน และทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้นโดยอาศัยรายงานจากการประเมินสภาวะแวดล้อม ปัจจัย และกระบวนการร่วมด้วย

เกณฑ์นั้นอาจเป็นได้ทั้ง instrumental criteria หรือ congruence criteria ซึ่ง Sciven ได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของเกณฑ์ทั้งสอง ดังนี้

1. instrumental criteria จะสัมพันธ์กับความสำเร็จที่อยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนช่วยให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ในที่สุด เช่น ก่อนที่แบบสอบจะถูกสร้างขึ้น รูปแบบของแบบสอบถามและคำถามจำนวนมากในแบบสอบนั้น จะต้องได้รับการจัดทำขึ้นก่อนหรือก่อนที่นักเรียนจะสามารถอ่านคำว่า cake ได้อย่างเข้าใจ เขาจะต้องมีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นความหมายของคำมาก่อน

2. congruence criteria จะเป็นเกณฑ์เกี่ยวกับเงื่อนไขเบื้องต้นที่ถูกกำหนดไว้ ซึ่งอาจเป็นอัตราการตกออกของโรงเรียนๆ หนึ่งในที่เป็นอยู่ถูกลดลงให้ได้ระดับที่กำหนดไว้โดยกลุ่มนักเรียนจะต้องได้รับคะแนนจากแบบสอบที่ระบุมากกว่า หรือเท่ากับจำนวนที่กำหนด หรือจะต้องนำแผนการสอนใหม่เข้าไปใช้ในโรงเรียนนั้น การระบุเกณฑ์แบบนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ตัดสินใจโดยเฉพาะ

เท่าที่ผ่านมา การประเมินมีความหมายเพียงส่วนที่เป็นการประเมินผลผลิตเท่านั้น ถึงแม้ว่าจะมีการประเมินแบบอื่นที่ต่างจากการประเมินผลผลิต แต่การประเมินเหล่านี้ก็ยังคงมีความสัมพันธ์คล้ายคลึงกัน

ทั้งการประเมินสภาวะแวดล้อมและการประเมินผลผลิตจะประเมินสิ่งที่มีอยู่ว่าบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีระบบ โดยที่การประเมินสภาวะแวดล้อมจะพิจารณากระบวนการโดยรวมและการประเมินผลผลิตพิจารณาความพยายามเปลี่ยนแปลงในระบบ ดังนั้นการประเมินสภาวะแวดล้อมจึงแสดงที่สิ่งจำเพาะในรูปที่การประเมินผลผลิตจะนำไปใช้ในภายหลัง

การประเมินปัจจัยและการประเมินผลผลิต สามารถที่จะแยกให้เห็นได้ง่ายสำหรับการประเมินปัจจัยเกิดขึ้นก่อนดำเนินการเปลี่ยนแปลงโครงการ และการประเมินผลผลิตจะเกิดขึ้นในระหว่างและหลังโครงการ ในขณะที่การประเมินสภาวะแวดล้อมกำหนดสิ่งจำเพาะสำหรับการประเมินผลผลิต การประเมินปัจจัยก็แสดงสิ่งจำเพาะสำหรับการประเมินกระบวนการ

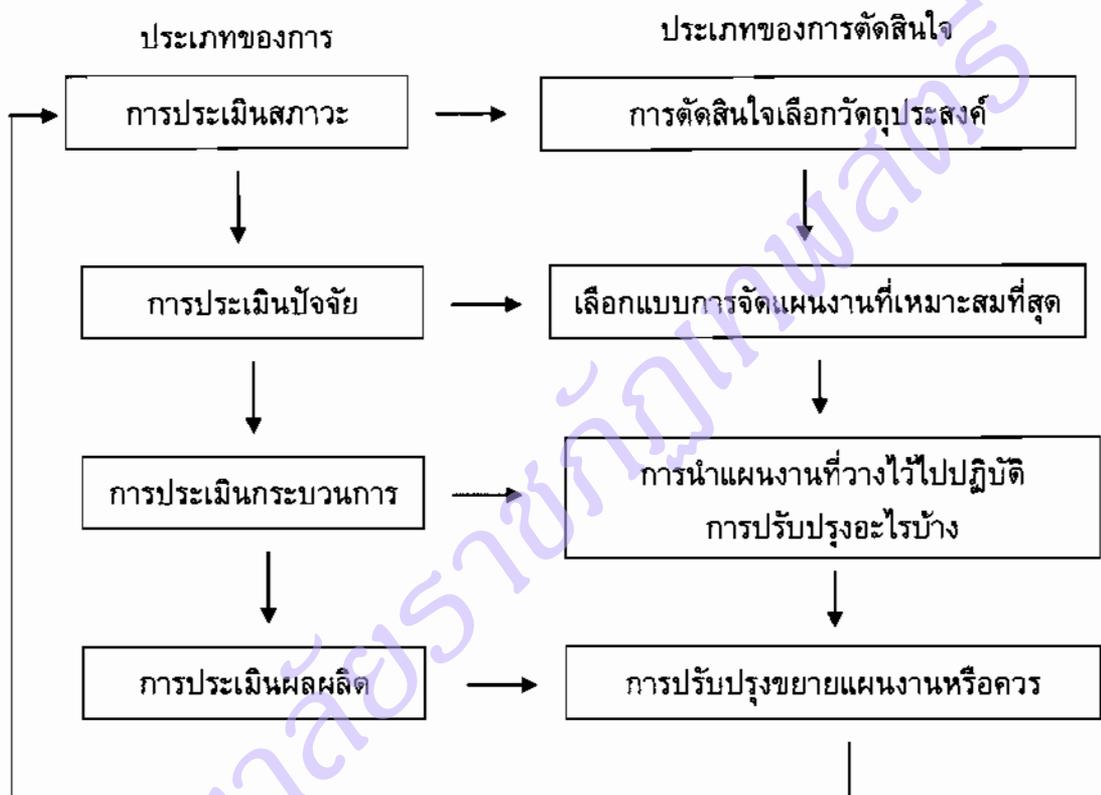
การตัดสินใจโดยใช้การประเมินปัจจัยเป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะสำหรับการวางแผนการประเมินผลผลิตขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการประเมินปัจจัย คือ การประเมินความเหมาะสม

ของกระบวนการที่เลือก และแผนการประเมินผลผลิตซึ่งสามารถประยุกต์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบปฏิบัติได้

การประเมินผลผลิตจะสืบสาวสิ่งที่มีอยู่ว่า ได้บรรลุวัตถุประสงค์ไปแล้วหรือกำลังจะบรรลุ แต่การประเมินกระบวนการจะประเมินสิ่งที่มีอยู่ว่า ระเบียบการนั้นได้รับการกระทำไปตามที่ตั้งใจไว้หรือไม่ การประเมินทั้ง 2 ชนิด จะให้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับการควบคุมและพัฒนาการเปลี่ยนแปลงระเบียบปฏิบัติในกระบวนการ การประเมินกระบวนการทำให้สามารถที่จะลงความเห็นได้ว่า การนำระเบียบปฏิบัติไปทำจริงนั้นตรงหรือไม่กับแบบที่วางไว้ และการประเมินผลผลิตช่วยให้ตกลงใจได้ว่า วัตถุประสงค์นั้นบรรลุหรือไม่ สารนิเทศทั้งสองชนิดรวมกันจะแสดงให้เห็นอย่างหนักแน่นถึงสาเหตุได้มากกว่าอันใดอันหนึ่งโดยลำพัง ในการตัดสินใจว่าระเบียบปฏิบัตินั้นควรดำเนินต่อไป โดยมีการแก้ไขหรือว่าจะต้องกลับไปเริ่มต้นใหม่ทั้งหมด ถึงแม้จะเพิ่มหน้าที่ในการควบคุมโครงการเข้ามาด้วย การประเมินทั้งสองก็ยังคงอำนวยความสะดวกและช่วยอธิบายถึงผลที่ได้จากโครงการอยู่

การที่ประเมินผลผลิตรายงาน ว่า วัตถุประสงค์นั้นมีผลสัมฤทธิ์หรือไม่นั้นการประเมินกระบวนการจะแสดงให้เห็นถึงรากฐานสำหรับการแปลความหมาย เหตุผลสำหรับสิ่งที่ได้มานั้นคือ ถ้าไม่ปรากฏผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ก็จำเป็นจะต้องรู้ว่าระเบียบปฏิบัติที่ตั้งใจไว้ในนั้นได้ถูกนำไปปฏิบัติจริงหรือไม่ การประเมินกระบวนการจะให้สารนิเทศสำหรับทำความเข้าใจในข้อนี้ และถ้าไม่ปรากฏผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีการบรรยายถึงระเบียบปฏิบัติที่ทำให้เกิดผลเช่นนั้นออกมา

สรุปความสัมพันธ์ของประเภทการประเมินและประเภทของการตัดสินใจ



ภาพ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจแบบจำลองซิป

การนำเอาแบบจำลองซิปไปใช้ประเมินทำได้ในโครงการ 3 ลักษณะ คือ

1. จัดทำโครงการ ศึกษาให้ประจักษ์ว่ามีปัญหาอะไรที่น่าจะทำ
2. โครงการที่มีอยู่แต่ยังไม่ได้ลงมือดำเนินการ
3. โครงการในระหว่างที่กำลังดำเนินอยู่

8. แนวคิดและโมเดลการประเมินของอัลคิน

มาร์วิน ซี อัลคิน (สมคิด พรหมจ้อย, 2542, หน้า 45-46) ได้เสนอรูปแบบการประเมิน เรียกว่า CSE (center for the study of evaluation approach) จุดเน้นของการประเมินตามแนวคิดของอัลคิน คือ การประเมินเพื่อการตัดสินใจ อัลคินได้ให้ความหมายของการประเมินว่าเป็นกระบวนการกำหนดขอบเขตของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การเลือกข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การจัดทำรายงานสรุปให้กับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ในการเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับการดำเนินงานของโครงการ

ขอบข่ายของการประเมิน

จากความหมายของการประเมินตามความคิดของ อัลคิน จะประกอบด้วยการจัดการและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจ ในการประเมินจำเป็นต้องประเมินในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. การประเมินระบบ (system assessment) เป็นการอธิบายหรือพรรณาสภาพของระบบเพื่อเปรียบเทียบ สภาพที่แท้จริงและความคาดหวังที่จะให้เกิดขึ้น การประเมินระบบ จะช่วยให้เราสามารถกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ที่เหมาะสม สิ่งที่จะต้องศึกษาได้แก่ ความต้องการของประชาชน ชุมชนและสังคมที่มีต่อสภาพการณ์ปัจจุบัน สำหรับการประเมินระบบแต่ละส่วนจำเป็นต้องใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ กัน

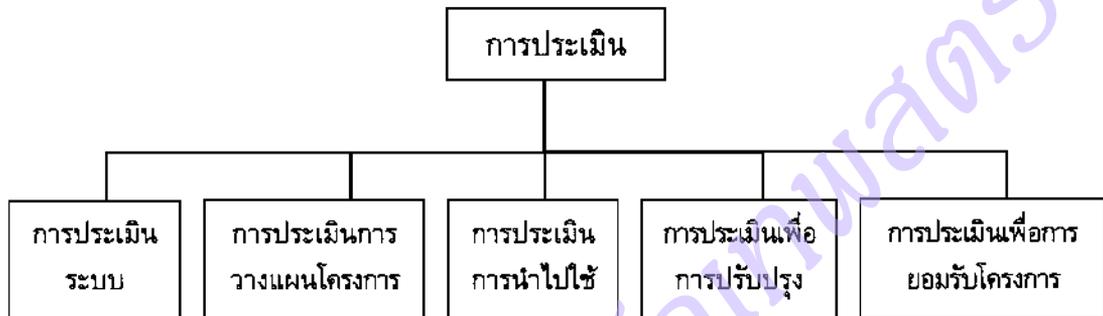
2. การประเมินการวางแผนโครงการ (program planning) เป็นการประเมินก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการ เพื่อหาข้อมูลข่าวสารมาใช้ในการตัดสินใจพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสมกับโครงการ นักประเมินต้องหาข้อมูลที่แสดงความคาดหวังที่จะบรรลุเป้าหมายพร้อมกับประเมินผลที่จะได้รับจากการใช้วิธีดำเนินการต่างๆ ด้วย เพื่อให้สามารถเห็นข้อเปรียบเทียบในการหาทางเลือกที่เหมาะสม โดยใช้วิธีที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของปัญหา โดยทั่วไปจะใช้การประเมินจากเกณฑ์ภายนอก และการประเมินจากเกณฑ์ภายใน

3. การประเมินการนำไปใช้หรือการดำเนินโครงการ (program implementation) เป็นการประเมินขณะที่โครงการกำลังดำเนินงาน เพื่อตรวจสอบดูว่าการดำเนินของโครงการนั้นๆ ได้เป็นตามขั้นตอนต่างๆ ที่ได้วางแผนไว้หรือไม่ ผลที่เกิดมีความสอดคล้องกับสิ่งที่วางแผนไว้หรือคาดหวังไว้เพียงใด

4. การประเมินเพื่อการปรับปรุงโครงการ (program improvement) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อมูล ที่นำมาใช้ในการดำเนินโครงการให้บรรลุจุดมุ่งหมาย และมีผลที่ไม่คาดคิดมาก่อนเกิดขึ้นบ้างหรือไม่ ดังนั้น นักประเมินจึงมีบทบาทสำคัญในการที่จะหาข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จหรือความล้มเหลวในทุกๆ ด้านของโครงการ ตลอดจนผลกระทบของโครงการที่มีต่อโครงการอื่น เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงโครงการต่อไป

5. การประเมินเพื่อการยอมรับโครงการ (program certification) ขั้นตอนนี้ นักประเมินต้องหาข้อมูลข่าวสาร รายงานต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจ เพื่อใช้ข้อมูลในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของโครงการ และศักยภาพในการสรุปอ้างอิงไปสู่สถานการณ์อื่นๆ หรือนำไปใช้กับโครงการในสถานการณ์อื่นๆ ได้กว้างขวางเพียงใด ในขั้นนี้ข้อมูลที่ได้จากนักประเมินจะทำให้ผู้บริหารได้ตัดสินใจว่า ควรจะดำเนินการกับโครงการในลักษณะใด อาจจะยกเลิก ปรับปรุงใหม่ หรืออาจจะขยายโครงการออกไปอีก เป็นต้น

สรุปรูปแบบการประเมินของอัลคิน ได้วางแผนภาพดังนี้



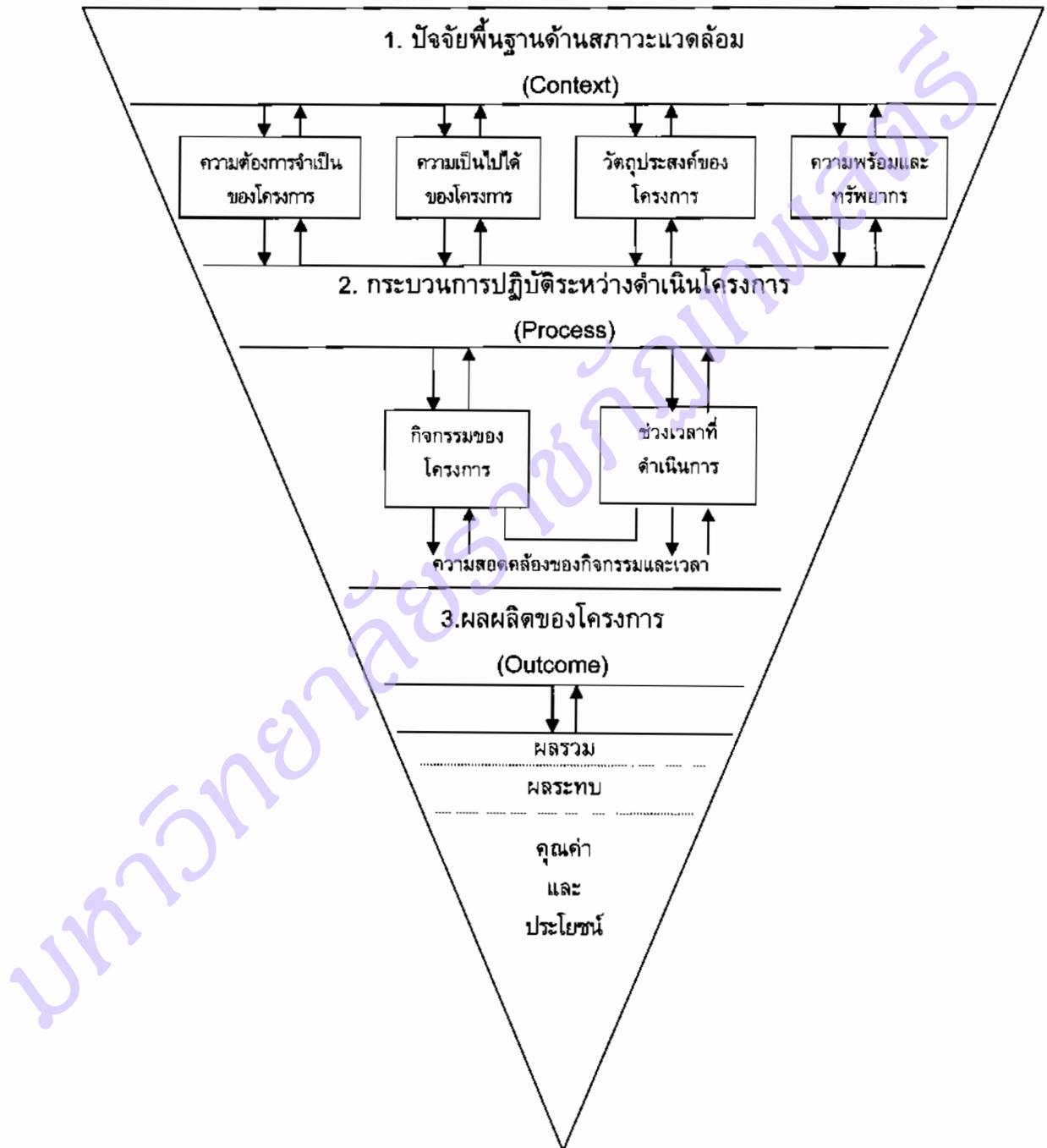
ภาพ 11 รูปแบบจำลองการประเมินโครงการของอัลคิน

รูปแบบของแบบจำลองการประเมิน “ซีโป”

การประเมินโครงการ เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูล และสารสนเทศที่จำเป็นอันจะนำไปสู่การตัดสินใจ รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุง พัฒนา ตลอดจนการสร้าง และการกำหนดทางเลือกใหม่ในการดำเนินโครงการ ดังนั้นกิจกรรมการประเมินโครงการจึงเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่จำเป็นเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของโครงการ ตลอดจนกระบวนการที่ปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ และผลผลิตของโครงการ ภายใต้กิจกรรมและช่วงเวลาที่ได้กำหนดหรือวางแผนไว้ เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี (2548, หน้า 301-319) ได้พัฒนาเป็นรูปแบบหรือแบบจำลองของการประเมินโครงการขึ้น เป็นแบบที่เหมาะสมกับประเทศไทยมากที่สุด

หมายเหตุ : สัญลักษณ์ที่ใช้มีดังนี้

1. — — หมายถึง เส้นแบ่งระหว่างองค์ประกอบ ซึ่งแยกกันไม่เด็ดขาด
2. \rightleftarrows หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างแต่ละองค์ประกอบในลักษณะของการสื่อสารแบบสองทางอย่างครบวงจร
3. C (context) หมายถึง ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อม
4. P (process) หมายถึง กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ
5. O (outcome) หมายถึง ผลผลิตของโครงการ



ภาพ 12 แบบจำลองการประเมิน "ซีโป" (CPO'S Evaluation Model)

จากแบบจำลองเบื้องต้นจะเห็นได้ว่า การประเมินโครงการตามแนวคิดของเยาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนใหญ่ ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันอย่าง ต่อเนื่องตามลำดับ คือ ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ (context) กระบวนการ ปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ (process) และผลผลิตของโครงการ (outcome) ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ (context) หมายถึง บริบทต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการทั้งหมด เช่น ปัจจัยทางการเมือง ทางสังคม ทางวัฒนธรรม รวมทั้ง ปัจจัยทางกายภาพและทางด้านจิตใจ เป็นต้น การประเมินในส่วนนี้เป็นการประเมินสภาพแวดล้อม หรือบริบทต่าง ๆ ของโครงการนั้น ๆ ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไรโดยพิจารณาถึง

1.1 ความต้องการจำเป็นของโครงการ (need assessment) เพื่อให้ทราบถึงความ จำเป็นหรือความต้องการของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อโครงการ สำหรับในประเทศไทยมีปัจจัย ทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องมาก นับตั้งแต่ความต้องการของโครงการ เช่น อาจเป็นโครงการ เพื่อสนองนโยบายของพรรคการเมือง หรือเพื่อมุ่งการหาเสียงมากกว่า เป็นความต้องการที่ แท้จริงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือเพื่อสนองนโยบายของผู้บริหารหน่วยงาน เป็นต้น ในทาง กลับกันถ้ามีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความต้องการจริง แต่ไปขัดกับผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจก็อาจ ทำให้โครงการนั้นต้องหยุดชะงักหรือล้มเลิกไปด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน เช่น ไม่สนับสนุนโครงการ หรือไม่อำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการเท่าที่ควร เป็นต้น

1.2 ความเป็นไปได้ของโครงการ (feasibility) เพื่อให้ทราบโอกาสในการจัดทำ โครงการต้องวิเคราะห์ให้เห็นถึงปัญหาที่เป็นอุปสรรคหรือที่เป็นข้อจำกัด ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่าง ดำเนินการทั้งนี้เพื่อนำมาเสนอเป็นข้อสารสนเทศ หรือข้อสังเกตซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไข หรือปรับปรุงโครงการ หรือเพื่อเสนอทางเลือกใหม่ในการดำเนินโครงการตลอดจนเพื่อประโยชน์ ในการเจรจาต่อรองกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในส่วนที่เป็นเงื่อนไขบางประการ อันจะนำไปสู่ การยุติปัญหาในที่สุดโครงการต่าง ๆ มักจะมีปัจจัยทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องสูงมาก ประกอบ กับรัฐบาลของประเทศไทยเป็นรัฐบาลผสม และมีการปรับเปลี่ยนรัฐบาลค่อนข้างบ่อย เป็นผลให้ แนวนโยบายบางอย่างของรัฐบาลต้องปรับเปลี่ยนด้วย จึงทำให้บางโครงการต้องมีการทบทวน และ อาจด้วยปัจจัยทางการเมืองเท่านั้นที่ทำให้บางโครงการหยุดชะงักหรือล้มเลิกได้

1.3 การกำหนดวัตถุประสงค์ (objectives) ของโครงการ เพื่อระบุถึงสิ่งที่ต้องการจะ ให้เกิดขึ้นจากโครงการ โดยพิจารณาถึงผลจากกิจกรรมของโครงการ ในสภาพความเป็นจริง บ่อยครั้งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการไม่ทราบวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ซึ่งเกิดจากสาเหตุ บางประการ จึงจำเป็นต้องแจ้งหรือชี้แจงให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกและความร่วมมือที่จะได้รับ รวมทั้งให้ความสำคัญกับโครงการตามสภาพที่ควร จะเป็น

1.4 ความพร้อมและทรัพยากร (readiness and resources) ในด้านต่าง ๆ เช่น เงินทุนหรืองบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร เป็นต้น ปัญหาเรื่องงบประมาณ อาจส่งผลถึง

วัตถุประสงค์และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผลกระทบที่เกิดขึ้น เพราะปัจจัยทางการเมืองรวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องของความต้องการ และความ เป็นไปได้ดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้การดำเนินโครงการและค่าใช้จ่ายอาจเพิ่มสูงขึ้นได้

จากที่กล่าวมาในเรื่องของสภาพแวดล้อมจะเห็นได้ว่า การดำเนินโครงการใน ประเทศไทย มักมีปัจจัยหรือเหตุผลทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่บ่อย ๆ นอกจากนี้ หน่วยงานในระดับนโยบายต่าง ๆ ก็มักขาดข้อมูลพื้นฐาน ไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม แล้วมัก วางแผนไว้อย่างหลวม ๆ โดยอ้างว่าเพื่อความยืดหยุ่น ทำให้ไปสู่การปฏิบัติได้ยากหรือไม่ได้ผล เท่าที่ควร ส่วนเรื่องความเป็นไปได้ของโครงการ ตลอดจนวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และความพร้อม ซึ่งรวมทั้งทรัพยากรในด้านต่าง ๆ นั้นเป็นปัจจัยทางสภาวะแวดล้อมที่สำคัญสำหรับการประเมิน ซึ่งผู้ประเมินโครงการจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยเหล่านี้ ให้รอบคอบและครบถ้วนเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อ ชี้ประเด็นปัญหา และเพื่อให้ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติได้อย่างสัมฤทธิ์ผลต่อไป

2. กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ (process) หมายถึง ขั้นตอนหรือ กรรมวิธีที่จะต้องปฏิบัติตามลำดับก่อนหลังอย่างเป็นระบบและครบวงจร ในระหว่างดำเนินโครงการ กระบวนการดังกล่าว อาจจะแตกต่างกันไปตามเป้าหมายในเชิงปรัชญาของแต่ละโครงการ (เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2548, หน้า 310) เช่น โครงการทางธุรกิจมีเป้าหมายหลักก็คือ การแสวงหากำไรจากการดำเนินธุรกิจนั้นๆ ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยลดต้นทุนการดำเนินงาน ให้เหลือน้อยที่สุด ส่วนโครงการทางการศึกษาของรัฐเป้าหมายหลักก็คือการปลูกฝังความรู้ให้ผู้ที่ เกี่ยวข้องทั้งเด็ก เยาวชน และบุคคลทั่วไป โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติในระยะยาว โครงการ ประเภทนี้จะไม่มุ่งแสวงหากำไรสูงสุดเป็นหลัก เป็นต้น

ถึงแม้ว่ากระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการอาจแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเป้าหมาย ในเชิงปรัชญาของแต่ละโครงการนั้นๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว แต่สำหรับการประเมินโครงการโดยทั่วไปมี องค์ประกอบสำคัญที่ต้องพิจารณาเป็นพิเศษก็คือ ความสอดคล้องของกิจกรรมและช่วงเวลา โดยพิจารณาถึง

2.1 กิจกรรม (activity) เพื่อให้ทราบว่ากิจกรรมนั้นๆ มีความสอดคล้องหรือตรงตาม วัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่และมีการจัดลำดับที่เหมาะสมต่อเนื่องกันมากน้อยเพียงใด

2.2 ช่วงเวลา (timing) เพื่อให้ทราบว่าช่วงเวลาที่จะดำเนินโครงการทางด้านกิจกรรม นั้นๆ มีความเหมาะสมเพียงไรมีข้อจำกัดประการใดและเวลาที่กำหนดไว้นั้นสามารถจะปรับเปลี่ยน ไม่จากเดิมได้ตามความจำเป็นหรือไม่ และเพราะเหตุใด

การดำเนินโครงการทางด้านบริการสังคมในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นนโยบาย ของรัฐบาลซึ่งจะมีปัญหาเรื่องช่วงเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยการเมืองรวมทั้ง ปัญหาทางระบบกฎหมายและระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้องด้วย ดังนั้น โอกาสที่จะมีการ เปลี่ยนแปลงเรื่องช่วงเวลาจึงเป็นไปได้ค่อนข้างมาก โครงการบางประเภทที่ต้องอาศัยเงื่อนไข ของช่วงเวลาจึงประสบปัญหาได้ง่าย เช่น โครงการด้านเกษตรที่ต้องอาศัยฤดูกาล หรือโครงการ

เร่งด่วนที่จะแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าแต่ไม่ทันกับความต้องการ เช่น โครงการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย เป็นต้น

นอกจากปัญหาเรื่องการเมืองและระเบียบทางราชการแล้ว ยังมีปัญหาเรื่องความรับผิดชอบของหน่วยงานต่างๆ และลักษณะของโครงการที่จัดทำบางโครงการมีหน่วยงานรับผิดชอบร่วมกันหลายหน่วยงาน หรือบางหน่วยงานมีนโยบายซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น ทำให้ต้องจัดทำโครงการในลักษณะเดียวกัน สำหรับภาคเอกชนโดยทั่วไปจะมีความคล่องตัวสูง แต่ก็มักประสบปัญหาเรื่องงบประมาณ ทำให้การดำเนินโครงการอยู่ในวงแคบ

จากที่กล่าวมาในเรื่องกระบวนการนั้น จะเห็นว่า ช่วงเวลาเป็นปัจจัยสำคัญมากที่มีผลต่อการดำเนินโครงการในประเทศไทย ทั้งทางด้านความสอดคล้องและความต่อเนื่องที่มีต่อกิจกรรมซึ่งกำหนดไว้

3. ผลผลิตของโครงการ (outcome) หมายถึง ผลงานหรือผลที่ได้รับจากการกระทำกิจกรรมใดๆ ของแต่ละโครงการ โดยสามารถแบ่งผลงานดังกล่าวเป็น 3 ประเภท คือ ผลรวม (overall) ผลกระทบ (impact) และคุณค่าหรือประโยชน์ (utility) ตามลำดับ

ในการประเมินผลผลิตของโครงการใดๆ ก็ตาม จึงเป็นการประเมินเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการนั้นๆ โดยพิจารณาถึง

3.1 ผลรวม เพื่อให้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดจากกิจกรรม ของโครงการทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

3.2 ผลกระทบ เพื่อให้ทราบถึงผลที่ตามมาจากการดำเนินโครงการนั้นๆ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งจากที่คาดหวังไว้และมีได้คาดหวังได้ด้วย

3.3 คุณค่าหรือประโยชน์ เพื่อให้ทราบถึงคุณค่าหรือความสำคัญของผลที่ได้จากการประเมิน ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจหรือเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมต่อไป

การประเมินผลผลิตของโครงการตามขั้นตอนที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการประเมินผลรวมในลักษณะสรุป ซึ่งจะให้ผู้ประเมินได้รับทราบข้อมูลที่แท้จริงและที่จำเป็นได้อย่างครบถ้วน แต่การประเมินผลผลิตทั้ง 3 ขั้นตอนที่เสนอนั้น บางครั้งสามารถดำเนินการได้ยาก เพราะเหตุผลบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุผลทางกฎระเบียบ และเงื่อนไขบางอย่าง เช่น เรื่องของงบประมาณ เป็นต้น ทำให้การประเมินโครงการในบางครั้งไม่สามารถครอบคลุมทุกขั้นตอนที่กำหนดไว้ได้ ดังนั้นบางโครงการจึงอาจจะประเมินเฉพาะผลผลิตที่เป็นผลรวมเท่านั้น หรือบางโครงการก็อาจจะประเมินเฉพาะความรู้ต่างๆ ไปของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อโครงการเท่านั้น อย่างไรก็ตาม บางโครงการ ก็อาจจะมีการประเมินถึงประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการโดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่สามารถคำนวณต้นทุนได้ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การประเมินผลผลิตแต่ละโครงการจึงต้องยึดหยุ่นไปตามสภาพที่เหมาะสมและตามความจำเป็นของแต่ละโครงการเป็นหลักเช่นกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการโรงเรียนในฝันโดยตรงยังมีน้อย ทำให้ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยที่ใช้แบบจำลองการประเมิน "ซีโป" (CPO'S Evaluation Model) ในการประเมินโครงการต่างๆ มีรายการดังนี้

สมชาย สุขสด (2544, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ได้ผลดังนี้

1. ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบพบว่า ความต้องการจำเป็นของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ และความพร้อมและทรัพยากรทั้งองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่วัตถุประสงค์ของโครงการอยู่ในระดับมาก

2. ด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ จัดบริการอาหารกลางวันอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ จัดกิจกรรมที่นำรายได้และผลผลิตมาสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านผลผลิตของโครงการซึ่งเป็นผลทางตรง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการ นักเรียนที่ขาดแคลน และนักเรียนปกติได้รับอาหารกลางวันครบ 200 คน

บังเอิญ ถนอมทอง (2545, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับทหารกองประจำการ จังหวัดลพบุรี ได้ผลดังนี้

1. ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบพบว่า ความต้องการจำเป็นของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ และความพร้อมและทรัพยากร ทั้งสามองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่วัตถุประสงค์ของโครงการอยู่ในระดับมาก

2. ด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การดำเนินงานสำรวจความต้องการศึกษาของทหารกองประจำการ สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การมีเวลาเพียงพอในกิจกรรมการพบกลุ่ม

3. ด้านผลผลิตของโครงการซึ่งเป็นผลทางตรงอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผลของการดำเนินโครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

ชัยรัช ลิทธิสุข (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการฝึกวิชาชีพของทหารกองประจำการในพื้นที่จังหวัดลพบุรี ได้ผลดังนี้

1. ครูฝึกวิชาชีพและทหารกองประจำการ ประเมินด้านปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการโดยรวมสอดคล้องกันว่าอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ พบว่ามี 3 ด้าน ที่ได้รับการประเมินในระดับมาก คือ ความต้องการจำเป็นของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ ส่วนองค์ประกอบที่ประเมินสอดคล้องกันว่าอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความพร้อมและทรัพยากรของโครงการ

2. ครูฝึกวิชาชีพและทหารกองประจำการ ประเมินในด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการโดยรวมสอดคล้องกันว่าอยู่ในระดับมาก

3. ครูฝึกวิชาชีพและทหารกองประจำการ ประเมินในด้านผลผลิตของโครงการโดยรวมสอดคล้องกันว่าอยู่ในระดับมาก

รัฐธรรมนูญ ซึ่งเกิดลาภ (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ได้ผลดังนี้

1. การประเมินโครงการอยู่ในระดับปานกลาง

1.1 ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการส่วนใหญ่ มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นผลการประเมินวัตถุประสงค์ของโครงการอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านกระบวนการการปฏิบัติงานระหว่างดำเนินโครงการ มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ด้านผลลัพธ์ทางตรงของโครงการมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

2. เมื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของโครงการ พบว่า

2.1 ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ

2.1.1 เวลาที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติไม่เพียงพอ

2.1.2 ไม่มีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้า

2.2 ด้านกระบวนการปฏิบัติงานระหว่างดำเนินโครงการ

2.2.1 ระยะเวลาการอบรมและการไปดูงานน้อยเกินไป

2.2.2 ประชาชนไม่ค่อยสนใจให้ความร่วมมือในการอบรม

2.2.3 ครูที่รับผิดชอบโครงการมีภารกิจอื่นมาก

2.3 ด้านผลลัพธ์ทางตรงของโครงการ

2.3.1 ต้องการให้ตลาดซื้อขายสินค้าให้ด้วย

2.4 ข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมโครงการ

2.4.1 ใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา

2.4.2 ขาดการประสานงานกับองค์กรอื่นๆ

2.4.3 ควรมีการบริหารและการจัดการแบบบูรณาการในการแก้ปัญหา

2.4.4 ควรสร้างเครือข่ายการตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

ศุภกิจ สิงหนงษ์ (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ได้ผลดังนี้

1. ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ในภาพรวมมีปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบพบว่า ความต้องการจำเป็นของโครงการอยู่ในระดับมาก วัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนความเป็นไปได้ของโครงการและความพร้อมและทรัพยากรของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก และด้านผลผลิตของโครงการอยู่ในระดับมาก

2. โรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาด้านองค์ประกอบพบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนองค์ประกอบด้านความต้องการจำเป็นของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ และความพร้อมและทรัพยากรมีเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก และด้านผลผลิตของโครงการในระดับมาก

3. โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบพบว่า ความต้องการจำเป็นของโครงการมีอยู่ในระดับมาก วัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนความเป็นไปได้ของโครงการ และความพร้อมและทรัพยากรมีเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก และได้ผลผลิตของโครงการมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก

ชาญณรงค์ หินอ่อน (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาระบบการบริหารงบประมาณและการตรวจสอบภายใน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ได้ผลดังนี้

1. ปัจจัยด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านความพร้อมและทรัพยากรของโครงการ อยู่ระหว่างปานกลาง
2. ด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างการดำเนินโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. ด้านผลผลิตของโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

การเปรียบเทียบระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการเงิน บัญชี และพัสดุ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ชูเกียรติ ลักษณะศิริ (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ได้ผลดังนี้

1. ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ ใน 4 ด้าน คือ ความต้องการจำเป็นของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการและความพร้อมและทรัพยากร ในภาพรวมพบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน

2. กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินการของโครงการ ใน 2 ด้าน คือ กิจกรรมการดำเนินการของโครงการและช่วงเวลาการดำเนินการของโครงการ ในภาพรวมพบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทั้ง 2 ด้าน

3. ผลผลิตของโครงการ ใน 3 ด้าน คือ ผลรวม ผลกระทบ และคุณค่าประโยชน์ในภาพรวมพบว่ามีเกณฑ์อยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน

งานวิจัยต่างประเทศ

ซินเทีย (Cynthia, 2005, p. 40) ได้ทำการประเมินโปรแกรมที่จะปรับปรุงการสอนและการเรียนรู้ผ่านการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยม นักเรียนส่วนใหญ่พอใจในโปรแกรมเพราะเป็นการเรียนแบบมีส่วนร่วม ครูให้คำแนะนำและนักเรียนจะปรับปรุงตัวเอง ทำให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จ สำหรับสิ่งที่จะต้องปรับปรุงคือ การกระตุ้นความกระตือรือร้น และความเอาใจใส่ของครู

มาร์เคิลและจอห์นสัน (Markle, & Johnson, 2005, p. 47) ได้ทำการประเมินโครงการอบรมผู้บริหารโรงเรียนในเขตเมือง พบว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะความคิดในทางบวก ความตั้งใจ การพัฒนาตนเอง ทักษะการให้คำแนะนำ และการสร้างความสัมพันธ์ในเชิงบวก

สรุป

จากการศึกษางานวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยนำข้อคิดและแนวทางการประเมินโครงการที่ใช้แบบจำลองการประเมิน "ซีโป" (CPO'S Evaluation Model) ในการประเมินมาพัฒนางานวิจัยการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ให้มีความเหมาะสมและถูกต้องต่อไป

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบและแนวทางการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีนี้ ใช้แบบจำลองการประเมิน “ซีโป” (CPO'S Evaluation Model) ซึ่งพัฒนาโดย เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2548, หน้า 301-319) เป็นแนวทางในการประเมินโครงการซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ส่วน ดังนี้

3.1 ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ (context) ประกอบด้วยตัวแปรย่อย ดังนี้

- 3.1.1 ความต้องการจำเป็นของโครงการ (need assessment)
- 3.1.2 ความเป็นไปได้ของโครงการ (feasibility)
- 3.1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ (objectives)
- 3.1.4 ความพร้อมและทรัพยากร (readiness and resources)

3.2 กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ (process) ประกอบด้วยตัวแปรย่อย ดังนี้

- 3.2.1 กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการ (activity)
- 3.2.2 ช่วงเวลาการดำเนินการ (timing)

3.3 ผลผลิตของโครงการ (outcome) ได้แก่ ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการโรงเรียนในฝัน

โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ วิธีวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การประเมินดังต่อไปนี้

ตาราง 1 วัตถุประสงค์ของการประเมิน ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ วิธีวิเคราะห์ ข้อมูล และเกณฑ์การตัดสิน

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การประเมิน
1. บัณฑิตพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมต่างๆ ของโครงการโรงเรียนในฝัน	1. ข้อมูลที่เกี่ยวกับบัณฑิตพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการเรียนในฝัน ได้แก่ ความต้องการและความจำเป็นของโครงการ, ความเป็นไปได้ของโครงการ, วัตถุประสงค์ของโครงการ และความพร้อมและทรัพยากร	1. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน โดยรวบรวมข้อมูลจาก - คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน - ผู้บริหาร - ครู - นักเรียน	- หาค่าเฉลี่ย - หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	4.50-5.00=มากที่สุด 3.50-4.49=มาก 2.50-3.49=ปานกลาง 1.50-2.49=น้อย 1.00-1.49=น้อยที่สุด
2. กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการโรงเรียนในฝัน	2. ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานของโครงการโรงเรียนในฝัน ได้แก่ กิจกรรมและช่วงเวลาของกิจกรรม	1. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน โดยรวบรวมข้อมูลจาก - คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน - ผู้บริหาร - ครู - นักเรียน	- หาค่าเฉลี่ย - หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	4.50-5.00=มากที่สุด 3.50-4.49=มาก 2.50-3.49=ปานกลาง 1.50-2.49=น้อย 1.00-1.49=น้อยที่สุด

ตาราง 1 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การประเมิน
3. ผลผลิตของโครงการโรงเรียนในฝัน	3. ข้อมูลเกี่ยวกับผลผลิตของโครงการโรงเรียนในฝัน ได้แก่ ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการ	1. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน โดยรวบรวมข้อมูลจาก - คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน - ผู้บริหาร - ครู - นักเรียน	- หาค่าเฉลี่ย - หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	4.50-5.00=มากที่สุด 3.50-4.49=มาก 2.50-3.49=ปานกลาง 1.50-2.49=น้อย 1.00-1.49=น้อยที่สุด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนักเรียน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี จำนวน 1,573 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากการเปิดสูตรของ ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 316 คน จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างนำไปคำนวณหาขนาดความพอดีของกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 37 คน ผู้บริหาร 3 คน ครู 106 คน และนักเรียน 170 คน ที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี โดยใช้สูตรการกำหนดขนาดตัวอย่างของแต่ละชั้นภูมิ โดยขนาดตัวอย่างของชั้นภูมิเป็นสัดส่วนกับจำนวนหน่วยทั้งหมดในชั้นภูมิ (Proportionate Stratified Random Sampling) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2540, หน้า 12-13)

n_i	=	$\frac{N_i}{N} \cdot n$
n_i	=	ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมของชั้นภูมิ
N_i	=	จำนวนประชากรของชั้นภูมิ
N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด
n	=	จำนวนตัวอย่างที่ต้องการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการกำหนดกรอบแนวคิดจากเนื้อหา ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ตามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ตามเกี่ยวกับคำถามเกี่ยวกับ ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ และผลผลิตของโครงการ โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

- 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง ระดับน้อย
- 3 หมายถึง ระดับปานกลาง
- 4 หมายถึง ระดับมาก
- 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงขอเสนอขั้นตอนวิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ (พิชิต ฤทธิ์จรรยา, 2547, หน้า 211-251)

1. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาและเอกสารต่าง ๆ มาสร้างเป็นแบบสอบถามตรวจทานและทำการแก้ไขปรับปรุง
2. นำแบบสอบถามตามข้อ 1 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้รอบรู้เฉพาะเรื่อง (subject matter specialists) จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา
3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลอง (try out) โดยนำแบบสอบถามไปให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนักเรียน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่ร่วมโครงการโรงเรียน

ในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี จำนวน 30 คน ทำการตอบแบบสอบถาม เพื่อนำแบบสอบถามมาหาค่าอำนาจจำแนก (discrimination) และค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยค่าอำนาจจำแนกใช้วิธีหาอัตราส่วนวิกฤติ t เป็นรายข้อตามวิธีการของ t - test ซึ่งแต่ละรายข้อมีอำนาจจำแนกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การประเมินในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ขอลงชื่อจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี เพื่อขอความร่วมมือกับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนในฝันที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้ประเมินไปเก็บรวบรวมแบบสอบถาม จากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์การแจกแจงความถี่ และร้อยละ และนำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียง
2. ผลการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียง
3. เปรียบเทียบการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ทดสอบความแตกต่างรายคู่ และนำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าร้อยละ
2. ค่าเฉลี่ย (\bar{x})

$$\bar{x} = \frac{\sum fx}{n}$$

เมื่อ	\bar{x}	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum fx$	แทน	ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด
	n	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

3. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

$$S.D. = \sqrt{\frac{n \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{n^2}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	x	แทน	คะแนนระดับประเมิน
	f	แทน	ความถี่
	n	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

4. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2547, หน้า 242) เพื่อวัดความเที่ยงตรง (Validity)

$$IOC = \frac{\sum R}{n}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา
	$\sum R$	แทน	ผลคูณของคะแนนกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญในแต่ละระดับความสอดคล้อง
	n	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

5. ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) อ้างอิงใน (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2547, หน้า 248)

$$\alpha = \frac{n}{n - 1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	s_i^2	แทน คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ
	s_t^2	แทน คะแนนความแปรปรวนของข้อมูลทั้งฉบับ

6. ค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้อัตราส่วนวิกฤติ t เป็นรายข้อตามวิธีการของ t -test (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2547, หน้า 242)

$$t = \frac{\bar{x}_h - \bar{x}_l}{\sqrt{\frac{s_h^2}{n_h} + \frac{s_l^2}{n_l}}}$$

เมื่อ	t	แทน ค่าที่ใช้พิจารณาของการแจกแจงแบบที่
	\bar{x}_h	แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	\bar{x}_l	แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	s_h^2	แทน คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มสูง
	s_l^2	แทน คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ
	n	แทน จำนวนคนในแต่ละกลุ่มซึ่งเท่ากัน

7. การทดสอบค่า F (F-Test) โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) (สุวิมล ดิรกานันท์, 2546, หน้า 269-271)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	SS_b	$b-1$	$MS = SS_b / b-1$	MS_b / MS_w
ภายในกลุ่ม	SS_w	$n-b$	$MS = SS_w / n-b$	
รวม	SS_t	$n-1$	MS_t	

$$SS_b = \sum_{j=1}^b n_j (\bar{x}_j - \bar{x})^2$$

$$SS_t = \sum_{j=1}^b \sum_{i=1}^{n_j} (x_{ij} - \bar{x})^2$$

เมื่อ	MS_b	แทน ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
	MS_w	แทน ความแปรปรวนภายในกลุ่ม
	SS_b	แทน ผลรวมของกำลังสองของค่าเบี่ยงเบนระหว่างกลุ่ม
	SS_w	แทน ผลรวมของกำลังสองของค่าเบี่ยงเบนภายในกลุ่ม
	SS_t	แทน ผลรวมของกำลังสองของค่าเบี่ยงเบนทั้งหมด
	b	แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	n	แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

8. การทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) (สุวิมล ดิรกานันท์, 2546, หน้า 272-273)

$$S = \frac{\bar{x}_L - \bar{x}_S}{\sqrt{MS_w \left[\frac{1}{n_L} + \frac{1}{n_S} \right]}}$$

\bar{x}_L	แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่มีค่ามากกว่า
\bar{x}_S	แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่มีค่าน้อยกว่า
n_L	แทน จำนวนข้อมูลที่มีค่ามากกว่า
n_S	แทน จำนวนข้อมูลที่มีค่าน้อยกว่า
MS_w	แทน ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

เกณฑ์การประเมิน

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การประเมินดังนี้ (ประคอง กรรณสูต, 2538, หน้า 77)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.49 หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.49 หมายถึง ระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 - 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ผู้วิจัยได้ลำดับแนวทางในการนำเสนอ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการ
วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{x}	แทน	ค่าเฉลี่ย
MS	แทน	ความแปรปรวน
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าอำนาจจำแนก
SS	แทน	ผลรวมกำลังสองของค่าเบี่ยงเบน
F	แทน	ความแปรปรวนทางเดียว
df	แทน	ชั้นของความอิสระ
*	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ .05

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน ตามความมุ่งหมายและสมมติฐานการวิจัย
ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สระบุรี มีจำนวนทั้งหมด 316 คน

ตาราง 2 จำนวนร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	37	11.7
ผู้บริหาร	3	1
ครู	106	33.5
นักเรียน	170	53.8
รวม	316	100

จากตาราง 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 53.8 รองลงมา เป็นครู คิดเป็นร้อยละ 33.5 อันดับที่ 3 คือ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 11.7 และอันดับสุดท้าย คือ ผู้บริหาร คิดเป็นร้อยละ 1

ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สระบุรี

การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สระบุรี ใช้แบบจำลองการจำลองการประเมิน "ซีโป" (CPO'S Evaluation Model) เป็นแนวทางในการประเมินโครงการ ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ส่วน คือ ปัจจัยพื้นฐานด้านสถานะแวดล้อมของโครงการ กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ และผลผลิตของโครงการ ซึ่งมีผลการประเมินดังนี้

2.1 ปัจจัยพื้นฐานด้านสถานะแวดล้อมของโครงการ

ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน คือ ความต้องการจำเป็นของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ และความพร้อมและทรัพยากร จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ผลการประเมินดังนี้

2.1.1 ความต้องการจำเป็นของโครงการ

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการจำเป็นของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

รายการ	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. ปัญหาสถานศึกษาขาดคุณภาพ	2.82	0.68	ปานกลาง
2. ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางวิชาการของสถานศึกษา	3.09	0.89	ปานกลาง
3. ปัญหาความยากจนของผู้ปกครอง	3.75	0.77	มาก
4. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา	3.14	0.88	ปานกลาง
5. ปัญหาการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา	3.03	0.81	ปานกลาง
6. ปัญหาการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ	3.26	0.82	ปานกลาง
รวม	3.18	0.54	ปานกลาง

จากตาราง 3 พบว่า ความต้องการจำเป็นของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.18$, S.D.=0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ปัญหาความยากจนของผู้ปกครอง ($\bar{x}=3.75$, S.D.=0.77) อันดับที่ 2 คือ ปัญหาการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ($\bar{x}=3.26$, S.D.=0.82) อันดับที่ 3 คือ ปัญหาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{x}=3.14$, S.D.=0.88) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ปัญหาสถานศึกษาขาดคุณภาพ ($\bar{x}=2.82$, S.D.=0.68)

2.1.2 ความเป็นไปได้ของโครงการ

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเป็นไปได้ของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

รายการ	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. สภาพเศรษฐกิจปัจจุบันเอื้อต่อการจัดโครงการโรงเรียนในฝัน	3.02	0.87	ปานกลาง
2. สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่ดี	3.38	0.70	ปานกลาง
3. สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ	3.34	0.74	ปานกลาง
4. สถานศึกษามีการพัฒนาบุคลากรในทุกระดับ	3.46	0.68	ปานกลาง
5. สถานศึกษาสร้างระบบเครือข่ายอุปถัมภ์	3.17	0.75	ปานกลาง
รวม	3.27	0.53	ปานกลาง

จากตาราง 4 พบว่าความเป็นไปได้ของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีมีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.27$, S.D.=0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ สถานศึกษามีการพัฒนาบุคลากรในทุกระดับ ($\bar{x}=3.46$, S.D.=0.68) อันดับที่ 2 คือ สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่ดี ($\bar{x}=3.38$, S.D.=0.70) อันดับที่ 3 คือ สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ($\bar{x}=3.34$, S.D.=0.74) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันเอื้อต่อการจัดโครงการโรงเรียนในฝัน ($\bar{x}=3.02$, S.D.=0.87)

2.1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

รายการ	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. การกระจายโอกาสทางการศึกษา	3.51	0.82	มาก
2. การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ	3.43	0.86	ปานกลาง
3. การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันสมัย	3.61	0.88	มาก
4. การพัฒนาคุณภาพเยาวชนไทย	3.55	0.84	มาก
5. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	3.42	0.80	ปานกลาง
6. การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ	3.34	0.73	ปานกลาง
7. การประเมินเพื่อพัฒนาตนเองภายในสถานศึกษา	3.34	0.84	ปานกลาง
รวม	3.46	0.62	ปานกลาง

จากตาราง 5 พบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.46$, S.D.=0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันสมัย ($\bar{x}=3.61$, S.D.=0.86) อันดับที่ 2 คือ การพัฒนาคุณภาพเยาวชนไทย ($\bar{x}=3.55$, S.D.=0.84) อันดับที่ 3 คือ การกระจายโอกาสทางการศึกษา ($\bar{x}=3.51$, S.D.=0.82) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ ($\bar{x}=3.34$, S.D.=0.73) ซึ่งเท่ากับการประเมินเพื่อพัฒนาตนเองภายในสถานศึกษา ($\bar{x}=3.34$, S.D.=0.84)

2.1.4 ความพร้อมและทรัพยากร

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพร้อมและทรัพยากรของโครงการโรงเรียน
ในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

รายการ	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. สถานศึกษามีบุคลากรมืออาชีพในการดำเนินโครงการ	3.22	0.78	ปานกลาง
2. สถานศึกษามีบุคลากรเพียงพอในการดำเนินโครงการ	3.25	0.86	ปานกลาง
3. สถานศึกษามีทรัพยากรเพียงพอในการดำเนินโครงการ	3.11	0.90	ปานกลาง
4. สถานศึกษามีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินโครงการ	2.88	0.91	ปานกลาง
5. สถานศึกษามีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเพียงพอในการดำเนินโครงการ	3.21	0.87	ปานกลาง
6. สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา ที่หลากหลาย	3.2	0.78	ปานกลาง
7. ชุมชนให้การสนับสนุนงบประมาณแก่สถานศึกษา ในการดำเนินโครงการ	3.15	0.89	ปานกลาง
รวม	3.15	0.62	ปานกลาง

จากตาราง 6 พบว่า ความพร้อมและทรัพยากรของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.15$, S.D.=0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ สถานศึกษามีบุคลากรเพียงพอในการดำเนินโครงการ ($\bar{x}=3.25$, S.D.=0.86) อันดับที่ 2 คือ สถานศึกษามีบุคลากรมืออาชีพในการดำเนินโครงการ ($\bar{x}=3.22$, S.D.=0.78) อันดับที่ 3 คือ สถานศึกษามีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเพียงพอในการดำเนินโครงการ ($\bar{x}=3.21$, S.D.=0.87) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ สถานศึกษามีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินโครงการ ($\bar{x}=2.88$, S.D.=0.91)

2.2 กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ

ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 2 ด้าน คือ กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการ และช่วงเวลาดำเนินการ จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ผลการประเมินดังนี้

2.2.1 กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการ

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

รายการ	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. การประชุมวางแผนการดำเนินงานก่อนดำเนินโครงการ	3.41	0.70	ปานกลาง
2. การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน	3.29	0.80	ปานกลาง
3. การจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย	3.3	0.77	ปานกลาง
4. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอน	3.32	0.63	ปานกลาง
5. การพัฒนาบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ	3.37	0.76	ปานกลาง
6. การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้ผู้เรียน	3.51	0.82	มาก
7. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน	3.41	0.75	ปานกลาง
8. มีระบบดูแลและช่วยเหลือผู้เรียน	3.45	0.80	ปานกลาง
9. การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย	3.57	0.76	มาก
10. การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เหมาะต่อการจัดการเรียนการสอน	3.51	0.86	มาก
11. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	3.23	0.79	ปานกลาง
12. การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์	3.45	0.73	ปานกลาง
13. การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	3.35	0.73	ปานกลาง
14. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน	3.47	0.83	ปานกลาง
15. การเตรียมพร้อมที่จะรับการประกันคุณภาพจากภายนอก	3.41	0.77	ปานกลาง
รวม	3.40	0.52	ปานกลาง

จากตาราง 7 พบว่า กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรีมีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{x}=3.40$, S.D.=0.52)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย ($\bar{x}=3.57$, S.D.=0.76) อันดับที่ 2 คือ การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้ผู้เรียน ($\bar{x}=3.51$, S.D.=0.82) ซึ่งเท่ากับการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เหมาะต่อการจัดการเรียนการสอน ($\bar{x}=3.51$, S.D.=0.86) อันดับที่ 3 คือ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ($\bar{x}=3.47$, S.D.=0.83) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ($\bar{x}=3.23$, S.D.=0.79)

2.2.2 ช่วงเวลาการดำเนินการ

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ช่วงเวลาการดำเนินการโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

รายการ	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. การจัดเวลาในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม	3.37	0.76	ปานกลาง
2. การติดตามการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม	3.43	0.70	ปานกลาง
3. การประเมินผลโครงการมีความเหมาะสม	3.33	0.69	ปานกลาง
4. การรายงานผลโครงการมีความเหมาะสม	3.35	0.67	ปานกลาง
รวม	3.37	0.57	ปานกลาง

จากตาราง 8 พบว่า ช่วงเวลาการดำเนินการโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.37$, S.D.=0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การติดตามการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม ($\bar{x}=3.43$, S.D.=0.70) อันดับที่ 2 คือ การจัดเวลาในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม ($\bar{x}=3.37$, S.D.=0.76) อันดับที่ 3 คือ การรายงานผลโครงการมีความเหมาะสม ($\bar{x}=3.35$, S.D.=0.67) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การประเมินผลโครงการมีความเหมาะสม ($\bar{x}=3.33$, S.D.=0.69)

2.3 ผลผลิตของโครงการ

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลผลิตของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

รายการ	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. ผู้เรียนมีความภูมิใจในสถานศึกษาของตนเอง	3.57	0.80	มาก
2. ผู้เรียนรู้จักใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์	3.42	0.71	ปานกลาง
3. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์	3.25	0.80	ปานกลาง
4. ผู้เรียนมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	3.29	0.78	ปานกลาง
5. ผู้เรียนมีทักษะในการดำรงชีวิต	3.47	0.76	ปานกลาง
6. ครูมีการพัฒนาหลักสูตร	3.49	0.72	ปานกลาง
7. ครูมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ	3.45	0.73	ปานกลาง
8. ครูเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน	3.45	0.77	ปานกลาง
9. ครูช่วยเหลือผู้เรียนให้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ	3.58	0.73	มาก
10. ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	3.58	0.64	มาก
11. ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง	3.54	0.78	มาก
12. ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษา	3.55	0.72	มาก
13. ผู้บริหารสถานศึกษามีระบบการบริหารสถานศึกษาที่ดี	3.62	0.75	มาก
14. ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	3.63	0.75	มาก
15. สถานศึกษามีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม	3.43	0.72	ปานกลาง
16. ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา	3.37	0.81	ปานกลาง
รวม	3.48	0.48	ปานกลาง

จากตาราง 9 พบว่า ผลผลิตของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.48$, S.D.=0.48) เมื่อพิจารณา

เป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x}=3.63$, S.D.=0.75) อันดับที่ 2 คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีระบบการบริหารสถานศึกษาที่ดี ($\bar{x}=3.62$, S.D.=.075) อันดับที่ 3 คือ ครูช่วยเหลือผู้เรียนให้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ ($\bar{x}=3.58$, S.D.=0.73) ซึ่งเท่ากับครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x}=3.58$, S.D.=0.64) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ($\bar{x}=3.25$, S.D.=0.80)

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน

การเปรียบเทียบการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ซึ่งสถิติทดสอบที่ใช้คือ เมื่อพบนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการทดสอบรายคู่ ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ซึ่งได้ผลดังนี้

ตาราง 10 การเปรียบเทียบการประเมินด้านปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อม ของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน

การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ความต้องการจำเป็นของโครงการ	ระหว่างกลุ่ม	7.450	3	2.483	9.350	.000*
	ภายในกลุ่ม	82.870	312	.266		
	รวม	90.320	315			
ความเป็นไปได้ของโครงการ	ระหว่างกลุ่ม	.416	3	.139	.499	.683
	ภายในกลุ่ม	86.670	312	.278		
	รวม	87.086	315			
วัตถุประสงค์ของโครงการ	ระหว่างกลุ่ม	3.262	3	1.087	2.881	.036*
	ภายในกลุ่ม	117.739	312	.377		
	รวม	121.001	315			
ความพร้อมและทรัพยากร	ระหว่างกลุ่ม	7.206	3	2.402	6.629	.000*
	ภายในกลุ่ม	113.057	312	.362		
	รวม	120.264	315			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 10 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการโรงเรียนในฝัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในเรื่องความต้องการจำเป็นโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ และความพร้อมและทรัพยากร จึงทำการทดสอบรายคู่ ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ซึ่งได้ผลดังนี้

ตาราง 11 คำนัยสำคัญของการทดสอบรายคู่ ความต้องการจำเป็นของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน

สถานภาพ	คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	-	.956	.034*	.000*
ผู้บริหาร		-	.496	.226
ครู			-	.099
นักเรียน				-

จากตาราง 11 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับนักเรียน ประเมินความต้องการจำเป็นของโครงการโรงเรียนในฝัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตาราง 12 คำนัยสำคัญของการทดสอบรายคู่ วัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน

สถานภาพ	คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	-	.987	.049*	.410
ผู้บริหาร		-	.966	.999
ครู			-	.328
นักเรียน				-

จากตาราง 12 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับครู ประเมินวัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนในฝัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตาราง 13 คำนัยสำคัญของการทดสอบรายคู่ ความพร้อมและทรัพยากรของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน

สถานภาพ	คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	-	.901	.756	.366
ผู้บริหาร		-	.981	.616
ครู			-	.000*
นักเรียน				-

จากตาราง 13 พบว่า ครูกับนักเรียน ประเมินความพร้อมและทรัพยากรของโครงการโรงเรียนในฝัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตาราง 14 การเปรียบเทียบ การประเมินด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน

การประเมินโครงการ โรงเรียนในฝัน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
กิจกรรมการดำเนินงาน ของโครงการ	ระหว่างกลุ่ม	2.028	3	.676	2.496	.060
	ภายในกลุ่ม	84.527	312	.271		
	รวม	86.555	315			
ช่วงเวลาการดำเนินการ	ระหว่างกลุ่ม	.521	3	.174	.526	.665
	ภายในกลุ่ม	103.156	312	.331		
	รวม	103.678	315			

จากตาราง 14 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ประเมินกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการโรงเรียนในฝัน ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 15 การเปรียบเทียบ การประเมินด้านผลผลิตของโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรี ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน

การประเมินโครงการ โรงเรียนในฝัน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ผลผลิตของโครงการ	ระหว่างกลุ่ม	.326	3	.109	.469	.704
	ภายในกลุ่ม	72.213	312	.231		
	รวม	72.539	315			

จากตาราง 15 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ประเมินด้านผลผลิตของโครงการโรงเรียนในฝัน ไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี โดยใช้แบบจำลองการประเมิน “ซีโป” (CPO'S Evaluation Model) โดยมีสาระสำคัญดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน

สมมติฐานการวิจัย

การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนักเรียน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี จำนวน 1,573 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากการเปิดสูตรของ ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 316 คน จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างนำไปคำนวณหาขนาดความพอดีของกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 37 คน ผู้บริหาร 3 คน ครู 106 คน และนักเรียน 170 คน ที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี โดยใช้สูตรการกำหนดขนาดตัวอย่างของแต่ละชั้นภูมิ โดยขนาดตัวอย่างของชั้นภูมิเป็นสัดส่วนกับจำนวนหน่วยทั้งหมดในชั้นภูมิ (Proportionate Stratified Random Sampling) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2540, หน้า 12-13)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการกำหนดกรอบแนวคิดจากเนื้อหา ทฤษฎี และ

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 ถามเกี่ยวกับคำถามเกี่ยวกับ ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ และผลผลิตของโครงการ โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำและได้ปรับปรุงแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้รอบรู้เฉพาะเรื่อง (subject matter specialists) จำนวน 5 ท่านตรวจสอบโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา

และผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลอง (try out) โดยนำแบบสอบถามไปให้นักเรียน ครู ผู้บริหาร และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านหมี่วิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี จำนวน 30 คน ทำการตอบแบบสอบถาม เพื่อนำแบบสอบถามมาหาค่าอำนาจจำแนก (discrimination) และค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยค่าอำนาจจำแนกใช้วิธีหาอัตราส่วนวิกฤติ t เป็นรายข้อตามวิธีการของ t - test ซึ่งแต่ละรายข้อมีอำนาจจำแนกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.966

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียน ครู ผู้บริหาร และคณะกรรมการการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 316 ฉบับ โดยผู้วิจัยไปเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนจำนวน 316 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการประเมินผลครั้งนี้ ผู้ประเมินวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC (Statistical Package for the Social Sciences / Personal Computer Plus Version 12) เพื่อหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบด้วยสถิติทดสอบ (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ซึ่งใช้สถิติทดสอบ (F-test) เมื่อพบนัยสำคัญทางสถิติจึงทดสอบรายคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) และนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สระบุรี สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การประเมินครั้งนี้ศึกษาศึกษาจากบุคลากรของโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ซึ่งมีสถานภาพเป็นกรมกาศถานศึกษาชั้นพื้นฐานร้อยละ 11.7 ผู้บริหาร ร้อยละ 1 ครูร้อยละ 33.5 และนักเรียนร้อยละ 53.8

2. ผลการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน มีผลสรุปดังนี้

2.1 การประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ (context) พบว่า ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาดตามองค์ประกอบได้ดังนี้

2.1.1 ความต้องการจำเป็นของโครงการ (need assessment) พบว่าผลการประเมินโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ปัญหาความยากจนของผู้ปกครอง สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ปัญหาสถานศึกษาขาดคุณภาพ

2.1.2 ความเป็นไปได้ของโครงการ (feasibility) พบว่าผลการประเมินโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สถานศึกษามีการพัฒนาบุคลากรในทุกระดับ สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจปัจจุบันเอื้อต่อการจัดโครงการโรงเรียนในฝัน

2.1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ (objectives) พบว่า ผลการประเมินโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันสมัย สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ และการประเมินเพื่อพัฒนาตนเองภายในสถานศึกษา

2.1.4 ความพร้อมและทรัพยากร (readiness and resources) พบว่า ผลการประเมินโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สถานศึกษามีบุคลากรเพียงพอในการดำเนินโครงการ สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ สถานศึกษามีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินโครงการ

2.2 การประเมินกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ (process) พบว่า ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาดตามองค์ประกอบได้ดังนี้

2.2.1 กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการ (activity) พบว่า ผลการประเมินโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.2.2 ช่วงเวลาการดำเนินการ (timing) พบว่า ผลการประเมินโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การติดตามการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การประเมินผลโครงการมีความเหมาะสม

2.3 การประเมินผลผลิตของโครงการ (outcome) พบว่า ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์

3. ผลการเปรียบเทียบการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน มีผลสรุปดังนี้

3.1 ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ (context)

3.1.1 ความต้องการจำเป็นของโครงการ (need assessment) พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับนักเรียน ประเมินความต้องการจำเป็นของโครงการโรงเรียนในฝัน แตกต่างกัน

3.1.2 ความเป็นไปได้ของโครงการ (feasibility) พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ประเมินความเป็นไปได้ของโครงการโรงเรียนในฝัน ไม่แตกต่างกัน

3.1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ (objectives) พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับครู ประเมินวัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนในฝัน แตกต่างกัน

3.1.4 ความพร้อมและทรัพยากร (readiness and resources) พบว่า ครูกับนักเรียน ประเมินความพร้อมและทรัพยากรของโครงการโรงเรียนในฝัน แตกต่างกัน

3.2 กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ (process)

3.2.1 กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการ (activity) พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ประเมินกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการโรงเรียนในฝัน ไม่แตกต่างกัน

3.2.2 ช่วงเวลาการดำเนินการ (timing) พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ประเมินช่วงเวลาการดำเนินการโครงการโรงเรียนในฝัน ไม่แตกต่างกัน

3.3 การประเมินผลผลิตของโครงการ (outcome) พบว่า พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ประเมินผลผลิตของโครงการโรงเรียนในฝัน ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. การประเมินปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ พบว่าผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1.1 การประเมินความต้องการจำเป็นของโครงการ พบว่า ผลการประเมินโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นปัญหาความยากจนของผู้ปกครองอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของโครงการโรงเรียนในฝันที่ผู้ปกครองในชนบทมีความยากจนไม่มีความสามารถที่จะส่งให้เด็กได้เรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงได้

1.2 การประเมินความเป็นไปได้ของโครงการ พบว่า ผลการประเมินโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ สถานศึกษามีการพัฒนาบุคลากรในทุกระดับ รองลงมาคือสถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่ดี และสถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ สภาพเศรษฐกิจปัจจุบันเอื้อต่อการจัดโครงการโรงเรียนในฝัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภกิจ สิงหพงษ์ (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ซึ่งผลการวิจัยพบว่าความเป็นไปได้ของโครงการในระดับปานกลาง

1.3 การประเมินวัตถุประสงค์ของโครงการ พบว่า ผลการประเมินโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันสมัย และการพัฒนาคุณภาพเยาวชนไทยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูเกียรติ ลักษณะศิริ (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ซึ่งผลการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการอยู่ในระดับมาก

1.4 การประเมินความพร้อมและทรัพยากร พบว่า ผลการประเมินโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ สถานศึกษามีบุคลากรเพียงพอในการดำเนินโครงการ รองลงมาคือสถานศึกษามีบุคลากรมืออาชีพในการดำเนินโครงการ และสถานศึกษามีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเพียงพอในการดำเนินโครงการ สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ สถานศึกษามีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญณรงค์ หินอ่อน (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาระบบการบริหารงบประมาณและการตรวจสอบภายในของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมและทรัพยากรของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง

2. การประเมินกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ พบว่า ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีองค์ประกอบดังนี้

2.1 การประเมินกิจกรรมการดำเนินงานของโครงการ พบว่า ผลการประเมินโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นการพัฒนากระบวนการสารสนเทศให้ทันสมัย การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้ผู้เรียน การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เหมาะต่อการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูเกียรติ ลักษณะศิริ (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ซึ่งผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมการดำเนินงานของโครงการอยู่ในระดับมาก

2.2 การประเมินช่วงเวลาการดำเนินการ พบว่า ผลการประเมินโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การติดตามการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม รองลงมาคือการจัดเวลาในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม และการรายงานผลโครงการมีความเหมาะสม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การประเมินผลโครงการมีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐธรรมณู ชื่นเกิดลาภ (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ซึ่งผลการวิจัยพบว่าช่วงเวลาการดำเนินการโครงการอยู่ในระดับปานกลาง

3. การประเมินผลผลิตของโครงการ พบว่า ผลการประเมินโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษามีระบบการบริหารสถานศึกษาที่ดี ครูช่วยเหลือผู้เรียนให้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และผู้เรียนมีความภูมิใจในสถานศึกษาของตนเองอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูเกียรติ ลักษณะศิริ (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ซึ่งผลการวิจัยพบว่าผลผลิตของโครงการอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี มีข้อเสนอแนะทั่วไป และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ และผลผลิตของโครงการ ซึ่งได้ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. สถานศึกษาที่จะร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน ควรจะเตรียมความพร้อมในเรื่องทรัพยากรในการดำเนินโครงการนั้นคือ ควรจะมีงบประมาณเพียงพอ มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเพียงพอ และมีบุคลากรมืออาชีพในการดำเนินโครงการ
2. สถานศึกษาที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น เพื่อปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. สถานศึกษาที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน ควรปรับเปลี่ยนการประเมินผลโครงการให้มีความเหมาะสม เพื่อการดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. สถานศึกษาที่ร่วมโครงการโรงเรียนในฝัน ควรมีการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เพื่อสถานศึกษาเป็นที่ยอมรับของสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี มีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรมีการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ ให้กว้างขวางและทั่วถึง
2. ควรมีการประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี โดยใช้แบบจำลองการประเมินอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมิน

บรรณานุกรม

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2540). การวิเคราะห์สถิติ สถิติเพื่อการตัดสินใจ (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรุงเทพมหานคร. (2548, ตุลาคม 4) **อำเภอ 1 ทุน –โรงเรียนในฝัน วิถีคิด วิธีการแบบคนรวย**
[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
<http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2005q4/article2005oct04p5 .htm>
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). **แผนการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ:
พริกหยวกกราฟฟิค.
- จำเนียร สุขหลาย, กรรณิการ์ แสนศักดิ์, นันทนา รัตนอาภา และ สุพักตร์ พิบูลย์. (2533).
แบบจำลอง CIPP. ในสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บก.), **รวมบทความทางการประเมิน**
โครงการ (หน้า 205) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญณรงค์ หินอ่อน. (2548). **การประเมินโครงการพัฒนาระบบการบริหารงบประมาณ**
และการตรวจสอบภายในของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ชัยวัช สิริสุข. (2546). **การประเมินโครงการฝึกวิชาชีพของทหารกองประจำการ**
ในพื้นที่จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ชูเกียรติ ลักษณะศิริ (2548). **การประเมินโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร**
เพื่อการศึกษาของโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ณรงค์ นันทวรรณ. (2547). **การประเมินโครงการ**. กรุงเทพฯ: พิสิกส์เซ็นเตอร์.
- ทิมวิชัย มศว. **ชำแหละโรงเรียนในฝันแค่ภาพลวง-ต้นเหตุก่อหนี้สิน.** (2549, ตุลาคม 2).
มติชน, หน้า 26.
- นิตา ชูโต. (2531). **การประเมินโครงการ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ธรรมสารการพิมพ์.
- บังเอิญ ถนอมทอง. (2545). **การประเมินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษานอกระบบ**
โรงเรียนสำหรับทหารกองประจำการ จังหวัดลพบุรี.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ประคอง กรรณสูต. (2538). **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2547). **เทคนิคการประเมินโครงการ** (พิมพ์ครั้งที่ 7).
กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.

พิชิต ฤทธิจรรยา. (2547). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เข้าส์ ออฟ เคอร์มีสท์.

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2548). **การประเมินโครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัฐธรรมนูญ ชื่นเกิดลาภ (2546). **การประเมินโครงการโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และสังคมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏเทพสตรี.**

วรงค์ จันทรรต, และณัฐชา วินิจฉัยภาค. (2542). **การบริหารโครงการ กรณีศึกษา ในประเทศไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สหายบล็อกและการพิมพ์.

วิชากร, กรม. (2546). **คู่มือที่เลี้ยงโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน**. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2548, กรกฎาคม 26) **หนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน [ออนไลน์]** เข้าถึงได้จาก : www.moe.go.th/1Amp1Sch/

ศุภกิจ สิงหนงษ์. (2547). **การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.**

ศูนย์รวมแหล่งข้อมูลทางการศึกษา. (2548, มิถุนายน 10). **การปฏิรูปการศึกษา [ออนไลน์]**. เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaiedgov.org>

สมคิด พรหมจ้อย. (2542). **เทคนิคการประเมินโครงการ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สมชาย สุขสด. (2544). **การประเมินโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.**

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. (2544). **การบริหารโครงการ**. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

สำราญ มีแจ้ง. (2543). **การประเมินโครงการทางการศึกษา. พิษณุโลก: ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.**

สุพาดา สิริกุดตา และคนอื่นๆ. (2543). **การวางแผนและการบริหารโครงการ**. กรุงเทพฯ: บ้านเสรีรัตน์.

สุวิมล ติรกานันท์. (2548). **การประเมินโครงการ : แนวปฏิบัติสู่การปฏิบัติ** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2546). **การใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Alkin, M.c. (1986). *Evaluation theory deveiopment*, Education Comment. อ้างจาก สมคิด พรหมจ้อย. (2542). **เทคนิคการประเมินโครงการ (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยโซทัยธรรมาธิราช.
- Cronbach,L.J. (1963). *Course improvement through Evaluation*. Teachers College Record. อ้างจาก สำราญ มีแจ้ง. (2543). **การประเมินโครงการทางการศึกษา**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Cynthia Whipple, (2005). **Evaluation of a program to improve teaching and learning through the encouragement of active student participaton in the learning process n a suburban high school**. Ph.D.dissertation , Boston College.
- Markle, Lawrence and J. Johnson. (2005). *An evaluation of the perceived impact of Advanced Leadership Training on principals in an urban school district*. Master 's thesis, University of Cincinnati.
- Scriven, M.S.(1974) *Pros and Cons About Goal-Free Evaluation Comment*,. อ้างจาก ยาวดี ราชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2548). **การประเมินโครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 4)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Suchman, E.A. (1967). *Evaluative research: Principles and practice n public service and social action programs*. New York: Russell Sage Foundaton, อ้างจาก สุวิมล ตีรกานันท์. (2548).**การประเมินโครงการ : แนวปฏิบัติสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 6)** .กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนในฝันในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี

- คำชี้แจง 1. แบบสอบถามนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินโครงการโรงเรียนในฝันในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี
2. แบบสอบถามนี้ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้
- ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการโครงการโรงเรียนในฝันแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ
- 1 ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ (Context) ประกอบด้วย
 - 1.1 ความต้องการจำเป็นโครงการ (Need Assessment)
 - 1.2 ความเป็นไปได้ของโครงการ (Feasibility)
 - 1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ (Objectives)
 - 1.4 ความพร้อมและทรัพยากร (Readiness and Resources)
 2. กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ (Process) ประกอบด้วย
 - 2.1 กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการ (Activity)
 - 2.2 ช่วงเวลาการดำเนินการ (Timing)
 3. ผลผลิตของโครงการ (Outcome) ได้แก่ ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการโรงเรียนในฝัน
3. โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ และตรงกับสภาพความเป็นจริงของโครงการโรงเรียนในฝัน คำตอบจากแบบสอบถามนี้จะนำไปวิเคราะห์ในภาพรวมของการดำเนินโครงการโรงเรียนในฝัน ดังนั้นคำตอบจากแบบสอบถามจึงไม่มีผลกระทบต่อกรปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

- คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 ผู้บริหารสถานศึกษา
 ครู
 นักเรียน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ และผลผลิตของโครงการ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือที่ตรงกับการดำเนินโครงการโรงเรียนในพื้นที่โรงเรียนของท่านตามความเป็นจริง โดยมีความหมายในการให้คะแนนดังนี้

- 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด
 2 หมายถึง ระดับน้อย
 3 หมายถึง ระดับปานกลาง
 4 หมายถึง ระดับมาก
 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการประเมิน				
		1	2	3	4	5
	ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อม(Context)					
	1. ความต้องการจำเป็นของโครงการ					
1.	ปัญหาสถานศึกษาขาดคุณภาพ					
2.	ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางวิชาการของสถานศึกษา					
3.	ปัญหาความยากจนของผู้ปกครอง					
4.	ปัญหาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา					
5.	ปัญหาการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา					
6.	ปัญหาการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ					
	2. ความเป็นไปได้ของโครงการ					
7.	สภาพเศรษฐกิจปัจจุบันเอื้อต่อการจัดโครงการโรงเรียนในพื้นที่					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการประเมิน				
		1	2	3	4	5
8.	สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่ดี					
9.	สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ					
10.	สถานศึกษามีการพัฒนาบุคลากรในทุกกระดับ					
11.	สถานศึกษาสร้างระบบเครือข่ายอุปถัมภ์					
	3. วัตถุประสงค์ของโครงการ					
12.	การกระจายโอกาสทางการศึกษา					
13.	การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ					
14.	การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันสมัย					
15.	การพัฒนาคุณภาพเยาวชนไทย					
16.	การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน					
17.	การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ					
18.	การประเมินเพื่อพัฒนาตนเองภายในสถานศึกษา					
	4. ความพร้อมและทรัพยากร					
19.	สถานศึกษามีบุคลากรมืออาชีพในการดำเนินโครงการ					
20.	สถานศึกษามีบุคลากรเพียงพอในการดำเนินโครงการ					
21.	สถานศึกษามีทรัพยากรเพียงพอในการดำเนินโครงการ					
22.	สถานศึกษามีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินโครงการ					
23.	สถานศึกษามีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเพียงพอในการดำเนินโครงการ					
24.	สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาที่หลากหลาย					
25.	ชุมชนให้การสนับสนุนงบประมาณแก่สถานศึกษาในการดำเนินโครงการ					
	กระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ					
	1. กิจกรรมการดำเนินงานของโครงการ					
26.	การประชุมวางแผนการดำเนินงานก่อนดำเนินโครงการ					
27.	การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน					
28.	การจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการประเมิน				
		1	2	3	4	5
29.	การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอน					
30.	การพัฒนาบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ					
31.	การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้ผู้เรียน					
32.	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน					
33.	มีระบบดูแลและช่วยเหลือผู้เรียน					
34.	การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย					
35.	การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เหมาะต่อการจัดการเรียนการสอน					
36.	ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา					
37.	การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์					
38.	การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน					
39.	การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน					
40.	การเตรียมพร้อมที่จะรับการประกันคุณภาพจากภายนอก					
	2. ช่วงเวลาการดำเนินการ					
41.	การจัดเวลาในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม					
42.	การติดตามการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม					
43.	การประเมินผลโครงการมีความเหมาะสม					
44.	การรายงานผลโครงการมีความเหมาะสม					
	ผลผลิตของโครงการ					
45.	ผู้เรียนมีความภูมิใจในสถานศึกษาของตนเอง					
46.	ผู้เรียนรู้จักใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์					
47.	ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์					
48.	ผู้เรียนมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง					
49.	ผู้เรียนมีทักษะในการดำรงชีวิต					
50.	ครูมีการพัฒนาหลักสูตร					
51.	ครูมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ					
52.	ครูเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน					
53.	ครูช่วยเหลือผู้เรียนให้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการประเมิน				
		1	2	3	4	5
54.	ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง					
55.	ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง					
56.	ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษา					
57.	ผู้บริหารสถานศึกษามีระบบการบริหารสถานศึกษาที่ดี					
58.	ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง					
59.	สถานศึกษามีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม					
60.	ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ช่วยตอบแบบสอบถามฉบับนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความร่วมมือ



ที่ ศธ ๐๕๔๙.๐๒/๘๘๐

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๘ ธันวาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน นายละเอียด กันทรिका

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำโครงการวิทยานิพนธ์
๒. แบบสอบถาม

ด้วย นายคมศร ม่วงมี นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร-
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี
โดยมี ผศ.สุรพงษ์ ปนาทกุล เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และผศ.วีรชัย โชคไพบุลย์
เป็นกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัยซึ่ง
ผู้วิจัยได้เรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ไคร้ขอความอนุเคราะห์จากท่าน
ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้
และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ อ่อนใสว)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร.๐-๓๖๔๑-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๔๒-๒๖๐๗-๙ ต่อ ๔๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๔๒-๒๖๑๐

Email : rajabhat@theptsatri.rits.ac.th



ที่ ศธ ๐๕๔๙.๐๒/๘๘๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๘ ธันวาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน นางสาวศุภวรรณ หรรษภิญโญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำโครงการวิทยานิพนธ์
๒. แบบสอบถาม

ด้วย นายคมศร ม่วงมี นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร-
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี
โดยมี ผศ.สุรพงษ์ ปนาทกุล เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ผศ.วีรชัย โชคไพบุลย์
เป็นกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัยซึ่ง
ผู้วิจัยได้เรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ไคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน
ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้
และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ อ่อนใสว)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร.๐-๓๖๔๑-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๔๒-๒๖๐๗-๙ ต่อ ๔๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๔๒-๒๖๑๐

Email : rajabhat@theptsatri.rits.ac.th



ที่ ศธ ๐๕๔๙.๐๒/๘๘๒

97
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๘ ธันวาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน นางกัณฑ์กมล โพธิ์มัน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำโครงการวิทยานิพนธ์
๒. แบบสอบถาม

ด้วย นายคมศร ม่วงมี นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร-
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี
โดยมี ผศ.สุรพงษ์ ปานาทกุล เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และผศ.วีรชัย โชคไพบูลย์
เป็นกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัยซึ่ง
ผู้วิจัยได้เรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ไคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน
ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้
และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ อ่อนใส)
คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร.๐-๓๖๔๑-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๔๒-๒๖๐๗-๙ ต่อ ๔๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๔๒-๒๖๑๐

Email : rajabhat@theptsatri.rits.ac.th



บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ที่ วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน ผศ.ถิรเดช พิมพ์ทองงาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำโครงการวิทยานิพนธ์
๒. แบบสอบถาม

ด้วย นายคมศร ม่วงมี นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร-
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สระบุรี โดยมี ผศ.สุรพงษ์ ปนากกุล เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ผศ.วีรชัย
โชคไพบูลย์ เป็นกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้
ในการทำวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้เรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
ในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ไคร้ขอความอนุเคราะห์
จากท่านในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ อ่อนใสว)
คณบดีคณะครุศาสตร์



ที่ ศธ ๐๕๔๙.๐๒/๘๘๓

99
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๘ ธันวาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน นางกัลยา สุขทรัพย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำโครงการวิทยานิพนธ์
๒. แบบสอบถาม

ด้วย นายคมศร ม่วงมี นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร-
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี
โดยมี ผศ.สุรพงษ์ ปนาทกุล เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และผศ.วีรชัย โชคไพบุลย์
เป็นกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัยซึ่ง
ผู้วิจัยได้เรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ไคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน
ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้
และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ อ่อนใส)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร.๐-๓๖๔๑-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๔๒-๒๖๐๗-๙ ต่อ ๔๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๔๒-๒๖๑๐

Email : rajabhat@theptsatri.rits.ac.th



ที่ ศธ ๕๔๙.๐๒/๙๔๙

100

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อทดลองใช้ (Try out) เครื่องมือในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหมี่วิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ฉบับ

ด้วยนายคมศร ม่วงมี นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร-
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี
โดยมี ผศ.สุรพงษ์ ปนาทกุล เป็นประธานผู้ควบคุม และผศ.วิระชัย โชคไพบูลย์ เป็นกรรมการ
ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการทดลองใช้เครื่องมือ (Try out) เพื่อตรวจสอบ
คุณภาพและปรับปรุงเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้น

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านให้
นายคมศร ม่วงมี ดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา
ครูผู้สอน และนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดของท่านได้ทดลองใช้เครื่องมือเพื่อการวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็น
อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุเทพ อ่อนใสว)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร.๐-๓๖๔๑-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๔๒-๒๖๐๗-๙ ต่อ ๔๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๔๒-๒๖๑๐

Email : education@tru.ac.th



ที่ ศธ ๐๕๔๙.๐๒/๒๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี 101
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๔ มกราคม ๒๕๕๐

เรื่อง ขอบขอมอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ชุด

ด้วย นายคมศร ม่วงมี นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร-
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สระบุรี โดยมี ผศ.สุรพงษ์ ปนากุล เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ผศ.วีรชัย
โชคไพบุลย์ เป็นกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนระหว่างการเก็บข้อมูล
ซึ่งสถานศึกษาในสังกัดของท่านได้ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ไคร่ขอขอมอนุเคราะห์
จากท่านให้นายคมศร ม่วงมี ดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้แก่
ผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดของท่าน ได้ตอบแบบสอบถาม
ตามความเป็นจริงดังเอกสารที่แนบมาหวังอย่างยิ่งในความกรุณาและคงได้รับความอนุเคราะห์
ด้วยดี

ฯ

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์ด้วยจักเป็นพระคุณอย่างสูง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุเทพ อ่อนใส)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร.๐-๓๖๔๑-๑๑๑๒ ๐-๓๖๔๒-๒๖๐๗-๙ ต่อ ๔๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๔๒-๒๖๑๐

Email: education@tru.ac.th

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ค

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

ชื่อ	ตำแหน่ง
นายละเอียด กันทริกา	ผู้อำนวยการโรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี
นางสาวศุภวรรณ หรรษภิญโญ	รองผู้อำนวยการโรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี
นางกัญต์กมล ผศ.ถิรเดช	ครู คศ.3 โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี
นางกัลยา สุขทรัพย์	ครู คศ.2 โรงเรียนบ้านหมี่วิทยา จังหวัดลพบุรี

ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์

ชื่อ - สกุล	นายคมศร ม่วงมี
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 14 เมษายน 2521
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 45 หมู่ 7 ตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี 15110
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนจารีก้อมวิททยา เลขที่ 201 หมู่ 8 ตำบลโคกสำโรง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี 15120
ประวัติการศึกษา	<p>พ.ศ. 2535 ม.3 โรงเรียนพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี</p> <p>พ.ศ. 2539 ม.6 โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี</p> <p>พ.ศ. 2543 วท.บ. (สถิติประยุกต์) สถาบันราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี</p> <p>พ.ศ. 2550 ค.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี</p>
ประวัติการทำงาน	<p>พ.ศ. 2544 ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลสะแกราบ อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี</p> <p>พ.ศ. 2545 ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลบ้านข่อย อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี</p> <p>พ.ศ. 2546 ครูโรงเรียนจารีก้อมวิททยา อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี</p>